

ສາທາລະນະລັດ ປະຊາທິປະໄຕ ປະຊາຊົນລາວ
ສັນຕິພາບ ເອກະລາດ ປະຊາທິປະໄຕ ເອກະພາບ ວັດທະນາຖາວອນ

ກະຊວງກະສິກຳ ແລະ ປ່າໄມ
ໂຄງການພັດທະນາຊຸມນະບົດຮອບດ້ານ ຮ່ວມມື ລາວ-ຝຣັ່ງເສດ (PCADR)
ຈຸດປະຕິບັດງານ ເຂດພູພຽງບໍລິເວນ (PAB)

ການສຶກສາແບບມີສ່ວນຮ່ວມ ກ່ຽວກັບສະພາບດ້ານ
ສຸຂະອະນາໄມໃນການລ້ຽງງົວ, ສັດປີກ ແລະ ໝູ
ທີ່ພູພຽງບໍລິເວນ ສປປ ລາວ

ວາເລຣີ ສະໂຕລີອາໂຮຟ

16 ພະຈິກ 2007

ໂຮງຮຽນສັດຕະວະແພດ
ແຫ່ງຊາດ ອາລຟອກ
7, ຖະໜົນເຊເນຣາລ ເດິໂກເລີ
94704 ແມຊິງ-ອາລຟອກເຊເດັກ

ວິທະຍາເຂດສາກົນຂອງແບຍາກເກ
34398 ມິງຟລີເອ ເຊເດັກ 5

ສູນສຶກສາຊັ້ນສູງກ່ຽວກັບພະຍາດລະບາດຂອງສັດ ບົດລາຍງານການຝຶກຫັດງານ

**ສຶກສາດ້ວຍວິທີການແບບມີສ່ວນຮ່ວມ ກ່ຽວກັບ
ສະພາບດ້ານສຸຂະອະນາໄມໃນການລ້ຽງ ງົວ, ສັດ
ປີກ ແລະ ໝູ ທີ່ພູພຽງບໍລິເວນ ແຫ່ງ ສ.ປ.ປ.ລາວ**

ສະເໜີໂດຍ

ນາງ ວາເລຣີ ສະໂຕລີອາໂຣຟ

ນຳພາໂດຍ: ທ່ານ ຊອງ ຝຣອງຊິວ ເຣີນາກ ແລະ ພູາວິກູຕາ. (ຊີຣາດ), ສະເຕຟານ ແບັກຕາໂຍລີ
(ຮ.ສ.ຕ.ວ.ພ ແຫ່ງຊາດ).

ອົງການ ແລະ ປະເທດ: ໂຄງການຈຸດສຸມພັດທະນາພູພຽງບໍລິເວນ, ປາກເຊ, ສ.ປ.ປ.ລາວ.

ໄລຍະຝຶກຫັດງານ: 4 ພຶດສະພາ 2007 ເຖິງ 4 ກັນຍາ 2007.

ວັນທີປ້ອງກັນບົດ: 16 ພະຈິກ 2007.

ສົກຮຽນ 2006-2007

ຄຳຂອບໃຈ

ທີ່ ສ.ປ.ປ.ລາວ

- ຂໍສະແດງຄວາມຂອບໃຈມາຍັງ **ຊາວບ້ານທຸກທົ່ວໜ້າ** ທີ່ມີນ້ຳໃຈອັນສູງສົ່ງໃຫ້ການຕ້ອນຮັບຢ່າງອົບອຸ່ນ ແລະ ການຮ່ວມມືເປັນຢ່າງດີ.
- ຂໍສະແດງຄວາມຂອບໃຈມາຍັງ ທ່ານ **ແບັກທຣອງ ແລະ ທ່ານ ນາງ ລິນ** ເຊິ່ງທັງສອງໄດ້ໃຫ້ການຕ້ອນຮັບຂ້າພະເຈົ້າເປັນຢ່າງດີ ພ້ອມທັງໄດ້ໃຫ້ຄຳແນະນຳອັນມີຄ່າ, ນອກນັ້ນ ການເອົາໃຈໃສ່ຊ່ວຍເຫຼືອຂອງທ່ານທັງສອງກໍ່ເຮັດໃຫ້ຂ້າພະເຈົ້າມີຄວາມໝັ້ນໃຈຂຶ້ນຕໍ່ມໃນການເຮັດວຽກ.
- ຂໍສະແດງຄວາມຂອບໃຈມາຍັງພະນັກງານຄົນລາວ **ທັງໝົດຂອງຫ້ອງການໂຄງການຈຸດສຸມພັດທະນາ ພູພຽງບໍລິເວນ ທີ່ປາກເຊ.**

ໃນໄລຍະການຝຶກຫັດແມ່ນເຕັມໄປດ້ວຍບັນຍາກາດເບີກບານມ່ວນຊື່ນ ແລະ ທຸກຄົນກໍ່ໄດ້ໃຫ້ການຊ່ວຍເຫຼືອຂ້າພະເຈົ້າເປັນຢ່າງດີ.

ນອກຈາກນີ້, ກໍ່ຂໍຂອບໃຈມາຍັງບັນດາຜູ້ເວນຍາມ, ບັນດາຜູ້ຂັບລົດ, ບັນດານັກວິຊາການທັງໝົດຕໍ່ກັບການຕ້ອນຮັບ, ຕໍ່ກັບຄວາມເອື້ອເພື່ອເພື່ອແຜ່ ແລະ ຕໍ່ກັບຮອຍຍໍ້ມຂອງພວກທ່ານ. ທັງໝົດນັ້ນເປັນການກະຕຸກຊຸກຍູ້ໃຫ້ຂ້າພະເຈົ້າມີຄວາມສູ້ຊິນເຮັດວຽກໃນແຕ່ລະວັນ.

- ໂດຍສະເພາະ ຂໍຂອບໃຈມາຍັງ **ທ່ານ ໝໍ ບຸນໜາ** ທີ່ໄດ້ປະກອບສ່ວນເຮັດໃຫ້ການຝຶກຫັດງານຄັ້ງນີ້ໄດ້ຮັບໝາກຜົນດີ. ທັງໝົດນັ້ນກໍ່ຍ້ອນຄວາມໝັ້ນຄົນດ້ານວິຊາສິເພາະຂອງທ່ານກ່ຽວກັບຫົວຂໍ້ຄົ້ນຄວ້າດັ່ງກ່າວ.
- ໃນທ້າຍນີ້, ຂ້າພະເຈົ້າຢາກບອກກັບ **ນາງ ວາດສະໜາ** ເຊິ່ງເປັນເພື່ອນວ່າ ການໄດ້ມາເຮັດວຽກກັບລາວເປັນໂອກາດທີ່ປະເສີດຫຍິ່ງ. ສະນັ້ນ ຈຶ່ງຂໍຂອບໃຈຢ່າງສຸດຊຶ້ງຕໍ່ກັບ ຄວາມສາມາດໃນການເຮັດວຽກຢ່າງມີປະສິດທິພາບຂອງຜູ້ກ່ຽວ. ຄິດວ່າຖ້າບໍ່ມີລາວຄົງຈະມີຫຼາຍຢ່າງທີ່ບໍ່ອາດສາມາດສຳເລັດໄດ້. ຂ້າພະເຈົ້າເຫັນວ່າໃນໄລຍະເວລາ 3 ເດືອນ ທີ່ຮ່ວມວຽກງານນຳກັນນັ້ນໄດ້ຜ່ານໄປຢ່າງໄວວາ, ແຕ່ຕະຫຼອດເວລາທີ່ຂ້າພະເຈົ້າໄດ້ໃຊ້ຊີວິດໃນປະເທດອັນງົດງາມຂອງລາວນັ້ນກໍ່ເປັນເວລາທີ່ເຕັມໄປດ້ວຍແຕ່ສິ່ງດີໆ.

ທີ່ປະເທດຝຣັ່ງ

- ຂໍຂອບໃຈມາຍັງ **ທ່ານ ຊອງຊັກ ເບເນ** ເຊິ່ງຮັບຜິດຊອບກ່ຽວກັບການຝຶກອົບຮົມທີ່ສູນການສຶກສາຊັ້ນສູງ ກ່ຽວກັບພະຍາດລະບາດຂອງສັດ ທີ່ໂຮງຮຽນສັດຕະວະແພດແຫ່ງຊາດອາລຟອກ.
- ຂໍຂອບໃຈມາຍັງ **ທ່ານ ມາຣີອິງ** ທີ່ໄດ້ສະລະເວລາໃຫ້ແກ່ຂ້າພະເຈົ້າ, ທັງໄດ້ໃຫ້ຄຳແນະນຳ ແລະ ອ່ານກວດແກ້ບົດລາຍງານດັ່ງກ່າວ.
- ຂໍຂອບໃຈ **ທ່ານ ເຄຣກ** ທີ່ໄດ້ໃຫ້ກຳລັງໃຈສະໜັບສະໜູນຂ້າພະເຈົ້າ, ທັງໄດ້ອ່ານກວດແກ້ບົດລາຍງານດັ່ງກ່າວ.

ອະທິບາຍຄຳຫຍໍ້

AFD	ອົງການຝຣັ່ງເພື່ອການພັດທະນາ
AFM	ການວິເຄາະບັນດາປັດໃຈ
ASA	ໜ່ວຍງານເບິ່ງແຍງສຸຂະພາບຂອງສັດ
CEAV PARC	ໃບຢັ້ງຢືນການຄົ້ນຄວ້າດ້ານສັດຕະວະແພດກ່ຽວກັບພະຍາດສັດໃນເຂດຮ້ອນ.
CIRAD	ອົງການຮ່ວມມືສາກົນດ້ານການຄົ້ນຄວ້າການກະເສດເພື່ອການພັດທະນາ.
ISS	ການສຳພາດແບບເຄິ່ງຊີ້ນຳ
MARP	ວິທີແບບກເລັ່ງລັດໃນການຄົ້ນຄວ້າແບບມີສ່ວນຮ່ວມ.
PAB	ຈຸດສຸມພັດທະນາທຶງພຽງບໍລິເວນ
PCADR	ແຜນການກອງທຶນຊ່ວຍເຫຼືອໃນການຊຸກຍູ້ນະໂຍບາຍການພັດທະນາຊຸມນະບົດ
RDP Lao	ສາທາລະນະລັດ ປະຊາທິປະໄຕ ປະຊາຊົນລາວ
VVW	ອາສາສະໝັກສັດຕະວະແພດຂັ້ນບ້ານ.

ຄຳຂອບໃຈ	1
ອະທິບາຍຄຳຫຍໍ້	2
ບົດຄັດຫຍໍ້	7
Executive summary	14
1.1 ສະພາບທົ່ວໄປ	1
1.2 ຫຼັກການທາງດ້ານລະບາດວິທະຍາແບບມີສ່ວນຮ່ວມ	1
1.2.1 ຮູບແບບສາມຫຼ່ຽມ	1
1.2.2 ບຸກຄະລິກລັກສະນະຂອງນັກຄົ້ນຄວ້າ	2
1.3 ສະພາບການໃນການນຳໃຊ້ວິທີທາງດ້ານລະບາດວິທະຍາແບບມີສ່ວນຮ່ວມ	2
1.4 ເຄື່ອງມືທີ່ນຳມາໃຊ້	2
2. ຈຸດປະສົງຂອງການສຶກສາຄົ້ນຄວ້າ	3
3. ອຸປະກອນ ແລະ ວິທີການ	3
3.1 ການກະກຽມເພື່ອການສຶກສາຄົ້ນຄວ້າ	3
3.1.1 ໝູ່ບ້ານເປົ້າໝາຍ	4
3.1.2 ແບບຢ່າງການຄົ້ນຄວ້າໂດຍການໃຊ້ການວິເຄາະສະຖິຕິແບບຫຼາຍປັດໃຈ	4
3.1.3 ການເລືອກ 12 ໝູ່ບ້ານເປົ້າໝາຍ	5
3.2 ຈຸດປະສົງສະເພາະ	5
3.2.1 ການສຶກສາຄົ້ນຄວ້າປັດໃຈຄວາມສ່ຽງນຳພະຍາດມາສູ່ສັດ	5
3.2.2 ການຕັ້ງຊື່ພະຍາດຕາມຄົນທ້ອງຖິ່ນ	5
3.2.3 ການກຳນົດໄລຍະເວລາຂອງການລະບາດພະຍາດໃນໝູ່ບ້ານ	6
3.2.4 ການກຳນົດລັກສະນະຂອງພະຍາດ	6
3.2.5 ຜົນກະທົບຂອງພະຍາດ	8
4. ຜົນໄດ້ຮັບ ແລະ ວິຈານ	9
4.1 ການສຶກສາກ່ຽວກັບປັດໃຈ ແລະ ຄວາມສ່ຽງ ໃນການນຳພະຍາດມາສູ່ສັດລ້ຽງ	10
4.1.1 ການປົນເປື້ອນ: ການສຶກສາປັດໃຈປ່ອນຢູ່ຂອງສັດ	10
4.1.2 ພຶດຕິກຳຂອງສັດໃນກໍລະນີມີພະຍາດລະບາດ	12
4.2 ການກຳນົດຊື່ພະຍາດຂອງທ້ອງຖິ່ນ	14
4.3 ການກຳນົດເວລາຂອງການແຜ່ລະບາດພະຍາດຢູ່ໃນບ້ານ	14
4.3.1 ຜົນໄດ້ຮັບຕໍ່ບ້ານ	14
4.3.2 ຜົນຄົ້ນຄວ້າຕາມການວິໄຈບັນດາປັດໃຈຕ່າງໆ AFM (ການວິໄຈທີ່ມີຫຼາຍກວ່າ 2 ປັດໃຈ)	15
4.3.3 ປະເພດພະຍາດເກີດຂຶ້ນຕາມໄລຍະເວລາ	16
4.4 ຄຸນລັກສະນະຂອງພະຍາດ	17

4.4.1 ການພົວພັນລະຫວ່າງໝູ່ບ້ານ.....	17
4.4.2 ພະຍາດ ຂອງງົວ.....	19
4.4.3 ພະຍາດໄກ່.....	21
4.4.4 ພະຍາດຂອງໝູ.....	23
4.5. ຜົນກະທົບຂອງພະຍາດ.....	23
4.6 ການສຶນທະນາກ່ຽວກັບວິທີຕ້ານພະຍາດລະບາດວິທະຍາ ແບບມີສ່ວນຮ່ວມ.....	25
ສະຫຼຸບ:.....	28

ຄຳນຳ

ການສຶກສາຄົ້ນຄວ້ານີ້ໄດ້ດຳເນີນມາແຕ່ເດືອນພຶດສະພາ ຈົນຮອດ ເດືອນ ກໍລະກົດ 2007 ຢູ່ທີ່ພູພຽງບໍລິເວນ ທາງພາກໃຕ້ຂອງ ສາທາລະນະລັດ ປະຊາທິປະໄຕ ປະຊາຊົນລາວ, ເປັນປະເທດ ນ້ອຍປະເທດໜຶ່ງ ຂອງອາຊີຕາເວັນອອກສຽງໃຕ້.

ລັດຖະບານ, ໂດຍໄດ້ຮັບການຊ່ວຍເຫຼືອດ້ານການເງິນຈາກອົງການຝຣັ່ງເພື່ອການພັດທະນາ (AFD), ໄດ້ຈັດຕັ້ງປະຕິບັດໂຄງການປັບປຸງສະພາບການເປັນຢູ່ຂອງຊາວຊົນນະບົດທີ່ ທຸກຍາກໃນເຂດດັ່ງກ່າວ. ໂຄງການ ນີ້ໄດ້ເລີ່ມດຳເນີນມາແຕ່ປີ 2005 ແລະ ກໍ່ໄດ້ແກ່ຍາວອອກໄປ ຮອດທ້າຍປີ 2009 (ໂຊເຟີຣໂກ, 2002) (ດູກູກຕີເອີ, 2003).

ໃນເຂດພູພຽງບໍລິເວນ, ຄຽງຄູ່ກັບການປູກກາເຟ, ໂຄງການໄດ້ພັດທະນາຂະຫຍາຍການ ລ້ຽງສັດ ທີ່ເປັນແຫຼ່ງລາຍຮັບດ້ານກະເສດອີກຮູບແບບໜຶ່ງ. ການລ້ຽງສັດປີກ, ໝູ ແລະ ງົວ ມີມາ ກ່ອນແລ້ວໃນເຂດນີ້ ແລະ ບາງຈຳນວນໜຶ່ງກໍ່ໄດ້ຮັບການສະໜັບສະໜູນຈາກໂຄງການ. ເຖິງຢ່າງ ໃດກໍ່ຕາມ, ການບໍລິການທາງດ້ານການປິ່ນປົວສັດຍັງບໍ່ທັນມີການພັດທະນາເທົ່າທີ່ຄວນ ແລະ ສະ ພາບເອົາໃຈໃສ່ທາງດ້ານສຸຂະພາບສັດໃນການລ້ຽງສັດແຕ່ລະປະເພດກໍ່ຍັງຈຳກັດບໍ່ທັນກວ້າງຂວາງ.

ຜູ້ລ້ຽງສັດກໍ່ໄດ້ຮ້ອງທຸກເປັນປະຈຳກຽວກັບການຕາຍຮ່າຂອງສັດປີກ ແລະ ໝູ (ເຣີນາກ. ຈ.ຟ, 2006/2007).

ໂຄງການກໍ່ໄດ້ຈັດຕັ້ງການສັກຢາປ້ອງກັນພະຍາດ ທີ່ເກີດຂຶ້ນໃນເຂດນີ້ໃຫ້ແກ່ສັດລ້ຽງ ໂດຍ ສະເພາະພະຍາດທີ່ເຮັດໃຫ້ສັດລ້ຽງຕາຍເປັນຈຳນວນຫຼາຍເຊັ່ນ: ພະຍາດໄຂ້ເລືອດດຳທີ່ແຜ່ລະບາດ ນຳງົວ (ການສັກຢາປ້ອງກັນຕໍ່ກັບພະຍາດດັ່ງກ່າວ ເປັນການບັງຄັບໃນປະເທດ), ພະຍາດອະຫິວາ ທີ່ແຜ່ລະບາດນຳໝູ, ພະຍາດນິວແກສເຊີນ ແລະ ພະຍາດອະຫິວາໃນໝູ່ສັດປີກ.

ຈຸດປະສົງຂອງການສຶກສາຄົ້ນຄວ້ານີ້ ກໍ່ເພື່ອຊອກຮູ້ກ່ຽວກັບສະພາບດ້ານສຸຂະອະນາໄມ ໃນການລ້ຽງງົວ, ໝູ ແລະ ສັດປີກຂອງເຂດນີ້.

ດັ່ງນັ້ນ, ໃນເວລາມີການປະຊຸມຢູ່ຕາມໝູ່ບ້ານ ເປົ້າໝາຍຕ້ອງກຳນົດໄດ້ພະຍາດທີ່ເກີດຂຶ້ນກັບ ສັດລ້ຽງ ແລະ ຊອກໄດ້ປັດໄຈຄວາມສ່ຽງກໍ່ເກີດພະຍາດດັ່ງກ່າວ ພວກເຮົາຖືເອົາບັນດາພະຍາດທີ່ມີ ການ ສັກຢາປ້ອງກັນ ແລະ ພະຍາດອື່ນໆ ທີ່ສາມາດເກີດຂຶ້ນໄດ້. ເພື່ອຢາກເຮັດໄດ້ ພວກເຮົາໄດ້ນຳ ໃຊ້ວິທີແບບມີ ສ່ວນຮ່ວມ ເຊິ່ງຈະໄດ້ນຳສະເໜີໃນພາກທີ 1 ຫຼັກການ ແລະ ການນຳໄປປະຕິບັດໃນ ໄລຍະຂອບເຂດທີ່ລົງໄປສຶກສາຄົ້ນຄວ້າ. ຫຼັງຈາກນັ້ນ ພວກເຮົາຈະສຶກສາຄົ້ນຄວ້າ ແລະ ອະທິບາຍ ຜົນທີ່ໄດ້ຮັບ.

ການຝຶກຫັດຄັ້ງນີ້ແມ່ນໄດ້ຮັບການຮ່ວມມືຈາກ ນາງ ວາດສະໜາ ຈັນທະວົງ ນັກສຶກສາປີ
ສຸດທ້າຍຂອງ ຄະນະກະເສດນາບົງ ເຊິ່ງໄດ້ລົງຝຶກຫັດງານທ້າຍການສຶກສາ ພ້ອມທັງໄດ້ຊ່ວຍແປ
ພາສາໃນເວລາທີ່ລົງໄປຕາມໝູ່ບ້ານຕ່າງໆ.

ບົດຄັດຫຍໍ້

ນັບຈາກເດືອນ ພຶດສະພາ ຫາເດືອນ ກໍລະກົດ 2007, ບົດສຶກສາແມ່ນໄດ້ຮັບການຈັດຕັ້ງປະຕິບັດ ໃນເຂດພູ ພຽງບໍລະເວນ, ໂດຍນັກສຶກສາລາວຜູ້ນຶ່ງ ຈາກໂຮງຮຽນກະເສດນາບົງໃນນະຄອນຫລວງ ວຽງຈັນ ແລະ ນັກສຶກສາຝຣັ່ງ ດ້ານສັດຕະວັດແພດຜູ້ນຶ່ງຈາກເມືອງຕູລູ, ປະເທດຝຣັ່ງ.

ສະຖານທີ່ໃນການສຶກສາແມ່ນຕັ້ງຢູ່ທາງພາກໃຕ້ຂອງສາທາລະນະລັດປະຊາທິປະໄຕປະຊາ ຊົນລາວ ແລະ ກໍ່ເປັນສະຖານທີ່ທີ່ມີຊື່ສຽງດັ່ງສຳລັບກາເຟ. ນອກເໜືອຈາກກິດຈະກຳຕົ້ນຕໍແລ້ວ, ກິດຈະກຳອື່ນໆເຊັ່ນການລ້ຽງ ສັດກໍ່ເປັນອີກກິດຈະກຳນຶ່ງ ທີ່ໄດ້ຮັບການພັດທະນາໂດຍອົງການຝຣັ່ງ ເສດ ເພື່ອການພັດທະນາ (AFD). ເພື່ອລຸດຜ່ອນອັດຕາການຕາຍ ອັນເກີດຈາກພະຍາດຫລາຍຊະ ນິດໃນການລ້ຽງສັດປະເພດຕ່າງໆ (ເຊັ່ນ: ສັດປີກ, ໝູ ແລະ ງົວ), ໂຄງການຈຶ່ງໄດ້ມີແຜນໃນການ ປຸກລະດົມການສັກຢາປ້ອງກັນພະຍາດໃຫ້ແກ່ສັດລ້ຽງ ທັງນີ້ກໍ່ ເພື່ອປ້ອງກັນພະຍາດຕົ້ນຕໍທີ່ເກີດຂຶ້ນ ໃນສັດ.

ບົດສຶກສາແມ່ນໄດ້ຮັບການຈັດຕັ້ງປະຕິບັດ ທັງນີ້ ກໍ່ເພື່ອກຳນົດສະຖານະການສຸຂະພາບສັດ ໃຫ້ມີຄວາມຊັດເຈນຍິ່ງຂຶ້ນ, ແລະ ເພື່ອປະເມີນຜົນກະທົບທາງດ້ານເສດຖະກິດໃນການສັກຢາປ້ອງ ກັນພະຍາດສັດ. ຜ່ານການສຳພາດ ຊາວກະສິກອນຜູ້ລ້ຽງ, ເຫັນໄດ້ວ່າ ຄວາມຮັບຮູ້ຂອງພວກເຂົາ ເຈົ້າແມ່ນຮຽກຮ້ອງໃຫ້ມີການສ້າງຄວາມເຂົ້າໃຈຢ່າງເລິກ ເຊິ່ງກ່ວາທີ່ເປັນມາ.

ເພື່ອຕອບຄຳຖາມເຫລົ່ານີ້, ການດຳເນີນການສຶກສາໂລກລະບາດໃນສັດແບບມີສ່ວນຮ່ວມ ແມ່ນໄດ້ຖືກນຳມາໃຊ້. ຂະບວນການນີ້ແມ່ນສູນໃສ່ຄວາມຮູ້ທ້ອງຖິ່ນ ແລະ ການມີສ່ວນຮ່ວມຂອງ ປະຊາຊົນ ທັງນີ້ກໍ່ ເພື່ອກຳນົດຂໍ້ຍຸ້ງຍາກທັງຫລາຍທີ່ພວກເຂົາພົບພໍ້ ແລະ ວິທີການໃນການແກ້ໄຂ.

• ເຄື່ອງມືອຸປະກອນ ແລະ ວິທີດຳເນີນການ

ການເລືອກເອົາບ້ານ.

ໃນບັນດາ 51 ໝູ່ບ້ານທີ່ທາງໂຄງການລົງເຮັດວຽກນຳ, 12 ໝູ່ບ້ານແມ່ນໄດ້ຖືກເລືອກເພື່ອທຳການ ສຶກສາ. ທຳອິດ ແມ່ນພິດຈາລະນາລັກສະນະສະເພາະຂອງບັນດາບ້ານ ທີ່ອາດຈະພົວພັນກັບພະ ຍາດຫລາຍໆຊະນິດ (ລະດັບຄວາມສູງ, ການເຂົ້າເຖິງທະໜົນຫົນທາງ, ຈຳນວນສັດ). ການວິເຄາະ ຂໍ້ມູນສະຖິຕິ (ການວິເຄາະປັດໃຈຫລາຍໆປັດໃຈ) ແມ່ນໄດ້ຖືກດຳເນີນການ ແລະ ແຍກອອກເປັນ 4 ກຸ່ມບ້ານ. ບ້ານໃນກຸ່ມນຶ່ງແມ່ນມີຄວາມຄ້າຍຄືກັນ ສຳລັບລັກສະນະສະເພາະ ຊຶ່ງເປັນປັດໃຈຄວາມ ຊຸ່ງອັນສຳຄັນໃຫ້ແກ່ພະຍາດຕ່າງໆ.

ຈາກນັ້ນ, 3 ບ້ານຕໍ່ກຸ່ມແມ່ນຖືກເລືອກຈາກເມືອງເລົ່າງາມ ແລະ ປາກຊ່ອງທັງທີ່ມີໂຄງການໃຫ້ຢືມ
ງົວລ້ຽງ ແລະ ທັງທີ່ບໍ່ມີໂຄງການໃຫ້ຢືມງົວລ້ຽງ, ທັງໃກ້ ແລະ ໃກຈາກຖະໜົນຫົນທາງ. ສະນັ້ນ, 12
ໝູ່ບ້ານແມ່ນຕົວແທນຈາກສະພາບທີ່ແຕກຕ່າງກັນ ຊຶ່ງສາມາດພົບເຫັນໄດ້ໃນເຂດພູພຽງບໍລະເວນ.
ບັນດາບ້ານທີ່ທຳການສຶກສາປະກອບດ້ວຍ: ໜອງກາ, ຫລັກ 11, ພູມອນ, ພູດ້າມຂວັນ, ໜອງ
ແລະ, ພູໝາກນາວ, ຫລັກ 45, ໝື່ນປາກດີ, ວັງຍາວ, ດົງໃຫ່ຍ, ສີຊຽງໃໝ່ ແລະ ໜອງຫລວງ.

ການຈັດຕັ້ງການປະຊຸມ.

ເມື່ອບ້ານຖືກເລືອກແລ້ວ, ໄດ້ມີການຂຶ້ນແຜນປະຊຸມຫລາຍຄັ້ງໃນທຸກສະຖານທີ່. ວິທີການປະເມີນ
ແບບມີສ່ວນຮ່ວມແມ່ນໄດ້ຖືກນຳໃຊ້ເພື່ອທຳຄວາມເຂົ້າໃຈຈຸດຕ່າງໆຂອງການສຶກສາ. ວິທີການປະ
ຕິບັດແມ່ນສະຫລຸບສັງລວມດັ່ງຕໍ່ໄປນີ້:

ຈຸດປະສົງທົ່ວໄປ	ຈຸດປະສົງສະເພາະ	ການປະຕິບັດທີ່ຖືກນຳມາໃຊ້
1) ການກຳນົດສະພາບສຸຂະພາບສັດ	ຄວາມຊຸ່ງຂອງການເກີດພະຍາດສັດ	<u>ແຜນທີ່ສັດສ່ວນ</u> ຂອງງົວທັງພາຍໃນ ແລະ ພາຍນອກໝູ່ບ້ານ
	ຊື່ທ້ອງຖິ່ນ ແລະ ຄວາມຮູ້ກ່ຽວກັບພະຍາດຕ່າງໆ	<u>ການຄິດຄະແນນຕົວເລກ</u>
	ຊ່ວງເວລາທີ່ພະຍາດປາກົດຕົວ	<u>ປະຕິທິນ</u> ທີ່ສະເຖິງ 18 ເດືອນທີ່ຜ່ານມາ.
2) ການສຶກສາຄ່າໃຊ້ຈ່າຍ ແລະ ປະໂຫຍດທີ່ກ່ຽວຂ້ອງກັບການລິ້ງເສີມການສັກຢາປ້ອງກັນພະຍາດ	ການສຶກສາດ້ານການເງິນທັງທາງກົງ ແລະ ທາງອ້ອມ ກ່ຽວກັບຄ່າໃຊ້ຈ່າຍ ແລະ ປະໂຫຍດທີ່ຈຳໄດ້ຮັບ	<u>ຈຳນວນສັດສ່ວນ</u> ເພື່ອປະເມີນຄວາມເສຍຫາຍ ໃນສັດອັນເກີດຈາກພະຍາດທັງ ກ່ອນ ແລະ ຫລັງການສັກຢາ ປ້ອງກັນພະຍາດ
	ຍຸດທະສາດທ້ອງຖິ່ນທາງດ້ານການຄ້າ ໃນການຊື້ ແລະ ການຂາຍສັດ.	ການກຳນົດລາຄາສັດໂດຍອີງໃສ່ ມາດຖານ ທີ່ແຕກຕ່າງກັນ
3) ຄວາມເຂົ້າໃຈຂອງຊາວກະສິກອນກ່ຽວກັບການສັກຢາປ້ອງກັນພະຍາດສັດ ແລະ ການລ້ຽງ	ຜູ້ລ້ຽງສັດເຂົ້າໃຈການສັກຢາປ້ອງກັນພະຍາດແນວໃດ ?	<u>ຄຳຕອບເປັນຕົວໜັງສື</u>
	ເຫດຜົນທີ່ບໍ່ສັກຢາປ້ອງກັນພະຍາດໃຫ້ສັດ	<u>ຄຳຖາມໂດຍກົງ</u>
	ຊ່ວງເວລາທີ່ດີທີ່ສຸດໃນການສັກຢາປ້ອງກັນພະຍາດໃນສັດ	<u>ປະຕິທິນ</u>

ການປະຕິບັດທັງໝົດແມ່ນຖືກດຳເນີນການປະກອບກັບ ການສຳພາດເຄິ່ງໂຄງສ້າງ ຊຶ່ງນຳມາສູ່ຄຳຕອບຕ່າງໆ.

• ຜົນໄດ້ຮັບ ແລະ ການສົນທະນາ

1) ການກຳນົດສະພາບສຸຂະພາບສັດ.

ເມື່ອຄຳນຶງເຖິງ ປັດໃຈຄວາມຊຸ່ງຕົ້ນຕໍຕ່າງໆຂອງການເກີດພະຍາດ, ປາກົດວ່າສັດມີການປະສົມພັນກັນລະຫວ່າງ ໃນສາຍພັນ ແລະ ນອກສາຍພັນໃນໝູ່ບ້ານນຶ່ງ, ແລະ ປາກົດວ່າຈົວມີການປະສົມພັນກັນລະຫວ່າງບ້ານໃກ້ຄຽງ. ສິ່ງນີ້ ອາດອະທິບາຍໄດ້ການໄຫລວຽນ ແລະ ການຄົງຢູ່ຂອງເຊື້ອໂລກພາຍໃນບໍລິເວນໃດນຶ່ງ. ເຖິງຢ່າງໃດກໍຕາມ, ການປະປ່ອຍສັດຕາມລຳພັງ ແລະ ພິເສດແມ່ນຈົວແມ່ນຖືກອະທິບາຍຢ່າງງ່າຍດາຍ ດ້ວຍເຫດທີ່ວ່າ ນີ້ແມ່ນກໍລະນີ ສ່ວນໃຫຍ່ ແລະ ເປັນວິທີດຽວໃນການລ້ຽງສັດ. ສະນັ້ນ, ເພື່ອເປັນການລຸດຜ່ອນປັດໃຈນີ້, ບັນຫາອາຫານສັດຈະຕ້ອງຖືກຍົກຂຶ້ນມາພິດຈະລະນາ.

ສະນັ້ນ, ການເກີດຂຶ້ນຂອງເຊື້ອໂລກຕ່າງໆ ອາດກ່ຽວຂ້ອງກັບພຶດຕິກຳການລ້ຽງຂອງຊາວບ້ານ ໃນກໍລິນີຂອງພະຍາດເຊັ່ນ: ສັດບໍ່ປ່ວຍ ຫລື ສັດມີພະຍາດທີ່ບໍ່ທັນປ່ວຍເທື່ອຖືກນຳມາຂາຍ ຫລື ນຳມາກິນ. ການຄ້າຂາຍສັດເຫັນໄດ້ວ່າ ມີການຂະຫຍາຍຕົວເພີ່ມຂຶ້ນ ເມື່ອມີການເລີ່ມລະບາດຂອງພະຍາດຕ່າງໆ.

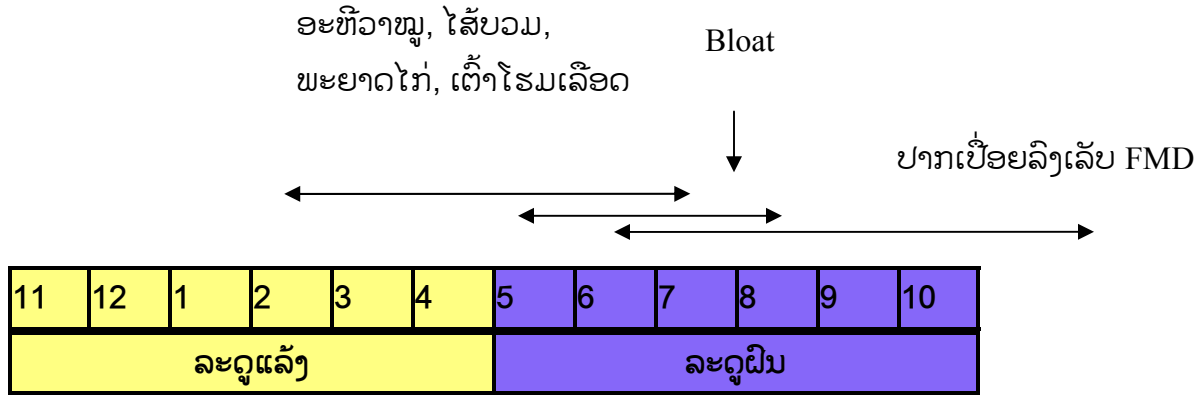
ຕະຕະລາງສະແດງລັກສະນະສະເພາະຂອງພະຍາດທີ່ເກີດຂຶ້ນໃນທ້ອງຖິ່ນ

ປະເພດສັດ	ຊື່ພະຍາດໃນພາສາທ້ອງຖິ່ນ	ພະຍາດທີ່ພົບເຫັນໄດ້ຫລາຍທີ່ສຸດ	ຈຳນວນບ້ານທີ່ມີພະຍາດປາກົດຂຶ້ນຈາກຕົ້ນປີ 2006 ຫາເດືອນ ກໍລະກົດ 2007.
ຈົວ	<ul style="list-style-type: none"> ປາກເປື້ອຍລົງເລັບ ເຕົ້າໂຮມເລືອດ ໄສ້ບວມ ຢຶ່ງທ້ອງ 	<ul style="list-style-type: none"> Foot and mouth disease Septicemic hemorrhagia Black leg Abdominal bloating 	<p>5/12</p> <p>7/12</p> <p>3/12</p> <p>8/12</p>
ໝູ	<ul style="list-style-type: none"> ອະຫິວາໝູ(ຕາຍຫ່າ) Sa ane mou 	<ul style="list-style-type: none"> Classical swine fever Cysticercosis 	<p>10/10</p> <p>2/10</p>
ສັດປີກ (ໄກ່)	<ul style="list-style-type: none"> ອະຫິວາໄກ່ (ຕາມຫ່າ) 	<ul style="list-style-type: none"> Pasteurellosis, Newcastle 	<p>11/12</p>

ຈຳນວນທີ່ໃຫ້ແມ່ນ ຄ່າປະມານການແພ່ຂະຫຍາຍຂອງພະຍາດ. ຕົວຢ່າງ: ພະຍາດປາກເປື້ອງລົງເລັບ (FMD) ປາກົດ ເຫັນໃນ 5 ໝູ່ບ້ານຈາກ 12 ໝູ່ບ້ານ ຊຶ່ງຖືວ່າເປັນຕົວເລກທີ່ສຳຄັນ.

ຊາວບ້ານໄດ້ບັນລະຍາຍເຖິງພະຍາດຕ່າງໆ ໂດຍເວົ້າເຖິງອາການທີ່ຄ້າຍຄືກັນ, ແຕ່ວ່າເປັນຕາໜ້າສົນໃຈທີ່ສັງເກດເຫັນວ່າ ໂດຍທົ່ວໄປແລ້ວ, ພວກເຂົາເຈົ້າບໍ່ຮູ້ຫລາຍໆສິ່ງກ່ຽວກັບພະຍາດຊະນິດນັ້ນຊະນິດດຽວ, ຮູ້ຈັກພຽງແຕ່ສັນຍານທາງການແພດ ແລະ ໃນໝູ່ບ້ານເກືອບທັງໝົດຊາວບ້ານບໍ່ຮູ້ວ່າຈະເຮັດແນວໃດເພື່ອປ້ອງກັນພະຍາດ, ເພື່ອຮັກສາພະຍາດ ແລະ ເພື່ອປະຕິບັດ. ສິ່ງທີ່ເຫັນໄດ້ງ່າຍດາຍໃນບາງບ່ອນແມ່ນວ່າ ພະຍາດຫລາຍໆຊະນິດແມ່ນບໍ່ໄດ້ຖືກ ແບ່ງແຍກຄວາມແຕກຕ່າງກັນໂດຍຊາວກະສິກອນຜູ້ລ້ຽງ. ດັ່ງນັ້ນ, ຈຳນວນຕົວເລກທີ່ໃຫ້ຂໍ້ມູນຈຳເປັນຕ້ອງໄດ້ເກັບ ກຳລັດວຍຄວາມລະມັດລະວັງ ເພາະວ່າ ການແຜ່ຂະຫຍາຍຂອງພະຍາດບາງຊະນິດອາດສູງກ່ວາທີ່ປາກົດເຫັນ. ຕົວຢ່າງ: ພະຍາດໄຂ້ບວມບໍ່ໄດ້ຖືກນຳມາອະທິບາຍໃນໝູ່ຊາວບ້ານເລື້ອຍໆ ແຕ່ເປັນໄປໄດ້ວ່າ ພະຍາດນີ້ສ້າງຄວາມສັບສົນກັບພະຍາດເຕົ້າໂຮມເລືອດ.

- ການຈັດປະເພດຂອງພະຍາດໃນນັ້ງປີ ແມ່ນໄດ້ຖືກປະຕິບັດໂດຍອີງໃສ່ຄຳຕອບທີ່ຕອບກັບມາ, ແຕ່ວ່າຈະຕ້ອງມີ ການກັ່ນກອງຂໍ້ມູນຢ່າງລະມັດລະວັງ ເນື່ອງຈາກວ່າ ຊາວບ້ານບໍ່ຈື່ຈຳໄດ້ດີປານໃດວ່າເມື່ອໃດທີ່ສັດລ້ຽງຂອງພວກເຂົາເຈົ້າເຈັບປ່ວຍ ຫລືຕາຍ ແລະ ເນື່ອງຈາກວ່າ ຄືດັ່ງທີ່ໄດ້ບອກໄປແລ້ວວ່າພະຍາດມີການສັບປົນກັນຢູ່.

ສະຫລຸບ: ບໍ່ມີຄວາມແຕກຢ່າງເຫັນໄດ້ຊັດເຈນລະຫວ່າງບ້ານຕ່າງໆ ໃນ 4 ກຸ່ມຖືກກຳນົດໂດຍການວິເຄາະຫລາຍໆດ້ານ, ຊຶ່ງສາມາດນຳມາສູ່ການສະແດງປັດໃຈຄວາມຊຸ່ງຕ່າງໆ. ໃນໝົດທຸກບ້ານ, ແມ່ນມີຈຳນວນພະຍາດທີ່ສົ່ງຜົນ ກະທົບໃຫ້ແກ່ສັດລ້ຽງທີ່ແຕກຕ່າງກັນ, ເພື່ອຍືນຍັນພະຍາດເຫລົ່ານີ້, ການວິເຄາະໃນຫ້ອງທົດລອງແມ່ນສາມາດຖືກນຳມາໃຊ້.

ບ້າຍປະກາດໂຄສະນາ ແມ່ນໄດ້ຖືກນຳໃຊ້ ເພື່ອສະແດງໃຫ້ເຫັນເຖິງຂໍ້ຄວນປະຕິບັດໃນການປ້ອງກັນພະຍາດໃນຂອບ ເຂດໝູ່ບ້ານເປົ້າໝາຍຂອງໂຄງການ.

2) ການສຶກສາຄ່າໃຊ້ຈ່າຍ ແລະ ປະໂຫຍດທີ່ກ່ຽວຂ້ອງກັບການສົ່ງ ເສີມການສັກຢາປ້ອງກັນພະຍາດ

ການກຳນົດຄວາມເສຍຫາຍໃນສັດອັນເກີດຈາກພະຍາດຕ່າງໆທັງກ່ອນ ແລະ ຫລັງການສັກຢາປ້ອງກັນພະຍາດສັດ: ການວິເຄາະທາງດ້ານສະຖິຕິແມ່ນໄດ້ຮັບການດຳເນີນການ ເພື່ອກຳນົດຜົນກະທົບອັນສຳຄັນຂອງການສັກຢາປ້ອງກັນພະຍາດໃນສັດ ໂດຍການລຸດຜ່ອນຄວາມເສຍຫາຍ ຈາກພະຍາດຫລາຍຊະນິດ. ແຕ່ວ່າ, ການທີ່ຊາວກະສິກອນຜູ້ລ້ຽງ ຈິດຈຳບໍ່ໄດ້ຢ່າງຊັດເຈນວ່າ ມີສັດປ່ວຍຫລາຍປານໃດ ແມ່ນເຮັດໃຫ້ເກີດຄວາມຍຸ້ງຍາກໃນການວິເຄາະ. ເຖິງຢ່າງໃດກໍຕາມ, ຈາກການສັງເກດດ້ານຄຸນນະພາບ, ເປັນຕາໜ້າສົນໃຈຫລາຍເນື່ອງຈາກວ່າມີ 8 ບ້ານຈາກ 12 ບ້ານໄດ້ສັງເກດເຫັນຜົນວ່າມີກະທົບດ້ານບວກໃນການສັກຢາປ້ອງກັນພະຍາດ: ສັດປ່ວຍແມ່ນສັດທີ່ບໍ່ໄດ້ຮັບການສັກຢາປ້ອງກັນ ພະຍາດ.

- ການກຳນົດຄ່າໃຊ້ຈ່າຍ ສິ່ງນີ້ແມ່ນກ່ຽວຂ້ອງໂດຍກົງກັບການສັກຢາປ້ອງກັນພະຍາດ ແລະ ເປັນທີ່ຮູ້ຈັກ. ຄ່າໃຊ້ຈ່າຍທາງອ້ອມແມ່ນກ່ຽວພັນກັບການເພີ່ມຈຳນວນສັດໃນການສັກຢາຂຶ້ນ ແລະ ມີການປະເມີນດັ່ງຕໍ່ໄປນີ້:

→ ຕົ້ນທຶນທີ່ກ່ຽວຂ້ອງກັບຄ່າໃຊ້ຈ່າຍທີ່ເພີ່ມຂຶ້ນ

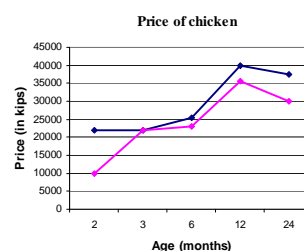

ຄ່າໃຊ້ຈ່າຍຕົ້ນຕໍແມ່ນເລື້ອງຂອງອາຫານ. ຕົວຢ່າງ: ໃນ 8 ບ້ານຈາກ 12 ບ້ານຕອບວ່າຈະຕ້ອງມີຄ່າໃຊ້ຈ່າຍຫລາຍຂຶ້ນ ຫາກຕ້ອງການມີໄກ່ຫລາຍຂຶ້ນ.

→ ຜູ້ຕອບແບບສອບຖາມໃນ 8 ບ້ານຈາກ 12 ບ້ານບອກວ່າພວກເຂົາເຈົ້າຈະຕ້ອງໃຊ້ເວລາຫລາຍກ່ວາເກົ່າກັບງົວ ຂອງພວກເຂົາຖ້າຫາກວ່າເຂົາມີງົວຫລາຍກ່ວາເກົ່າ ແລະ ຊາວບ້ານໃນເຂດພູພຽງບໍລະເວນມີຫລາຍກິດຈະກຳ ທີ່ຈະຕ້ອງເຮັດໃນແຕ່ລະມື້ຫລາຍຢູ່ແລ້ວ. ສະນັ້ນ, ອາດມີຄວາມຍຸ້ງຍາກສຳລັບເຂົາເຈົ້າໃນການຊອກຫາແຮງງານ.

- ການກຳນົດປະໂຫຍດທີ່ໄດ້ຮັບ:

ລາຄາໃນການຄ້າຂາຍແມ່ນຖືກກຳນົດໂດຍຊາວບ້ານເອງ.

ສັດໂຕຜູ້ ◆

ສັດໂຕແມ່ ◆

ສະຫລຸບ: ການສຶກສາຕົ້ນທຶນຄ່າໃຊ້ຈ່າຍ ແລະ ປະໂຫຍດທີ່ໄດ້ຮັບຈາກການສົ່ງເສີມການສັກຢາ ປ້ອງກັນພະຍາດ ແມ່ນໄດ້ສະແດງໃຫ້ເຫັນຂໍ້ຈຳກັດຈຳນວນນຶ່ງ ຂອງວິທີການແບບມີສ່ວນຮ່ວມໃນ ຂົງເຂດນີ້. ແມ່ນມີຄວາມຍຸ້ງຍາກຢ່າງສູງໃນການກຳນົດຈຳນວນທີ່ຊັດເຈນ ແລະ ແທ້ຈິງ ຊຶ່ງຈະເປັນ ມີຄວາມຈຳເປັນສຳລັບການສຶກສາໃນລັກສະນະນີ້. ແຕ່ວ່າ, ມັນໄດ້ສະແດງໃຫ້ເຫັນເຖິງແນວໂນ້ມ ດ້ານຄຸນນະພາບບາງປະການ ຊຶ່ງມີຄວາມສຳຄັນໃນການນຳມາພິດຈາລະນາ.

ການລ້ຽງສັດແມ່ນກິດຈະກຳທີ່ມີຄວາມສຳຄັນໜ້ອຍກ່ວາ ເມື່ອສົມທຽບການການປູກກາເຟ, ດັ່ງນັ້ນ ຜູ້ລ້ຽງຈຶ່ງມີຄວາມຮູ້ທີ່ບໍ່ຊັດເຈນພໍກ່ຽວກັບສັດລ້ຽງຂອງພວກເຂົາ.

ນອກຈາກການສັກຢາປ້ອງກັນພະຍາດແລ້ວ, ຊາວບ້ານອາດມີວິທີອື່ນໆ ໃນການປະຕິບັດຕໍ່ກັບພະ ຍາດຕ່າງໆ ໂດຍສະເພາະ ແມ່ນຍຸດທະສາດດ້ານການຄ້າຂາຍຂອງພວກເຂົາເຈົ້າ ໃນເມື່ອມີພະ ຍາດໃດນຶ່ງເລີ້ມເກີດຂຶ້ນ.

3. ຄວາມເຂົ້າໃຈຂອງຊາວກະສິກອນກ່ຽວກັບການສັກຢາປ້ອງກັນພະຍາດສັດ ແລະ ການລ້ຽງ

ຊາວກະສິກອນຜູ້ລ້ຽງສັດມີຄວາມເຂົ້າໃຈຕໍ່ກັບການສັກຢາປ້ອງກັນພະຍາດແນວໃດ?

ໃນຈຳນວນຜູ້ຕອບແບບສອບຖາມ 151 ຄົນ, ມີພຽງແຕ່ 3 ຫລື 4 ຄົນເທົ່ານັ້ນທີ່ມີມະໂນພາບທີ່ ຊັດເຈນກ່ຽວກັບການ ສັກຢາປ້ອງກັນພະຍາດ ສ່ວນທີ່ເຫລືອແມ່ນບໍ່ຮູ້ວ່າມີພະຍາດໃດແດ່ ທີ່ສາ ມາດປ້ອງກັນໄດ້ດ້ວຍສັກຢາ ແລະ ຊາວ ບ້ານສ່ວນໃຫ່ຍແມ່ນເຂົ້າໃຈຜິດຄິດວ່າ ການສັກຢາປ້ອງ ກັນພະຍາດແມ່ນສາມາດປ້ອງກັນສັດຂອງພວກເຂົາຈາກພະ ຍາດທຸກໆຊະນິດທີ່ເກີດຂຶ້ນ.

ດ້ວຍຄວາມເຂົ້າໃຈແບບນີ້, ຊາວກະສິກອນອາດຈະຜິດຫວັງໄດ້ໃນອານາຄົດຕໍ່ກັບການສັກຢາປ້ອງ ກັນພະຍາດ ແລະ ຕັດສິນໃຈບໍ່ສືບຕໍ່ນຳສັດມາສັກຢາຕື່ມອີກ. ປະຈຸບັນນີ້, ຄືດັ່ງທີ່ເຫັນໄດ້ຢ່າງຊັດ ເຈນຜ່ານການສຳພາບ, ຈຳນວນຂອງ ພະຍາດຫລາຍໆ ຊະນິດແມ່ນເກີດຂຶ້ນໃນສະເພາະພື້ນທີ່ໃນ

ບໍລິເວນໃດໜຶ່ງ ແລະ ເຖິງວ່າ ສັດລ້ຽງຈະໄດ້ຮັບການສັກຢາແລ້ວກໍຕາມ ແຕ່ມັນຍັງສາມາດເຈັບປ່ວຍໄດ້ອີກ.

ເຫດຜົນທີ່ບໍ່ຕ້ອງການຢາກສັກຢາປ້ອງກັນພະຍາດ ແມ່ນເຫດຜົນທາງດ້ານການເງິນ, ດ້ານການປະຕິບັດຕົວຈິງ ແລະ ນອກນີ້ ຍັງມີເຫດຜົນທາງດ້ານຈິດຕະວິດທະຍາ, ຊຶ່ງໄດ້ເຜີຍໃຫ້ເຫັນເຖິງຄວາມເຂົ້າໃຈຜິດຂອງຊາວຕໍ່ກັບການສັກຢາ ປ້ອງກັນພະຍາດໃຫ້ສັດລ້ຽງ.

ຊ່ວງເວລາທີ່ດີທີ່ສຸດໃນການສັກຢາປ້ອງກັນພະຍາດ ສຳລັບຊາວບ້ານແມ່ນເຫັນພ້ອມກັນວ່າ ໃນເດືອນທັນວາ ແລະ ເດືອນມິຖຸນາ ເນື່ອງຈາກວ່າສາມາດຈັບສັດໄດ້ງ່າຍ ແລະ ຊາວບ້ານບໍ່ມີວຽກຫລາຍເກີນໄປ.

ສະຫລຸບ: ໂດຍທົ່ວໄປແລ້ວ, ເຫັນວ່າຊາວບ້ານມີຄວາມພໍໃຈໃນການສັກຢາປ້ອງກັນພະຍາດ, ແຕ່ວ່າພວກເຂົາມີ ຄວາມເຂົ້າໃຈຜິດຕໍ່ກັບການສັກຢາ. ເອກະສານຂໍ້ມູນຊຶ່ງໃຫ້ຄວາມກະຈ່າງແຈ້ງແກ່ເຂົາເຈົ້າ ແມ່ນໄດ້ນຳອອກມາເຜີຍແຜ່ ເພື່ອເປັນການອະທິບາຍສ້າງຄວາມເຂົ້າໃຈກັບຊາວບ້ານໃນຊ່ວງໄລຍະທ້າຍຂອງການພົບປະກັບຊາວບ້ານ. ຂໍ້ມູນສານຄວນນຳມາເຜີຍແຜ່ໃຫ້ແກ່ທຸກໆ ບ້ານທີ່ໂຄງການເຮັດວຽກນຳໂດຍຜ່ານວິຊາການປະຈຳໂຄງການ.

• **ບົດສະຫລຸບ**

ຂອບເຂດການລ້ຽງສັດໃນເຂດພູພຽງບໍລະເວນ ແມ່ນໄດ້ເຜີຍໃຫ້ເຫັນເຖິງຂໍ້ຈຳກັດບາງປະການໃນການດຳເນີນວິທີການປະຕິບັດແບບມີສ່ວນຮ່ວມ ເພື່ອໃຫ້ໄດ້ມາເຖິງຜົນໄດ້ຮັບໃນປະລິມານທີ່ຊັດເຈນ ແລະ ເຊື່ອຖືໄດ້, ເນື່ອງຈາກວ່າເຈົ້າຂອງສັດ ແມ່ນມີຄວາມຮູ້ທີ່ບໍ່ຊັດເຈນ ຕໍ່ກັບສັດລ້ຽງຂອງຕົນເອງ.

ແຕ່ວ່າ, ວິທີການນີ້ ແມ່ນຊ່ວຍໃຫ້ເຂົາເຈົ້າມີຄວາມເຂົ້າໃຈທີ່ດີ ຕໍ່ກັບການລ້ຽງທີ່ເປັນສັງຄົມໝູ່ຄະນະ ເນື່ອງຈາກວ່າຊາວ ບ້ານມີການປະສານສົມທົບທີ່ດີ. ຊຶ່ງນຳມາສູ່ຜົນໄດ້ຮັບທີ່ມີຄຸນນະພາບ ຊຶ່ງເປັນສິ່ງສຳຄັນໃນການນຳມາພິດຈາລະນາ ໃນອານາຄົດ. ສະພາບສຸຂະພາບສັດ ແມ່ນສາມາດໄດ້ຮັບການປັບປຸງໃຫ້ດີຂຶ້ນໄດ້ຢ່າງແນ່ນອນ, ແຕ່ປັນຫາອາຫານສັດ ຈະຕ້ອງໄດ້ຮັບການແກ້ໄຂຄຽງຄູ່ກັນໄປນຳ ເນື່ອງຈາກວ່າ ສິ່ງທີ່ເຫັນໄດ້ຊັດເຈນແມ່ນວ່າ ຜູ້ລ້ຽງເກືອບທັງໝົດແມ່ນຕ້ອງການລົງທຶນໃນຂະແໜງກາເຟຫລາຍກວ່າການລ້ຽງສັດ, ນີ້ແມ່ນສິ່ງທີ່ບໍ່ແນ່ນອນວ່າພວກເຂົາເຈົ້າທັງໝົດພ້ອມທີ່ຈະພັດທະນາກິດຈະກຳນີ້ແທ້ບໍ່.

Executive summary

• Introduction.

From May to July 2007, a study was carried out in the Bolaven plateau, by a Lao student from the college of agronomy in Nabong, Vientiane, and a French vet student from Toulouse.

The area is located in the south of Democratic Republic of Laos and is famous for its coffee. Beyond of this main activity, others like farming are developed by the French Association for Development (AFD). To reduce the important mortality due to diseases in the different types of farms (poultry, pigs and cows), the project planned vaccination campaigns against the main animal suspected diseases.

The study was realised to determine the animal sanitary situation more precisely, and to estimate the economic impact of vaccination. Through the interviews with farmers, their perceptions of vaccination were also interesting to understand.

To answer these questions, the process of participatory epidemiology was used. This process is focalised on local knowledge and implication of the populations to define the difficulties they meet and their way to solve them.

• Materials and method

Choice of the villages.

Among the 51 villages the project works with, 12 villages were chosen.

First considering the characteristics of the villages that might be linked with the diseases (altitude, access to the road, number of animals....) a statistical analysis (multiple factor analysis) was realised and separated 4 groups of villages. The villages inside one group were similar for the characteristics that were potential risk factors to diseases.

Then, 3 villages per group were chosen in order to get villages from Laongam and Paxsong districts, with and without confiage, far and close from the road, so the 12 villages were representative of the different situations that might be found on the Plateau. The villages of the study were: *Nongka, Lak 11, Phoumone, PhoudamKouane, Nonglè, Phoumaknao, Lak 45, Meuanpardy, Vang Gnao, Don Gnaï, Sixiengmay, Nongluang.*

Meetings' organisation.

Once the villages were chosen, several meetings were planned in every place.

Participatory appraisal methods were used to understand the different points of the study.

They are summarized in the following table:

General objective	Particular objective	Exercises that were used
1) Determination of the animal sanitary situation	Risk of diseases introduction	<u>Repartition map</u> of bovines inside and outside the village.
	Local names and knowledge about diseases.	<u>Matrix scoring</u>
	Apparition periods of the diseases.	<u>Calendars</u> representing the 18 previous months.
2) Study of the	Study of direct and indirect,	<u>Proportional piling</u> to estimate the

costs and benefits related to the vaccination campaigns.	financial and non financial costs and benefits.	animals' losses due to diseases before and after vaccination.
	Local commercial strategies to buy and sell animals.	Determination of the animals' prices according to different criteria.
3) Perception of the farmers about vaccination and breeding.	How do the breeders understand vaccination?	<u>Written answers.</u>
	Reasons not to vaccinate	<u>Direct question.</u>
	The best period to vaccinate	<u>Calendar.</u>

All the exercises were carried out with a semi – structured interview that allowed going further into the answers.

• **Results and discussion.**

1) *Determination of the animal sanitary situation.*

- Considering the potential risk factors of the diseases introduction, it appears that animals are mixed inter and intra species inside a village, and that bovines are mixed between close villages. That might explain the circulation and persistence of pathogens inside an area. However, the divagation of animals and especially bovines is easily explained by the fact this is in most cases the only way to feed animals, so to reduce this factor, the problem of alimentation has to be considered.

Introduction of pathogens might also be related to the behaviour of the villagers in case of disease: sick animals or the ones that aren't sick yet are sold or eaten. The commerce of animals seems to increase when an epizooty starts.

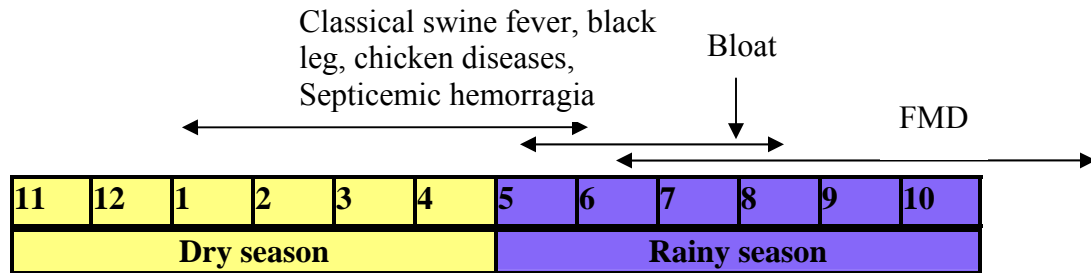
- Characterisation of the local diseases

Specie	Local denomination	Most probable disease associated	Number of villages where the disease appeared from the beginning of 2006 to July 2007.
Cow	• Par puyaé	• Foot and mouth disease	5/12
	• Tao home	• Septicemic hemorragia	7/12
	• Xhai Bouam	• Black leg	3/12
	• Ning Thong	• Abdominal bloating	8/12
Pigs	• Ahivar mou (Taï Ha)	• Classical swine fever	10/10
	• Sa ane mou	• Cysticercosis	2/10
Poultry (chicken)	• Ahivar Kae (Taï Ha)	• Pasteurellosis, Newcastle	11/12

The numbers give an approximated idea of the diseases' prevalence. For example, the foot and mouth disease (FMD) appeared in 5 villages out of 12 which is quite important. The villagers described the diseases by the same symptoms, but it is interesting to notice that in general, they don't know many things about one single disease; only few clinical signs and in most villages the breeders don't know how to prevent from diseases, to treat and how to react. Obviously in some places, the diseases are not differentiated clinically

by the breeders. So the numbers that are given have to be taken carefully as the prevalence of certain diseases might be higher than it appears. Black leg for example wasn't described very often but it is most possible the disease is confused with septicemic hemorrhagia.

- A typology of diseases in the year was done according to the answers that were made, but must be taken carefully as the villagers do not remember very well when their animals were sick or dead and as it was said previously can mix up the diseases.

Conclusion: There weren't obvious differences between villages of the 4 groups defined by the multiple analysis, that could have allowed to show risk factors. In all of them, there are a number of diseases affecting the different species, to confirm them, laboratory analysis could be performed.

A poster was realised to show some preventive behaviours to diseases and will be distributed in all the villages of the project.

2) Study of the costs and benefits related to the vaccination campaigns.

- Determination of the animals' losses due to diseases before and after vaccination: A statistical analysis was conducted to determine a potential significant effect of vaccination on reduction of losses due to diseases. But, the fact that farmers do not remember precisely how many sick animals they had makes the analysis difficult to interpret. However, from a qualitative point of view, it was interesting to know that 8 villages out of 12 noticed a positive effect of vaccination: the sick animals weren't the vaccinated ones.

- Determination of the costs; those related directly to vaccination are known. The indirect costs related to the augmentation of animals thanks to vaccination were estimated as following:

→ The costs connected to increase of expenses:

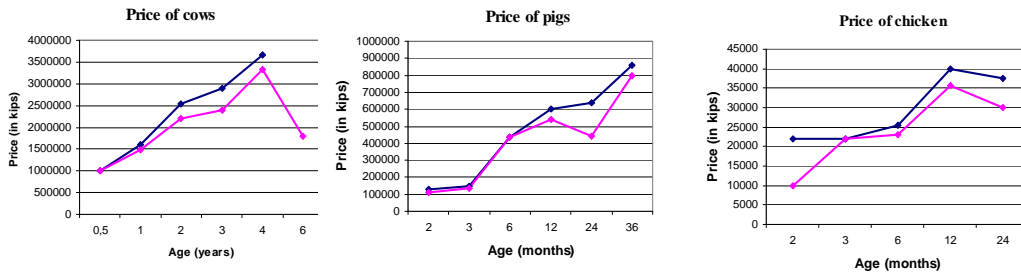

The expenses are mainly due to alimentation. For example, 8 villages out of 12 answered that it would represent more expenses to have more chicken.

→ The participants of 8 villages out of 12 said they would have to spend more time with their cows if they had more. And the villagers in the plateau already have many activities, so it might be difficult for them to find labour.

- Determination of benefits:

The commercial prices were determined by the villagers.

Male   ◆◆◆◆
 Female   ◆◆◆◆

Conclusion: the study of the costs and the benefits of vaccination campaigns revealed some limits of the participatory approach in this context. It was extremely difficult to determine precise and exact numbers that would have been necessary for such a study. But, it revealed some qualitative tendencies that are important to consider:

- Breeding animals is a less important activity compared to the coffee ones, so breeders have an imprecise knowledge about their animals.
- Apart from vaccination, the villagers might have other ways to react in front of diseases especially their commercial strategies when a disease starts. They might find a more direct interest than by using vaccination.

3. Perception of the farmers about vaccination and breeding.

- How do the breeders understand vaccination?

Among the 151 participants that were asked, only 3 or 4 would have a clear idea about vaccination. The rest didn't know which pathogens the vaccination was supposed to protect against, and most of the people had the wrong idea that vaccination prevented their animals from all the diseases that might occur.

With such ideas, the farmers might be disappointed in the future about vaccination and decide to stop. Actually as it appeared clearly through the interviews, a number of diseases are endemic in the area, and even the vaccinated animals can be sick.

- The reasons not to vaccinate were as well financial, practical and there were also many psychological reasons that revealed a misunderstanding about vaccination.

- The best periods to vaccinate for the villagers were unanimously December and June as the animals are easy to catch and there isn't too much work.

Conclusion: If the villagers seem to be satisfied by vaccination in general, they have many wrong ideas about it. An information paper that clarified some of these ideas was

explained and given during the last meeting in villages. This information should be performed in all villages of the project through the technicians.

- **Conclusion**

The context of breeding in the Bolavens plateau revealed some limits in the process of participatory approaches to produce reliable and exact quantitative results, as the owners have a very imprecise knowledge about their animals. But this method allowed a good understanding of the social aspects of breeding as the villagers provided a very good cooperation. It conducted to qualitative results that are important to consider in the future. The sanitary situation can certainly be improved by vaccination, but the problem of alimentation has to be treated in parallel. As most of the breeders would obviously rather invest in the coffee field than with their animals, it is not sure they are all ready to develop this activity.

1. ວິທີການດ້ານລະບາດວິທະຍາແບບມີສ່ວນຮ່ວມ

1.1 ສະພາບທົ່ວໄປ

ພະຍາດລະບາດວິທະຍາແບບມີສ່ວນຮ່ວມ ເປັນຂະແໜງໜຶ່ງ ຂອງພະຍາດລະບາດທາງດ້ານສັດຕະວະແພດ ທີ່ນຳໃຊ້ວິທີການແບບມີສ່ວນຮ່ວມ ໂດຍອີງໃສ່ຄວາມຮູ້ຂອງປະຊາຊົນພື້ນຖານຢູ່ບ່ອນທີ່ມີການດຳເນີນການສຶກສາກ່ຽວກັບພະຍາດ ເພື່ອເປັນການເກັບກ່ຽວຂໍ້ມູນທາງດ້ານພະຍາດລະບາດວິທະຍາ.

ວິທີດັ່ງກ່າວ ແມ່ນອີງໃສ່ບັນດາກຸ່ມຄົນທີ່ປະກອບດ້ວຍຄົນຈຳນວນໜ້ອຍໜຶ່ງ ທີ່ມີຄວາມຮູ້ໃນຫຼາຍດ້ານວິຊາທີ່ແຕກຕ່າງກັນ. ປະກອບເປັນກຸ່ມ ເຊິ່ງຈະໄດ້ນຳໃຊ້ເຄື່ອງມືເພື່ອໃຫ້ຊາວບ້ານສາມາດສະເໜີຄວາມຮູ້ ແລະ ປະສົບການຂອງເຂົາເຈົ້າ. (ສຶກສາເບິ່ງການດຳລົງຊີວິດ ແລກປ່ຽນຜົນຂອງການສຶກສາຄົ້ນຄວ້າ ແລະ ວາງແຜນເຄື່ອນໄຫວກົດຈະກຳຕ່າງໆ. ສ່ວນບຸກຄົນທາງນອກຈະເປັນຜູ້ຊ່ວຍຊຸກຍູ້ໂດຍນຳວິທີການຕ່າງໆມາໃຫ້ແກ່ຊາວບ້ານ) (ໂຊເນິດ ແລະ ..., 1994).

ໃນອະນາຄົດຂ້າງໜ້າ, ຫາກບັນດາໂຄງການຕ່າງໆອີງໃສ່ບົດຮຽນ ແລະ ຄວາມຮູ້ຂອງຊາວບ້ານໃນທ້ອງຖິ່ນນັ້ນ ຈະສາມາດດຶງຄວາມສົນໃຈຂອງປະຊາຊົນໃນເຂດນັ້ນໄດ້.

1.2 ຫຼັກການທາງດ້ານລະບາດວິທະຍາແບບມີສ່ວນຮ່ວມ.

1.2.1 ຮູບແບບສາມຫຼ່ຽມ

ຮູບແບບສາມຫຼ່ຽມ ແມ່ນການຈັດລຽງຂໍ້ມູນຕ່າງໆທີ່ເກັບກຳມາໄດ້ດ້ວຍຫຼາຍຮູບແບບ, ດ້ວຍຫຼາຍແຫຼ່ງ ຫຼື ຫຼາຍວິທີທີ່ແຕກຕ່າງກັນ ແລະ ທັງໝົດນີ້ດຳເນີນໄປຕາມບາດກ້າວ ແບບມີສ່ວນຮ່ວມ ເຊິ່ງຂໍ້ມູນທີ່ເກັບກຳໄດ້ນັ້ນອາດຈະຄ້າຍ ຫຼື ແຕກຕ່າງກັນ ທັງນີ້ກໍ່ເພື່ອຢາກໄດ້ຄຸນນະພາບ (ກັດເລ, 2009).

ທີ່ຈິງແລ້ວ, ມູມໃດຂອງຮູບແບບສາມຫຼ່ຽມທີ່ມີການສຶກສາຄົ້ນຄວ້ານັ້ນ ຫາກມີຄວາມແຕກຕ່າງກັນຫຼາຍ, ຂໍ້ມູນທີ່ໄດ້ມາໄດ້ນັ້ນຈະຄົບຖ້ວນ ແລະ ຊັດເຈນ. ຫຼັງຈາກນັ້ນເຮົາກໍ່ຈະສົມທຽບບັນດາ ຂໍ້ມູນເຫຼົ່ານັ້ນທີ່ໄດ້ມາຈາກການສຳພາດຊາວບ້ານ (ເຊິ່ງໝາຍເຖິງຄວາມຮູ້ຂອງທ້ອງຖິ່ນ) ກັບຂໍ້ມູນທີ່ໄດ້ຈາກບົ່ມຕຳລາຕ່າງໆ ຫຼື ໄດ້ມາຈາກການສັງເກດຕົວຈິງ

ເພື່ອຕອບສະໜອງຫຼັກການດັ່ງກ່າວ, ພວກເຮົາພະຍາຍາມຊອກນຳໃຊ້ວິທີການທີ່ມີຫຼາຍຮູບແບບ ແລະ ປະກອບກຸ່ມທີ່ລົງເຮັດວຽກຕົວຈິງດ້ວຍບຸກຄົນທີ່ມີບຸກຄະລິກລັກສະນະແຕກຕ່າງກັນ, ເຊັ່ນດຽວກັນກັບ ພວກທີ່ຖືກສຳພາດສອບຖາມ (ເພດ, ອາຍຸ, ອາຊີບການງານ...) ເບິ່ງເອກະສານຊ້ອນທ້າຍທີ 2.

1.2.2 ບຸກຄະລິກລັກສະນະຂອງນັກຄົ້ນຄວ້າ

ນັກຄົ້ນຄວ້າຕ້ອງມີຄວາມຮັບຜິດຊອບເອົາໃຈໃສ່ຢ່າງສູງ ເພື່ອຊອກຮູ້ ແລະ ເຂົ້າໃຈສະພາບການຕ່າງໆ ແລະ ຊອກວິທີແກ້ໄຂໂດຍໄດ້ຈາກທັດສະນະຄວາມເຫັນຂອງບຸກຄົນທີ່ກ່ຽວຂ້ອງ. ດັ່ງນັ້ນ, ວິທີແບບມີສ່ວນຮ່ວມຮຽກຮ້ອງໃຫ້ມີຄວາມສະດຽງໄວ, ນັກຄົ້ນຄວ້າເຂົ້າໃຈໄວປັບຕົວເຂົ້າໄດ້ໃນທຸກສະພາບການ ຮູ້ງ່າງທຸ່ງຜູ້ອື່ນ ແລະ ຮູ້ຈັກສັງເກດ. ທັງໝົດນັ້ນກໍ່ເພື່ອຢາກໄດ້ການຮ່ວມມືຂອງຊາວບ້ານທ້ອງຖິ່ນທີ່ກ່ຽວຂ້ອງ. ອີກປະການໜຶ່ງ, ນັກຄົ້ນຄວ້າຕ້ອງມີຄວາມສາມາດໃນການປັບຕົວ, ມີຄວາມເຂົ້າໃຈ ສະດຽງໄວຕໍ່ສະພາບການທີ່ບໍ່ໄດ້ຄາດຄະເນໄວ້ ແລະ ມີການນັບຖືຄວາມຮູ້ທາງດ້ານສັດຕະວະແພດຂອງປະຊາຊົນ ທັງໝົດນີ້ຈະນຳໄປສູ່ຄວາມຈິງໃຈ, ເຊື່ອໝັ້ນລະຫວ່າງນັກຄົ້ນຄວ້າ. ຜູ້ປະກອບສ່ວນໃນວຽກງານຄົ້ນຄວ້ານັ້ນ ເປັນສິ່ງທີ່ຈຳເປັນ ແລະ ຜູ້ປະກອບສ່ວນ. ສິ່ງເຫຼົ່ານີ້ເປັນບໍ່ເກີດແຫ່ງຄວາມອຸດົມສົມບູນທັງສອງຝ່າຍ ເພາະມີການແລກປ່ຽນກັນທາງດ້ານປະສົບການ ແລະ ຄວາມຄິດເຫັນແບບສ້າງສັນ.

1.3 ສະພາບການໃນການນຳໃຊ້ວິທີທາງດ້ານລະບາດວິທະຍາແບບມີສ່ວນຮ່ວມ

ວິທີດັ່ງກ່າວເຮັດໃຫ້ໄດ້ຂໍ້ມູນກ່ຽວກັບ ສະພາບດ້ານສັງຄົມ, ເສດຖະກິດ ແລະ ວັດທະນະທຳ. ສະນັ້ນ, ຖ້າວ່າເຂດໃດຫາກຂາດຂໍ້ມູນພື້ນຖານ ບໍ່ສາມາດນຳໃຊ້ວິທີດ້ານພະຍາດລະບາດວິທະຍາແບບດັ່ງເດີມ (ສຶກສາໂດຍອີງໃສ່ຕົວຢ່າງ ຫຼື ຕົວແບບສຶກສາແບບທາງຍາວ) ວິທີການປິ່ນປົວດ້ານພະຍາດລະບາດວິທະຍາແບບມີສ່ວນຮ່ວມຈະເປັນປະໂຫຍດໄດ້ບໍ່? (ເດິລາເຊີ 2006).

ຂະແໜງການດ້ານສັດຕະວະແພດ, ວິທີດັ່ງກ່າວຈະເປັນວິທີທີ່ນຳສົນໃຈຖ້າມີການສັງເກດ ແລະ ເຝົ້າຄອຍເບິ່ງພະຍາດຂອງສັດ ບໍ່ວ່າທາງກົງ ຫຼື ທາງອ້ອມ (ມິນີໂອ, 2006).

ວິທີປິ່ນປົວພະຍາດລະບາດວິທະຍາແບບມີສ່ວນຮ່ວມເປັນວິທີໜຶ່ງທີ່ໄດ້ຜົນ ແລະ ມີຄຸນນະພາບກວ່າວິທີການພະຍາດລະບາດວິທະຍາແບບເກົ່າດັ່ງເດີມ.

ຢ່າງໃດກໍ່ຕາມ, ບົດຝຶກຫັດທີ່ນຳລົງໄປໃຫ້ປະຊາຊົນເຮັດຈຳນວນໜຶ່ງສາມາດນຳໃຊ້ໄດ້ທົ່ວໄປ ແລະ ເກັບກ່ຽວໄດ້ຂໍ້ມູນຈຳນວນມະຫາສານ (ໂມເຢັນກາ, 2005).

ວິທີການປິ່ນປົວພະຍາດລະບາດວິທະຍາແບບມີສ່ວນຮ່ວມໄດ້ຮັບໝາກຜົນທີ່ສະເພາະ ແລະ ມີປະສິດທິຜົນແຕ່ໃນຂົງເຂດທີ່ລົງໄປຄົ້ນຄວ້າ, ມັນບໍ່ສາມາດໄດ້ຮັບໝາກຜົນໃນເຂດອື່ນໄດ້. (ເບິ່ງເອກະສານຊ້ອຍທ້າຍທີ 3)

1.4 ເຄື່ອງມືທີ່ນຳມາໃຊ້

ມີທຸກຮູບແບບທຸກຊະນິດ ພຽງແຕ່ຜູ້ທີ່ຈະນຳໃຊ້ນັ້ນຕ້ອງຮູ້ເລືອກເຟັ້ນໃຫ້ຖືກຕ້ອງກັບບ່ອນທີ່ເກີດພະຍາດທີ່ລົງໄປສຶກສາຄົ້ນຄວ້າ.

ພວກເຮົາສາມາດຈັດເຄື່ອງມືດັ່ງກ່າວເປັນ 3 ໝວດ: ວິທີແບບສື່ສານ (ສອບຖາມ), ວິທີແບບ ສັງເກດ ແລະ ວິທີແບບການນັບ ແລະ ຈັດລຳດັບ (ເປັນປະເພດ ຫຼື ຊະນິດ) (ສະນີແອດຈຽງ, 2003) ເຄື່ອງມືທີ່ພວກເຮົານຳໃຊ້ ເຂົ້າໃນການຄົ້ນຄວ້າຈະໄດ້ນຳສະເໜີໃນລຳດັບຕໍ່ໄປ.

2. ຈຸດປະສົງຂອງການສຶກສາຄົ້ນຄວ້າ

ການຝຶກຫັດການນີ້ ຖືໄດ້ວ່າເປັນການລົງຝຶກປະຕິບັດຕົວຈິງຂອງການສຶກສາຂັ້ນປະລິນ ຍາໂທທີ່ລົງເລິກທາງດ້ານສັດຕະວະແພດຂະແໜງພະຍາດສັດເຂດຮ້ອນ ແລະ ມີຈຸດປະສົງເປົ້າໝາຍ ຫຼາຍຢ່າງ: ປະເມີນຜົນທາງດ້ານສຸຂະອະນາໄມໃນການລ້ຽງສັດ 3 ປະເພດ ແລະ ປະເມີນຜົນການ ລົງສັກຢາປ້ອງກັນພະຍາດລະບາດສັດ ເຊິ່ງຈັດໂດຍໂຄງການເພື່ອເບິ່ງວ່າມີຜົນອັນໃດແດ່ໃຫ້ແກ່ເສດ ຖະກິດ-ສັງຄົມ.

ໃນບົດລາຍງານນີ້, ພວກເຮົາຈະເນັ້ນໃສ່ຈຸດທີ່ໜຶ່ງ: ສຶກສາເບິ່ງສະພາບດ້ານສຸຂະອະນາໄມໃນ ການລ້ຽງສັດ 3 ປະເພດ.

ເພື່ອບັນລຸຈຸດປະສົງດັ່ງກ່າວຈຳເປັນຕ້ອງໄດ້ຕອບຄຳຖາມບາງຈຸດທີ່ກ່ຽວຂ້ອງກັບ:

- ສຶກສາປັດໄຈຄວາມສ່ຽງໃນການນຳພະຍາດມາສູ່ສັດລ້ຽງ.
- ການຕັ້ງຊື່ພະຍາດຈາກທ້ອງຖິ່ນ.
- ການກຳນົດໄລຍະເວລາຂອງການລະບາດພະຍາດຢູ່ຕາມໝູ່ບ້ານຕ່າງໆ.
- ການກຳນົດລັກສະນະຂອງພະຍາດ.
- ຜົນກະທົບຂອງພະຍາດ.

ພວກເຮົາໄດ້ນຳໃຊ້ວິທີແບບມີສ່ວນຮ່ວມໃນເວລາທີ່ລົງໄປສຶກສາຄົ້ນຄວ້າ ເຊິ່ງໃນນັ້ນພວກ ເຮົາໄດ້ເລືອກເຟັ້ນແບບວິທີປະຕິບັດການຕ່າງໆ ແລະ ນຳໃຊ້ເຂົ້າໃນການສຶກສາຫາຂໍ້ມູນ. ຫຼັງຈາກ ນັ້ນ ພວກເຮົາຈະເວົ້າລະອຽດແຕ່ລະຈຸດ ແລະ ແບບວິທີປະຕິບັດການທີ່ມີສ່ວນຮ່ວມ.

ການລົງຝຶກຫັດເທື່ອນີ້ ກໍ່ເປັນໂອກາດອັນໜຶ່ງທີ່ຈະໄດ້ທົດສອບເບິ່ງວິທີການລະບາດວິທະ ຍາແບບມີສ່ວນຮ່ວມນີ້ຕື່ມໃດ ແລະ ຈະເບິ່ງວ່າໃນກໍລະນີໃດທີ່ວິທີດັ່ງກ່າວສາມາດບັນລຸຈຸດປະສົງ ເປົ້າໝາຍທີ່ວາງໄວ້.

3. ອຸປະກອນ ແລະ ວິທີການ

3.1 ການກະກຽມເພື່ອການສຶກສາຄົ້ນຄວ້າ

ກ່ອນຈະເລີ່ມການສຶກສາຄົ້ນຄວ້າ, ພວກເຮົາໄດ້ລົງໄປຫາ 3 ໝູ່ບ້ານຂອງພູພຽງ. ທັງນີ້ ກໍ່ເພື່ອກຳໄດ້ ແລະ ເຂົ້າໃຈສະພາບລວມຂອງການລ້ຽງສັດ. ນອກນັ້ນກໍ່ເພື່ອຄາດຄະເນວິທີການ ແລະ ອຸປະກອນທີ່ຈະນຳໄປໃຊ້ເພື່ອໃຫ້ໄດ້ປະສິດທິຜົນດີ. ການລົງສູ່ໝູ່ບ້ານຊ່ວຍໃຫ້ມີທິດທາງໃນ

ການສ້າງລະບຽບການເຮັດວຽກ. ໃນເບື້ອງຕົ້ນ ຂອງການສຶກສາຄົ້ນຄວ້າ, ພວກເຮົາໄດ້ໃຊ້ເວລາໃນການວາງຄືນໃໝ່ຈຸດປະສົງເປົ້າໝາຍ, ວິທີການເຮັດວຽກ, ສ້າງບົດຝຶກທັດແບບມີສ່ວນຮ່ວມໃນທີ່ມາງານຄົ້ນຄວ້າ ເຊິ່ງປະກອບມີນັກສຶກສາຝຣັ່ງ ແລະ ລາວ. ນອກນັ້ນກໍໄດ້ວາງແຜນການປະຊຸມໃນໝູ່ບ້ານເປົ້າໝາຍ. ທ່ານ ໝໍ ບຸນໜາ, ຜູ້ຮັບຜິດຊອບການລ້ຽງສັດຂອງໂຄງການກໍໄດ້ ຈັດວາງວັນເວລາການປະຊຸມດ້ວຍການດຶງເອົາການຮ່ວມມືຂອງນັກວິຊາການຂອງໂຄງການ.

ການສຶກສາວິໄຈໄດ້ແບ່ງອອກເປັນ 2 ພາກໃຫຍ່:

- ພາກທີ 1 ເກັບກະເອົາຂໍ້ມູນຕ່າງໆທີ່ກ່ຽວຂ້ອງກັບຈຸດປະສົງເປົ້າໝາຍ, ໃນວາລະທີ່ມີກອງປະຊຸມ ໃນໝູ່ບ້ານ ເບິ່ງຄືນ ພະນວດ4.
- ພາກທີ 2 ແນ່ໃສ່ສະຫຼຸບສັງລວມບັນດາຂໍ້ມູນຕ່າງໆທີ່ເກັບກ່ຽວໄວ້ໃນວາລະກອງປະຊຸມຂັ້ນສຸດທ້າຍ.

3.1.1 ໝູ່ບ້ານເປົ້າໝາຍ

ປະຈຸບັນນີ້, ໂຄງການໄດ້ລົງໄປເຮັດວຽກຢູ່ຕາມ 51 ໝູ່ບ້ານທີ່, ແຈກຍາຍຢູ່ລະຫວ່າງ ເມືອງເລົ່າງາມ ແລະ ປາກຊ່ອງ ເຊິ່ງລວມທັງໝົດມີ 240 ກວ່າໝູ່ບ້ານ.

ເພື່ອຄວາມສະດວກໃນການສຶກສາຄົ້ນຄວ້າ, ຄວນເລືອກໝູ່ບ້ານເປົ້າໝາຍທີ່ນອນໃນໂຄງການ. ທີ່ຈົງແລ້ວ, ພວກເຮົາກໍໄດ້ແລ້ວລັກສະນະຈຸດພິເສດຕ່າງໆຂອງໝູ່ບ້ານດັ່ງກ່າວ ທາງດ້ານວັດທະນະທຳ, ດ້ານປະຊາກອນ, ດ້ານການລ້ຽງສັດ ແລະ ດ້ານອາຄານສະຖານທີ່. ອີກຢ່າງໜຶ່ງໃນແຕ່ລະທິດ, ນັກວິຊາການຂອງໂຄງການ ເຊິ່ງແບ່ງອອກເປັນກຸ່ມລະ 2 ຄົນໄດ້ລົງໄປໃນ 51 ໝູ່ບ້ານ, ສະນັ້ນ ຈິ່ງເປັນຈຸດຕີໃນການຈັດຕັ້ງກອງປະຊຸມໃນແຕ່ລະບ້ານ.

ການເລືອກບ້ານຕົວຢ່າງໃນ 51 ໝູ່ບ້ານນັ້ນ, ໄດ້ອີງໃສ່ໃນການຄົ້ນຄວ້າຫຼາຍຂັ້ນຕອນເພື່ອໄດ້ມາລັກສະນະຂອງໝູ່ບ້ານທີ່ມີຄວາມສ່ຽງດ້ານສຸຂະອະນາໄມ. ຈຸດປະສົງຂອງການຄົ້ນຄວ້ານັ້ນກໍເພື່ອໃຫ້ໄດ້ຕົວຢ່າງຂອງໝູ່ບ້ານທີ່ຖືກຕ້ອງກັບບັນດາສະພາບຕ່າງໆທີ່ກ່ຽວກັບການລ້ຽງສັດໃນເຂດພູພຽງນີ້.

3.1.2 ແບບຢ່າງການ ຄົ້ນຄວ້າໂດຍການໃຊ້ການວິເຄາະສະຖິຕິແບບຫຼາຍປັດໃຈ

(Analyse Factorielle Multiple)

ໃນບັນດາ 50 ລັກສະນະທີ່ເຫັນວ່າເໝາະສົມໃຊ້ໄດ້ນັ້ນ, ພວກເຮົາໄດ້ເລືອກເອົາ 29 ຢ່າງເຊິ່ງສະແດງໃຫ້ເຫັນການປະກົດການຄົງຕົວ ຫຼື ຄວາມເດັ່ນຂອງບັນດາພະຍາດທີ່ເກີດຂຶ້ນສັດລ້ຽງດັ່ງ: ງົວ, ໝູ ແລະ ໄກ່. ຂໍ້ມູນທີ່ໄດ້ມານັ້ນບໍ່ສະເພາະແຕ່ກ່ຽວກັບການລ້ຽງສັດ (ມີ 7 ລັກສະນະ) ແລະ ຖານະໃນສັງຄົມ (7 ລັກສະນະ) ແຕ່ກໍມີຂໍ້ມູນກ່ຽວກັບສິ່ງແວດລ້ອມ (ມີ 7 ລັກສະນະ) ແລະ ການເຂົ້າສູ່ໝູ່ບ້ານ (ມີ 3 ລັກສະນະ).

ຫຼັງຈາກໄດ້ຄົ້ນຄວ້າວິເຄາະຂໍ້ມູນຕ່າງໆແລ້ວ ເຊິ່ງໄດ້ຮັບການຊ່ວຍຮ່ວມມືເລືອກຈາກພະນັກງານສະຖິຕິຂອງໂຄງການຊີຣາດ (CIRAD), ພວກເຮົາກໍສາມາດຈຳແນກແບ່ງໝູ່ບ້ານອອກເປັນ 4 ກຸ່ມໃຫຍ່ໄດ້. ໂດຍອີງໃສ່ເວລາທີ່ໄດ້ກຳນົດໄວ້ເພື່ອສຶກສາ ແລະ ເພື່ອຈັດຕັ້ງກອງປະຊຸມໃຫ້ບັນລຸເປົ້າໝາຍ, ພວກເຮົາເລືອກໄດ້ 12 ໝູ່ບ້ານເປົ້າໝາຍທີ່ນອນໃນ 4 ກຸ່ມໝູ່ບ້ານທີ່ຄັດໄດ້ ໝາຍຄວາມວ່າມີ 3 ໝູ່ບ້ານ ທີ່ຖືກຄັດເລືອກໃນແຕ່ລະກຸ່ມໃຫຍ່ນັ້ນ ເພື່ອມາສຶກສາຄົ້ນຄວ້າແຍກໄດ້ ບັດໄຈຕົ້ນຕໍທີ່ຊັບອອກຄວາມແຕກຕ່າງກັນໃນແຕ່ລະໝູ່ບ້ານ.

3.1.3 ການເລືອກ 12 ໝູ່ບ້ານເປົ້າໝາຍ

ເພື່ອຄັດເລືອກໄດ້ 3 ໝູ່ບ້ານໃນແຕ່ລະ 4 ກຸ່ມນັ້ນ, ພວກເຮົາໄດ້ອີງໃສ່ມາດຖານທີ່ເຫັນວ່າ ເໝາະສົມເພື່ອໃຫ້ໄດ້ບ້ານຕົວຢ່າງທີ່ສະແດງໃຫ້ເຫັນສະພາບລວມ:

- ມີ 4 ໝູ່ບ້ານທີ່ຂຶ້ນກັບເມືອງເລືາງາມ, 8 ໝູ່ບ້ານທີ່ຂຶ້ນກັບເມືອງປາກຊ່ອງ.
- ມີ 5 ໝູ່ບ້ານທີ່ສາມາດເຂົ້າໄປເຖິງງ່າຍ (ຢູ່ແຄມ ຫຼື ໃກ້ເສັ້ນທາງ), 7 ໝູ່ບ້ານເຂົ້າໄປເຖິງຍາກ (ໃຊ້ເວລາໃນການເດີນທາງຕາມທາງໃນປ່າທີ່ລະອິດລະອ້ງວ).
- ມີ 7 ໝູ່ບ້ານທີ່ໄດ້ຮັບການສະໜັບສະໜູນ ຫຼື ການບໍລິຈາກ, 5 ໝູ່ບ້ານບໍ່ໄດ້ຮັບການບໍລິຈາກ. ເບິ່ງຄຳຜະນວກ

ຂອງຂວັນ ຫຼື ການບໍລິຈາກ ໝາຍເຖິງການບໍລິຈາກງົວຈາກໂຄງການໃຫ້ແກ່ 5 ຄອບຄົວໃນໝູ່ບ້ານໜຶ່ງທີ່ຮັບຜິດຊອບລ້ຽງຕາມໄລຍະເວລາທີ່ກຳນົດໃຫ້ ຈາກນັ້ນບັນຫາຄອບຄົວດັ່ງກ່າວກໍສົ່ງຕໍ່ໃຫ້ຄອບຄົວອື່ນຕ່າງໄປ, ຖ້າງົວແມ່ໄດ້ລູກອອກມາໃນໄລຍະເວລາທີ່ກຳນົດໃຫ້ລ້ຽງນັ້ນ ລູກງົວກໍຕົກເປັນຂອງຄອບຄົວທີ່ດູແລລ້ຽງມັນ.

3.2 ຈຸດປະສົງສະເພາະ

3.2.1 ການສຶກສາຄົ້ນຄວ້າບັດໄຈຄວາມສ່ຽງນຳພະຍາດມາສູ່ສັດ

ພວກລ້ຽງສັດ ຕ້ອງໄດ້ແຕ້ມຮູບການແບ່ງສ່ວນຂອງງົວຢູ່ໃນ ແລະ ອ້ອມຂ້າງຂອງບ້ານ ພ້ອມທັງແຕ້ມຮູບໝູ່ບ້ານທີ່ຢູ່ອ້ອມແອ້ມດ້ວຍ. ຮູບດັ່ງກ່າວຈະສະແດງໃຫ້ເຫັນການປົນເປື້ອນ ລະຫວ່າງໝູ່ບ້ານຕ່າງໆ. ໃນກໍລະນີພະຍາດເກີດຢູ່ບ່ອນໃດບ່ອນໜຶ່ງ ພວກເຮົາກໍຕ້ອງກຳໄດ້ວິທີການປະຕິບັດຂອງເຈົ້າຂອງສັດດັ່ງກ່າວ ໂດຍສະເພາະງົວທີ່ຈະນຳອອກຂາຍ.

3.2.2 ການຕັ້ງຂີ້ພະຍາດຕາມຄົນທ້ອງຖິ່ນ

ເພື່ອຮູ້ຈັກວ່າ ພວກລ້ຽງສັດເວົ້າເຖິງພະຍາດໃດ, ພວກເຮົາໄດ້ບອກໃຫ້ພວກເຂົາເຈົ້າບອກຂີ້ພະຍາດຊະນິດຕ່າງໆທີ່ພວກເຂົາເຈົ້າຮູ້ໂດຍນຳໃຊ້ຄຳສັບທີ່ບອກຂີ້ພະຍາດຕາມທ້ອງຖິ່ນທີ່ພວກ

ເຂົ້າເອີ້ນ. ການຕັ້ງຊື່ພະຍາດຕາມທ້ອງຖິ່ນອາດຈະແຕກຕ່າງກັບຊື່ທີ່ທາງວິທະຍາສາດບັງໄວ້ (ຊື່ປະຈຳທ້ອງຖິ່ນ).

3.2.3 ການກຳນົດໄລຍະເວລາຂອງການລະບາດພະຍາດໃນໝູ່ບ້ານ

ພວກເຮົາບອກໃຫ້ຜູ້ລ້ຽງສັດ ຂຽນຊື່ພະຍາດຕ່າງໆທີ່ພວກເຮົາເຈົ້າກ່າວມານັ້ນໃສ່ໃນປະຕິທິນ (ປະຕິທິນນີ້ໄດ້ຖືກສ້າງຂຶ້ນ ໃນຂະນະທີ່ສອບຖາມຂັ້ນຕົ້ນກ່ຽວກັບການລ້ຽງສັດ).

ດັ່ງນັ້ນ ລະຫວ່າງ ປີ2006 ແລະ 2007 ພວກເຮົາໄດ້ປະຕິທິນທີ່ເຫັນໄດ້ຢ່າງວ່ອງໄວ ການລະບາດຂອງພະຍາດສັດ. ເບິ່ງເອກະສານຊ້ອນທ້າຍ 11.

3.2.4 ການກຳນົດລັກສະນະຂອງພະຍາດ

ກ່ອນອື່ນໝົດ ພວກເຮົາໄດ້ໃຊ້ເວລາເພື່ອອ່ານຂໍ້ມູນມີສອງເພື່ອຢາກຮູ້ຈັກພະຍາດທີ່ເກີດມີໃນເຂດນີ້ (V.SF, [1999]) (ສຸທຳມະວົງ, 1999) (ເລີແຟເວີ, 2003) (ເມຣິອານ 2004) (ບລູດ, 1990) ເບິ່ງເອກະສານຊ້ອນທ້າຍ 7 ຫາ 10.

ເພື່ອຢາກໄດ້ຂໍ້ມູນຕື່ມ ກ່ຽວກັບພະຍາດທີ່ກ່າວມານັ້ນ, ພວກເຮົາໄດ້ນຳໃຊ້ບົດຝຶກຫັດແມ່ແບບ. ວິທີດັ່ງກ່າວສາມາດບົ່ງບອກອາການຂອງພະຍາດແຕ່ລະຊະນິດເຊິ່ງພວກເຮົາກຳນົດໄດ້ວ່າ:

- ແມ່ນພະຍາດໃດ ແລະ ຊື່ພະຍາດເອີ້ນຕາມທ້ອງຖິ່ນກົງກັບຊື່ພະຍາດໃດ ທີ່ທາງວິທະຍາສາດຕັ້ງໄວ້.

- ຄວາມຮູ້ຂອງພວກລ້ຽງສັດຕໍ່ກັບພະຍາດດັ່ງກ່າວ.
- ພວກລ້ຽງສັດໄດ້ເຮັດແນວໃດ ເພື່ອຈຳແນກໄດ້ເຖິງຄວາມແຕກຕ່າງ ລະຫວ່າງ ພະຍາດຕ່າງໆທີ່ເກີດຂຶ້ນໃນໝູ່ບ້ານ.

ພວກເຮົາໄດ້ມີແມ່ແບບ ຂອງການໃຫ້ຄະແນນສຳລັບແຕ່ລະປະເພດຂອງພະຍາດ. ເພື່ອສ້າງແມ່ແບບ, ພວກເຮົາໄດ້ຂຽນໄປຕາມທາງຂວາງບັນດາພະຍາດທີ່ພວກລ້ຽງສັດໄລ່ອອກມາ, ຕໍ່ໄປພວກເຮົາກໍ່ຂຽນອາການຂອງແຕ່ລະພະຍາດໄປຕາມທາງຕັ້ງ (ກາດເລ, 2001, 2002, 2004). ຫຼັງຈາກນັ້ນ ພວກເຮົາກໍ່ບອກໃຫ້ພວກລ້ຽງສັດໃຫ້ຄະແນນແຕ່ 0 ຫາ 4 ແກ່ແຕ່ລະພະຍາດ ແລະ ອາການຂອງມັນ.

ຄະແນນບົ່ງບອກເຖິງອາການໜັກ ຫຼື ເບົາ ຂອງພະຍາດ. ຄະແນນ 0 ບົ່ງບອກບໍ່ມີພະຍາດ (ບໍ່ເຫັນ ອາການ), ສ່ວນຄະແນນ 4 ໝາຍເຖິງມີອາການໜັກໜ່ວງ. ໃນຂະນະມີການສອບຖາມເພື່ອເກັບກຳຂໍ້ມູນ, ມີຜູ້ໜຶ່ງອາສາສະໝັກຕົວເລກໃສ່ແຕ່ລະບ່ອນ.

ຕົວຢ່າງ ຂອງຕາຕະລາງທີ່ເກັບກຳຂໍ້ມູນກ່ຽວກັບອາການ.

ອາການ	ພະຍາດທີ 1	ພະຍາດທີ 2	ພະຍາດທີ 3
ຂອງພະຍາດທີ 1			
- ໄຂ້	2	0	2
- ເຫງົາ	2	2	3
- ຖອກທ້ອງ	3	0	2
ຂອງພະຍາດທີ 2			
- ເປື້ອຍ	0	4	0
- ເຫງົາ	2	2	3
ຂອງພະຍາດທີ 3			
- ບໍ່ກິນອາຫານ	4	3	4
- ທ້ອງເບັງ	0	0	4
-			

- ປະໂຫຍດໃນການໃຫ້ຄະແນນແກ່ແຕ່ລະອາການ, ແຕ່ລະພະຍາດ ເຮັດໃຫ້ຮູ້ຈັກວ່າພວກລ້ຽງສັດໄດ້ເຮັດແນວໃດ ເພື່ອເຫັນໄດ້ຄວາມແຕກຕ່າງ ລະຫວ່າງ ພະຍາດຕ່າງໆ. ອີກປະການໜຶ່ງກໍເພື່ອເຫັນ ແລະ ຈຳແນກໄດ້ພະຍາດ ຈາກການເກັບກຳອາການຕ່າງໆ.

ນອກຈາກນັ້ນ ພວກເຮົາເຫັນໄດ້ວ່າ ໃນຂະນະທີ່ໃຫ້ຄະແນນບາງອາການທີ່ບໍ່ຖືກກ່າວເຖິງນັ້ນ ໃນສະພາບຕົວຈິງພັດມີອາການດັ່ງກ່າວຍັງບໍ່ທັນຊັດເຈນເຊັ່ນ: ອາການທີ່ສັດບໍ່ກິນອາຫານ ໃນພະຍາດທີ 3 ເຊິ່ງບໍ່ໄດ້ແຈ້ງອາການດັ່ງກ່າວ ໃນໂລກທີ 1 ກໍຍັງພົບເຫັນອາການດັ່ງກ່າວ ເພາະຜູ້ລ້ຽງສັດໄດ້ໃຫ້ຄະແນນ 4 ໃນພະຍາດທີ 1. ສິ່ງດັ່ງກ່າວສະແດງໃຫ້ເຫັນວ່າ ຜູ້ລ້ຽງສັດຍັງບໍ່ທັນຮູ້ຈັກດີກ່ຽວກັບພະຍາດສັດ, ອີກປະການໜຶ່ງ ບາງອາການທີ່ມີໃນແຕ່ລະພະຍາດ ອັນສາມາດໃຫ້ເຫັນຄວາມກົມກຽວ ຄ້າຍຄືກັນຂອງການໃຫ້ຄະແນນ ນັ້ນສະແດງວ່າພວກທີ່ລ້ຽງສັດເຂົ້າໃຈບົດຝຶກຫັດດີ.

ຫຼັງຈາກທີ່ຕື່ມຂໍ້ມູນຕ່າງໆໃສ່ໃນຕາຕະລາງແລ້ວ ພວກເຮົາກໍເບິ່ງຄືນແມ່ແບບ ໝາຍຄວາມວ່າ ພວກເຮົາຖາມພວກລ້ຽງສັດເຖິງເຫດຜົນຂອງຄຳຕອບເຂົາເຈົ້າ.

- ຄຳສຳປະສິດຂອງຄວາມທີ່ຄ້າຍຄືກັນຂອງເຄັນດາລ (Kendall) ໄດ້ຖືກນຳໃຊ້ (ການຄຳນວນຄິດໄລ່ທາງສະຖິຕິໂດຍ Stata ແລະ Excel) ເພື່ອຊັບອກວ່າບັນດາ ໝູ່ບ້ານນັ້ນມີຄວາມເປັນເອກະພາບກັນໃນການກຳນົດບອກລັກສະນະຂອງພະຍາດມັນແມ່ນການທີ່ດສອບສະຖິຕິ ເພື່ອສົມພະຍາດຕ່າງໆ ດ້ວຍຕົວເລກ ການທົດສອບນີ້ໃຊ້ເພື່ອຂັດເລືອກຂໍ້ມູນ

ແລະ ເພື່ອສົມທຽບລຳດັບຈັດທີ. ໃນກໍລະນີຂອງພວກເຮົາ ແມ່ນເພື່ອຊອກເບິ່ງວ່າ ອາການຂອງພະຍາດຖືກຈັດແບບດຽວ ກັນບໍ່ ໃນບັນດາໝູ່ບ້ານເປົ້າໝາຍ ຕ່າງໆ.

- ຈາກນັ້ນ ເພື່ອເຮັດໃຫ້ການສຶກສາຄົ້ນຄວ້າສົມບູນແບບ ເພິ່ນໄດ້ຕັ້ງຄຳຖາມໂດຍກົງ ແລະ ຊັດເຈນໃຫ້ແກ່ພວກລ້ຽງສັດ. ຄຳຖາມດັ່ງກ່າວນັ້ນແມ່ນໄດ້ກະກຽມໄວ້ກ່ອນແລ້ວ ແຕ່ໄດ້ປັບ ໃຫ້ຖືກກັບສະພາບຂອງໝູ່ບ້ານ ແລະ ຂອງຄຳຕອບທີ່ຫາກໍໄດ້ມາ.

ຄຳຖາມດັ່ງກ່າວກ່ຽວກັບການຮັກສາພະຍາບານ, ບາດແຜທີ່ເຫັນໃນບັນດາສັດທີ່ປ່ວຍ, ພິດຕິກຳຂອງເຈົ້າຂອງສັດຕໍ່ສັດໃນໝູ່ບ້ານ ຫຼື ໝູ່ບ້ານໃກ້ຄຽງ, ທີ່ປ່ວຍ, ທີ່ຕາຍ ຫຼື ຍັງມີຊີວິດຢູ່ ແລະ ກ່ຽວກັບບັນຫາທີ່ບໍ່ໄດ້ເວົ້າເຖິງໃນບົດຝຶກຫັດກ່ອນນັ້ນ ແຕ່ກໍສາມາດເຮັດໃຫ້ການສຶກສາ ຄົ້ນຄວ້າການພາກປະຕິບັດທີ່ສ່ຽງ ແລະ ການປະຕິບັດໃນການລ້ຽງສັດໂດຍທົ່ວໄປໃຫ້ສົມບູນ ແບບ.

3.2.5 ຜົນກະທົບຂອງພະຍາດ

ເພື່ອປະເມີນຜົນຍ້ອນຫຼັງຄືນຂໍ້ມູນທີ່ກ່ຽວຂ້ອງກັບພະຍາດສັດ ທີ່ເກີດຂຶ້ນຕາມໝູ່ບ້ານຕ່າງໆ ໃນປີ 2006 ແລະ 2007 (ປ່ວຍ ແລະ ຕາຍ). ທັງນີ້ກໍເພື່ອຢາກຮູ້ຜົນກະທົບຂອງພະຍາດທີ່ ພວກລ້ຽງສັດໄດ້ເລົ່າບອກໄວ້ ພ້ອມກັນນັ້ນກໍເພື່ອປະເມີນຜົນປະສິດທິຜົນ ຂອງການສັກຢາປ້ອງ ກັນສັດ ໃນປີ 2006 ແຕ່ການປະເມີນຜົນຂອງການສັກຢາປ້ອງກັນ ຈະບໍ່ໄດ້ເອົາມາສຶກສາໃນທີ່ນີ້.

ໃນວາລະກອງປະຊຸມ ແລະ ພາຍຫຼັງທີ່ພວກລ້ຽງສັດໄດ້ຈຳແນກພະຍາດຂອງສັດ, ເຂົາເຈົ້າ ຕ້ອງໄດ້ຕື່ມຂໍ້ມູນໃສ່ຕາຕະລາງດັ່ງລຸ່ມນີ້ ສຳລັບປີ 2006 ແລະ 2007.

2006 ແລະ 2007	ຈຳນວນ ສັດທັງໝົດ	ຈຳນວນ ລູກສັດ	ຈຳນວນ ສັດທີ່ ໃຫຍ່ແລ້ວ	ຈຳນວນ ທີ່ຖືກຈັບ	ຈຳນວນ ສັດທີ່ ຊື້ເຂົ້າ	ຈຳນວນ ສັດທີ່ ຂາຍອອກ	ຈຳນວນ ສັດທີ່ ປ່ວຍເປັນ ພະຍາດ	ຈຳນວນ ສັດທີ່ຕາຍ	ເຫດຜົນ ແລະ ອາຍຸ ຂອງສັດ ຕາຍ	ຈຳນວນ ສັດທີ່ ຍັງ
ງົວແມ່										
ໝູ										
ສັດປີກ										

ການກວດເບິ່ງຕາຕະລາງທີ່ມີຂໍ້ມູນຕື່ມແລ້ວ ສາມາດຄິດໄລ່ອັດຕາການປ່ວຍ ແລະ ຕາຍ ຂອງສັດ (ຈຳນວນສັດທີ່ປ່ວຍ ແລະ ຕາຍຕ້ອງຖືກກັບຈຳນວນສັດທີ່ມີທັງໝົດ).

ຝຶກຫັດຕ້ອງດຶງດູດໃຫ້ມີຄຳຖາມ ແລະ ມີການສຳພາດທີ່ບໍ່ເປັນທາງການ ປະກອບດ້ວຍ ຄຳຖາມເປີດກວ້າງ (ໃຜ? ຍາມໃດ? ຫຍັງ? ແບບໃດ? ຢູ່ໃສ? ເປັນຫຍັງ...) ເຊິ່ງຄຳຕອບເຫຼົ່ານັ້ນ ສາມາດເຮັດໃຫ້ມີຄຳຖາມ ຕໍ່ເນື່ອງກັນອີກ ຫຼື ສາມາດສຶກສາລົງເລິກອີກຕື່ມ ຜົນຂອງບົດຝຶກຫັດ ເພື່ອໃຫ້ສູ່ການສຶກສາຂໍ້ມູນທີ່ໄດ້ມານັ້ນກ້ວາງຂວາງຕື່ມ.

ການສຳພາດດັ່ງກ່າວ ຊ່ວຍຈັດຂໍ້ມູນທີ່ໄດ້ມາໂດຍຈັດຕາມສະພາບເສດຖະກິດ, ສັງຄົມ ແລະ ສິ່ງແວດລ້ອມ, ເຖິງວ່າການສຳພາດດຳເນີນໄປດ້ວຍຫຼາຍແບບ, ແຕ່ໃນບັນທຳຍກໍເພື່ອຕອບ ໄດ້ບັນດາຄຳຖາມໃຫ້ຈະແຈ້ງ ແລະ ຊັດເຈນ. ທັງໝົດນັ້ນ ແມ່ນໜ້າທີ່ຂອງພວກສຳພາດທີ່ຈະ ດຳເນີນການສົນທະນາໃຫ້ຖືກເປົ້າ ເພື່ອບັນລຸຈຸດປະສົງເປົ້າໝາຍ ຂອງການຄົ້ນຄວ້າໂດຍບໍ່ອອກ ທິດອອກທາງ ແລະ ເອົາໃຈໃສ່ສົນທະນາກັບປະຊາຊົນ ເພື່ອທັງນີ້ກໍ່ໃຫ້ເຂົາເຈົ້າອອກຄຳຄິດເຫັນ ແບບເປັນກັນເອງ. ລະບຽບ ແລະ ຫຼັກການໃນການເຮັດວຽກຖືກຮ່າງຂຶ້ນ ເພື່ອໃຫ້ການສົນທະນາເປັນ ໄປຕາມຮູບແບບ ສາມາດບັນລຸເປົ້າໝາຍທີ່ວາງໄວ້.

ທວນຄືນ ບັນດາຈຸດປະສົງ ແລະ ວິທີການເພື່ອບັນລຸເປົ້າໝາຍ.

ຈຸດປະສົງລວມ	ຈຸດປະສົງສະເພາະ	ການຝຶກຫັດແບບມີສ່ວນຮ່ວມທີ່ນຳໃຊ້
ປະເມີນຜົນ ຂອງສະພາບ ສຸຂະອະນາໄມ	<ul style="list-style-type: none"> ສຶກສາເບິ່ງປັດໄຈສ່ຽງໃນການນຳ ແລະ ການຄົງຕົວຂອງພະຍາດ 	ຮູບການຈັດສັນງົວພາຍໃນໝູ່ບ້ານ ແລະ ນອກໝູ່ບ້ານ
	<ul style="list-style-type: none"> ການໃສ່ຊີ້ພະຍາດ ຕາມທ້ອງຖິ່ນ ແລະ ການແຈ້ງລັກສະນະຂອງ ພະຍາດ. 	ແມ່ແບບຂອງການໃຫ້ຄະແນນ
	<ul style="list-style-type: none"> ໄລຍະການແພ່ລະບາດຂອງ ພະຍາດ. 	ປະຕິບິນທີ່ກວມເອົາ 18 ເດືອນຜ່ານ ມາ.
	<ul style="list-style-type: none"> ຜົນກະທົບຂອງພະຍາດ. 	ຕາຕະລາງເກັບກຳ ແລະ ຕີລາຄາສັດ ທີ່ປ່ວຍ ແລະ ຕາຍ.

4. ຜົນໄດ້ຮັບ ແລະ ວິຈານ.

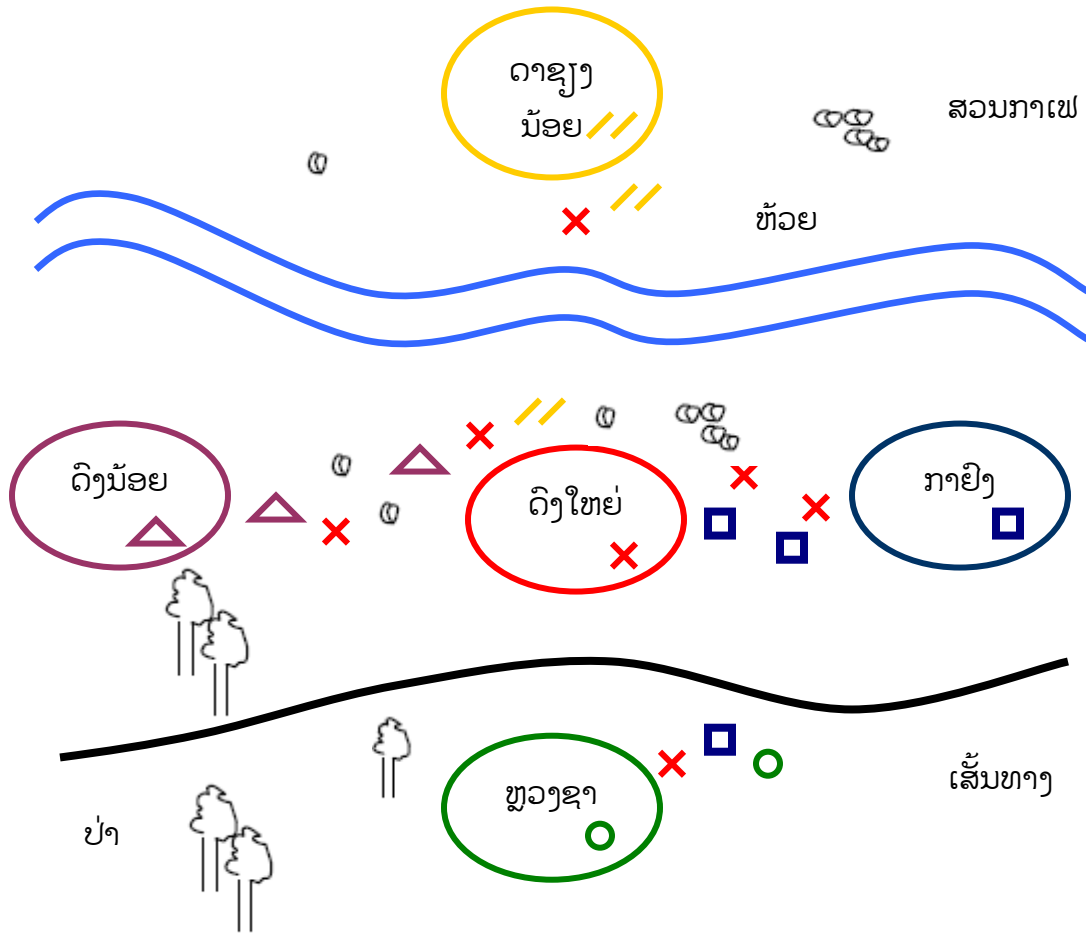
ເພື່ອສະດວກໃນການອ່ານ ແລະ ເຂົ້າໃຈບົດລາຍງານຈຶ່ງໄດ້ມີການສະເໜີຜົນໄດ້ຮັບຄວບຄູ່ ກັບການວິຈານກ່ຽວກັບວິທີການ ແລະ ກ່ຽວການແປຜົນໄດ້ຮັບ.

4.1.ການສຶກສາກ່ຽວກັບປັດໃຈ ແລະ ຄວາມສ່ຽງ ໃນການນຳພະຍາດມາສູ່ສັດລ້ຽງ.

4.1.1 ການປົນເປື້ອນ: ການສຶກສາປັດໃຈບ່ອນຢູ່ຂອງສັດ.

ສຳລັບງົວ, ບົດຝຶກຫັດແຕ້ມແຜນທີ່ໃນການຈັດວາງສັດເປັນບົດຝຶກຫັດທີ່ພວກລ້ຽງສັດສາມາດ ແຕ້ມໄດ້ຢ່າງສະບາຍ. ຮູບແຕ້ມນີ້ງ່າຍໃນການເບິ່ງວ່າງົດໝູ່ບ້ານຕົນ ແລະ ໝູ່ບ້ານໃກ້ຄຽງຢູ່ບ່ອນ.

ຕົວຢ່າງ: ຂອງຮູບທີ່ແຕ້ມໂດຍພວກທີ່ລ້ຽງສັດ(ສັນຍາລັກຂອງສັດທີ່ຢູ່ໃນແຕ່ລະໝູ່ບ້ານ

ລະດູໃດກໍ່ຕາມ ໝົດທຸກບ້ານໄດ້ປ່ອຍສັດຂອງຕົນປົນເປື້ອນກັບສັດບ້ານໃກ້ຄຽງຢູ່ໃນທົ່ງຫຍ້າ. ມັນແມ່ນການລ້ຽງແບບປ່ອຍໄປຕາມທຳມະຊາດ ແລະ ການທີ່ສັດກະໂດດເຕັ້ນ ຫຼື ຢ່າງເລາະໄປ ມາສະແດງວ່າທົ່ງຫຍ້າແມ່ນແຫຼ່ງຕົ້ນຕໍຂອງອາຫານສັດ. ມັນມີດັ່ງນີ້: ເຂົ້າເຈົ້າມີວິທີການທີ່ພວກລ້ຽງ ສັດຄວນປະຕິບັດ. ໃນລະດູຝົນເອົາສັດລ້ຽງ ໄປປະໄວ້ທີ່ສວນກາເຟ ຫຼື ໄປປະໄວ້ປ່າຍາມກາງເວັນ ໂດຍມັດໄວ້ ຫຼື ປ່ຽນບ່ອນໄປເລື້ອຍໆ (ມີຊາວບ້ານ 7 ໝູ່ບ້ານ ຕໍ່ 12 ບ້ານປະຕິບັດວິທີນີ້) (ຄົນລ້ຽງ

ສັດ 5 ບ້ານ ຕໍ່ 12) ຫຼືບໍ່ກໍ່ມີຄົນເຝົ້າຢູ່ນຳສັດດັ່ງກ່າວຕອນຄ່ຳຈິ່ງພາກັນກັບບ້ານແລ້ວມາເອົາສັດລ້ຽງ ເຂົ້າຍາມກາງຄືນ ໃນລະດູແລ້ງ, ຄົນລ້ຽງສັດເຄິ່ງຂອງບ້ານ ປ່ອຍສັດຫາກິນເອງໂດຍບໍ່ໄດ້ເບິ່ງແຍງ ຕັ້ງຫຼາຍມື້.

ບໍ່ໄດ້ມີຫຼັກການໃນການແບ່ງເຂດແດນໃນການປ່ອຍສັດ, ຊາວບ້ານຈິ່ງສາມາດປ່ອຍສັດ ຕາມລຳພັງໃຈຂອງເຂົາເຈົ້າ. ຈາກນັ້ນຊາວບ້ານເຫັນວ່າ ພະຍາດທີ່ມີໃນບ້ານຂອງຕົນກໍ່ເກີດມີຢູ່ໃນ ບ້ານໃກ້ຄຽງຄືກັນ. ສະນັ້ນການນຳພາພະຍາດມາສູ່ສັດລ້ຽງລະຫວ່າງບ້ານຕໍ່ບ້ານແມ່ນເກີດຂຶ້ນຈາກ ການປົນເປຊອງ. ພວກລ້ຽງສັດເຂົ້າໃຈຕໍ່ປະກົດການດັ່ງກ່າວເຖິງວ່າເຂົ້າເຈົ້າຈະຮູ້ວ່າສັດຢູ່ບ້ານໃກ້ຄຽງ ເປັນພະຍາດ, ເຂົ້າເຈົ້າກໍ່ຍັງ. ພວກເຂົາເຈົ້າກໍ່ຍັງນຳເອົາສັດໄປມັດໄວ້ໃນປ່າຢູ່ ເພາະບໍ່ມີທາງເລືອກ ອື່ນທີ່ຈະຫາອາຫານໃຫ້ມັນ.

• ສຳລັບໝູ ມີ 3 ບ້ານ ຕໍ່ 10 ບ້ານເທົ່ານັ້ນ ທີ່ຂັງໝູໃສ່ຄອກ ບໍ່ວ່າກາງເວັນກໍ່ຄືກາງຄືນ. ສຳລັບບ້ານອື່ນແລ້ວ ເຖິງຈະມີຄອກ (ແຕ່ສວນຫຼາຍບໍ່ມີຄອກໝູ) ສັດລ້ຽງກໍ່ຍັງປົນເປຊັນຢູ່ຍາມກາງ ເວັນ.

• ເຊັ່ນດຽວກັນກັບສັດປີກ (ມີຊາວບ້ານ 7 ບ້ານ ຕໍ່ 12 ບ້ານ) ມີຄອກໄກ່ ຂັງໄກ່ໃນຍາມ ກາງຄືນ, ດັ່ງນັ້ນ ກໍ່ເວົ້າໄດ້ວ່າຢ່າງນ້ອຍສັດປີກກໍ່ປະປົນກັນຢູ່ໃນຍາມກາງເວັນ.

ສະຫຼຸບໄດ້ວ່າ: ໝົດທຸກບ້ານຍັງປ່ອຍງົວປົນເປຊັນຢູ່ ແລະ ທຸກປະເພດສັດໃນຫຼາຍບ້ານເປົ້າໝາຍກໍ່ໄດ້ ປ່ອຍປົນເປຊັນ

ມັນກໍ່ເປັນໄປໄດ້ໃນການປ່ອຍສັດຊະນິດດຽວປົນກັນພາຍໃນບ້ານ ແລະ ລະຫວ່າງບ້ານ ເຮັດໃຫ້ການໄປມາຂອງສັດທີ່ມີສຸຂະພາບດີ ສາມາດຕິດພະຍາດໃນເຂດໃດເຂດໜຶ່ງ.

ໃນເວລາໃດກໍ່ຕາມການປ່ອຍສັດປົນເປຊັນແບບນີ້ມີແຕ່ຜົນສະທ້ອນທາງລົບ. ເພິ່ນສາມາດ ຄິດວ່າສຳລັບງົວມັນສາມາດກໍ່ໃຫ້ເກີດພະຍາດເຕົ້າໂຮມເລືອດ.

ມັນຈຳເປັນທີ່ມີການປະປົນສັດໃນບ້ານໃດບ້ານໜຶ່ງກໍ່ຄືການລະວາງບ້ານຕໍ່ບ້ານໂດຍສະເພາະ ງົວເຊິ່ງນຳໄປສູ່ການນຳພະຍາດເຂົ້າມາແລະການຢູ່ຄົງຕົວຂອງພະຍາດເລົ່ານັ້ນ. ນັ້ນກໍ່ຄືການແຜ່ລະ ບາດຂອງພະຍາດ. ອີກປະການໜຶ່ງສະພາບການປົນເປຊອງສັດນັ້ນບໍ່ແມ່ນຈະຂາດຜັນປະໂຫຍດ. ສຳລັບບັນຫາຂອງງົວນັ້ນມັນອຳນວຍການແຜ່ພັນລະຫວ່າງຜູ້ງົວນີ້ກັບຜູ້ງົວອື່ນຈິ່ງເຮັດໃຫ້ການ ແຜ່ພັນຂະຫຍາຍກວ້າງອອກໄປ.

ນອກຈາກນັ້ນ ມັນກໍ່ມີຄວາມຫຍຸ້ງຍາກໃນເຂດນີ້ໃນການສະກັດກັ້ນປັດໃຈດັ່ງກ່າວເພາະມັນ ຈະເປັນການປ່ຽນແປງເຊິ່ງມີຄວາມຈຳເປັນໃນການປະລະຄວາມຊື່ນເຄີຍທີ່ມີມາແຕ່ບັບພະບູລຸດ

ແລະ ຕາບໃດທີ່ບໍ່ມີວິທີດູແລລ້ຽງສັດແບບອື່ນວິທີການລ້ຽງງົວລັກສະນະນີ້ກໍ່ຈະມີຕໍ່ໄປວິທີໃຫ້ອາຫານ ແບບອື່ນທີ່ບໍ່ໄດ້ນຳໃຊ້ ເຊິ່ງເປັນວິທີການໃນການລ້ຽງງົວ.

4.1.2 ພຶດຕິກຳຂອງສັດໃນກໍລະນີພະຍາດລະບາດ

ການພົບປະກັບຜູ້ລ້ຽງສັດ, ບາງຄຳຖາມໄດ້ຖາມໂດຍກົງເພື່ອຢາກໄດ້ຄຳເຫັນກ່ຽວກັບ ການກະທຳ ໃນເວລາສັດເປັນພະຍາດ ນັບທັງສັດທີ່ບໍ່ຕິດພະຍາດ ຫຼື ຕາຍ.

ອີງຕາມຄຳຕອບ, ພວກເຮົາກໍ່ໄດ້ການປະຕິບັດທີ່ມີຄວາມສ່ຽງ ສຳລັບສັດທີ່ມີການພົວພັນ ກັບສັດທີ່ຕິດເຊື້ອພະຍາດ.

	ພຶດຕິກຳທີ່ມີຄວາມສ່ຽງ	ພຶດຕິກຳເພື່ອປ້ອງກັນ
ໃນກໍລະນີທີ່ມີພະຍາດລະບາດ ໃນບ້ານໃກ້ຄຽງ	<ul style="list-style-type: none"> - ຊື້ສັດລາຄາຖືກມາຈາກບ້ານໃກ້ຄຽງ. - ຂາຍສັດອອກກ່ອນມັນບໍ່ທັນຕິດພະຍາດ. - ບໍ່ໄດ້ເຮັດຫຍັງ ປ່ອຍສັດປົນເປກັນຢູ່. 	<ul style="list-style-type: none"> - ເອົາສັດອອກໜີ້ຈາກບ້ານໄປຢູ່ບ່ອນໄກໆ ຫຼື ຂ້າງສັດໄວ້. - ເຮັດໃຫ້ສັດມີການເຄື່ອນໄຫວມັ່ນອບລົງ.
ສຳລັບສັດທີ່ຕິດພະຍາດ	<ul style="list-style-type: none"> - ບໍ່ມີການແຍກສັດຕິດພະຍາດອອກຈາກສັດສົມບູນ - ຂາຍສັດ - ບໍລິໂພກຊີ້ນສັດ - ບໍ່ເຮັດຫຍັງ 	<ul style="list-style-type: none"> - ແຍກສັດ - ບໍ່ຂາຍສັດ - ບໍ່ບໍລິຊື້ນສັດ - ພະຍາຍາມປິ່ນປົວ ຫຼື ຂ້າຖິ້ມ
ສຳລັບສັດສົມບູນ	<ul style="list-style-type: none"> - ຂາຍ - ມີສັດທີ່ມີເຊື້ອພະຍາດ ແລະ ການມູນວຽນຂອງສິ່ງທີ່ນຳພະຍາດມາໃຫ້ 	<ul style="list-style-type: none"> - ບໍ່ຂາຍສັດ - ແຍກສັດຢູ່ໂດດດ່ຽວ
ສຳລັບສັດຕາຍ	<ul style="list-style-type: none"> - ບໍລິໂພກ - ບໍ່ຖິ້ມ - ມີການກະແຈກກະຈາຍຂອງສິ່ງທີ່ນຳພະຍາດມາໃຫ້ສັດ 	<ul style="list-style-type: none"> - ຖິ້ມສັດ

ເພິ່ນສາມາດສັງເກດເຫັນ ການໃຊ້ຜຸ່ນຄອກໂດຍບໍ່ໄດ້ຜ່ານການຄັດເລືອກ ລະຫວ່າງ ສັດທີ່ຕິດພະຍາດ ຫຼື ບໍ່ຕິດພະຍາດ ເຊິ່ງເປັນຕົ້ນເຫດໃຫ້ເກີດການກະແຈກກະຈ່າຍເຊື້ອພະຍາດໃນຮອບຂ້າງ. ໃນລະດູແລ້ງໂດຍສະເພາະ, ງົວທີ່ຖືກປະປ່ອຍໄປໄດ້ຫຼາຍວັນ, ຖ້າມັນຕາຍກໍ່ຕ້ອງແມ່ນຫຼາຍວັນ ຕໍ່ມາຈິ່ງພົບເຫັນສ່ວນສາກສົບຂອງມັນກໍ່ຖືກປ່ອຍປະໄວ້ໃນທີ່ນັ້ນເລີຍ.

ໃນທີ່ສຸດ ເຖິງວ່າ ໃນກໍລະນີສັດນັ້ນໄດ້ຖືກຖົມ ແຕ່ຫລວາມເລິກຂອງຊຸມກໍບໍ່ໄດ້ມາດຖານ ແລະ ສະຖານທີ່ກໍຢູ່ບ່ອນສັດທີ່ຖືກຖົມນັ້ນກໍຢູ່ໃນເຂດໃກ້ໆບ້ານ. ຜູ້ລ້ຽງສັດມັກບໍລິໂພກສັດທີ່ຕິດພະຍາດ ຫຼື ຕາຍນັ້ນ. ເປັນໂອກາດດີສຳລັບເຂົາເຈົ້າທີ່ໄດ້ກິນຊີ້ນ ເພາະພວກເຂົາເຈົ້າກິນຊີ້ນໜ້ອຍເທື່ອ.

ມັນກໍ່ຍາກທີ່ຈະບອກຕົວເລກເປັນເປີເຊັນຂອງບ້ານ ທີ່ມີການປະພຶດສ່ຽງ ເພາະວ່າໂດຍທົ່ວໄປແລ້ວບ້ານດຽວກັນນັ້ນກໍ່ມີການປະຕິບັດທຸກຮູບແບບ.

ທຽບໃສ່ທ່າອຽງດັ່ງກ່າວ ກໍ່ມີຮູບໂຄສະນາ ເພື່ອສົ່ງເສີມໃຫ້ຜູ້ລ້ຽງສັດໄດ້ຮັບຮູ້ສະພາບການທົ່ວໄປ ເພື່ອໃຫ້ຜູ້ລ້ຽງສັດນຳໄປປະຕິບັດ ເພື່ອຫຼຸດຜ່ອນການຕິດພະຍາດ. ເບິ່ງເອະສານຊ້ອນທ້າຍ 13.

ໄດ້ເລືອກເອົາພາກປະຕິບັດງ່າຍໆ ແລະ ມີຮູບປະກອບເຊິ່ງຊາວຜູ້ລ້ຽງສັດ ເຖິງຈະອ່ານໜັງສືບໍ່ໄດ້ກໍ່ສາມາດເຂົ້າໃຈຮູບແລະນຳເອົາໄປນຳໃຊ້ໄດ້ກນປະຕິບັດ ຮູບໂຄສະນາດັ່ງກ່າວໄດ້ຢາຍໄປໃນ 51 ບ້ານທີ່ຢູ່ໃນໂຄງການ.

ຢູ່ທີ່ນີ້ ວິທີການປ້ອງກັນລະບາດວິທະຍາແບບມີສ່ວນຮ່ວມ ໄດ້ຊ່ວຍໃຫ້ແກ້ໄຂບາງຈຸດທີ່ການສອບຖາມແບບເກົ່າບໍ່ສາມາດບົ່ງບອກໄດ້. ດັ່ງນັ້ນ ຍ້ອນມີຄຳຖາມທາງອ້ອມ ຫຼື ໃນເວລາກອງປະຊຸມໄດ້ມີການແກ່ຍາວເວລາ ເພື່ອໃຫ້ພວກລ້ຽງສັດໄດ້ຊັກຖາມກ່ຽວກັບບັນຫາການປະຕິບັດ ທີ່ທາງວິຊາການຖືວ່າເປັນການສ່ຽງແຕ່ຜູ້ລ້ຽງສັດຊື່ພັດບໍ່ເຂົ້າໃຈ.

ນອກນັ້ນເພິ່ນຍັງຄິດອີກວ່າ ການດຳກະທຳໂດຍສະເພາະການຂາຍ ແລະ ການຊື້ສັດ ໃນເວລາທີ່ມີພະຍາດລະບາດ ແມ່ນມີຄວາມສຳຄັນກວ່າສິ່ງທີ່ໄດ້ກ່າວມາແລ້ວນັ້ນ ຜູ້ລ້ຽງສັດສັງເກດເຫັນວ່າ:

ດັ່ງນັ້ນ, ຊາວຜູ້ລ້ຽງສັດຈຶ່ງເຊື່ອວ່າແມ່ນ ວິທີການປະຕິບັດອັນໃດທີ່ເຮັດໃຫ້ມີການພົວພັນໂດຍກົງກັບພະຍາດ, ແຕ່ສ່ວນຫຼວງຫຼາຍບໍ່ມີໃຜເວົ້າອອກມາຢ່າງຈະແຈ້ງ.

ແຕ່ນັກວິຊາການທີ່ເຄີຍລົງໄປໃນແຕ່ລະບ້ານເປັນປະຈຳ ແລະຮູ້ເຂດນີ້ດີກວ່າພວກທີ່ເຂດທີ່ຜູ້ລ້ຽງສັດມີການຂາຍສັດເປັນຈຳນວນຫຼວງຫຼາຍ ໃນເວລາມີພະຍາດລະບາດ ຫຼື ມີການຊື້ສັດໃນລາຄາຖືກ. ກໍ່ເພື່ອຊອກ ແລະ ຜົນປະໂຫຍດໃຫ້ແກ່ຕົນເອງ.

ປະກົດການດັ່ງກ່າວແມ່ນມີຄວາມສຳຄັນຕ້ອງເອົາໃຈໃສ່ ໃນເວລາທີ່ເພິ່ນຈະດຳເນີນການພັດທະນາການລ້ຽງສັດ, ໂດຍສະເພາະຜ່ານການປຸກລະດົມໃຫ້ສັກຢາກັນພະຍາດ. ວິທີການລິເລີ້ມການລ້ຽງສັດໂດຍທົ່ວໄປ, ດ້ວຍເຕັກນິກທີ່ມີສ່ວນຮ່ວມ ສາມາດຊື້ໃຫ້ເຫັນປະສິດທິພາບດ້ວຍການສະເໜີທ່າອຽງອັນໃດອັນໜຶ່ງບໍ່ວ່າທາງດ້ານສັງຄົມກໍ່ຄືເສດຖະກິດ, ສາມາດວາງທິດທາງຄົນໃໝ່ໃຫ້ແກ່ບາງໂຄງການພັດທະນາເພື່ອຫຼີກເວັ້ນການເສຍເວລາ ແລະ ເງິນ. ໃນກໍລະນີປະຈຸບັນນີ້ຜູ້ບໍລິໂພກລ້ຽງສັດຂາຍສັດທີ່ໄດ້ສັກຢາຢ່າງເປັນລະບົບ ຈະມີກຳໄລ ຫຼາຍກວ່າການຂາຍສັດໃນເວລາມີພະຍາດລະບາດ.

4.2. ການກຳນົດຊື່ພະຍາດຂອງທ້ອງຖິ່ນ.

ຕາຕະລາງຊື່ພະຍາດ

ສັດ	ຊື່ພະຍາດທ້ອງຖິ່ນ	ແປຕາມໂຕ	ພະຍາດທີ່ພົບຫຼາຍ	ຈຳນວນເທື່ອທີ່ລະບາດກໍ່ມີ	ຂຽນຫຍໍ້
ງົວ	ເຕົ້າໂຮມເລືອດ	ອາຈິມມິເລືອດ	ພະຍາດເຕົ້າໂຮມເລືອດ	8/12	HS
	ປາກເປື້ອຍລົງເລັບ	ຕີນເປື້ອຍ	ປາກເປື້ອຍລົງເລັບ	7/12	FMD
	ໂຄບວມ	ກ້າມຊີ້ນໄຄ	ໄຂ້ເລືອດດຳ	3/12	BL
	ໂຄບວມ	ກ້າມຈະໄຄ	ມີອາການຈຸດດາງດຳ	10/10	NT
	ນິ້ວໃນເລືອດ ຢຽວອອກເລືອດ	ເລືອດໃນຢຽວ	ພະຍາດຕິດຕໍ່ ໂດຍມີໂຕເທັບ	3/12	
ໝູ	ຍິງທ້ອງ ໝູຕາຍຮາ	ພະຍາດເຮັດໃຫ້ຕາຍ	ສານໝູທົ່ວໄປ	10/10	THC
	ສານໝູ	ເມັດນ້ອຍໆສີຂາວໃນຊີ້ນ	ພະຍາດໂຕແປ	2/10	
ໄກ່	ອະຫິວາໄກ່ ໄກ່ຕາຍຮາ	ພະຍາດເຮັດໃຫ້ຕາຍ	ອະຫິວາ, ກາລະໂລກ	12/12	THP

4.3 ການກຳນົດເວລາຂອງການແຜ່ລະບາດພະຍາດຢູ່ໃນບ້ານ.

4.3.1 ຜົນໄດ້ຮັບຕໍ່ບ້ານ

ອີງໃສ່ປະຕິບັດ 2006-2007 ທີ່ພວກລ້ຽງສັດໄດ້ສັງເກດເຫັນເວລາໃດລະບາດທີ່ໄດ້ກ່າວມາຂ້າງເທິງນັ້ນໄດ້ລະບາດຂຶ້ນໃນບ້ານ, ເພິ່ນສາມາດສະຫຼຸບຫຍໍ້ໄດ້ດັ່ງນີ້: 6 ພະຍາດຕົ້ນຕໍ, ພ້ອມຍັງສັງເກດເຫັນວ່າ ພະຍາດດັ່ງກ່າວລະບາດຂຶ້ນ ຫຼື ຫາຍໄປໃນສອງປີນັ້ນ.

ຫ້ອງສີໝິ່ນສະແດງເຖິງການລະບາດພະຍາດ(ເບິ່ງພາກພະນວກທີ 11)

	2006						2007					
	THP	THC	HS	NT	BL	FMD	THP	THC	HS	NT	BL	FMD
ເມືອງປາກດີ												
ດົງໃຫຍ່												
ໜອງແລ												
ສີຂຽງໃໝ່												
ວັງຍາວ												
ພູໝອນ												
ພູດຳກວນ												
ໜອງກາ												
ຫຼັກ45		PaC										

ພູໝາກນາວ												
ຫຼັກ11												
ໜອງຫຼວງ		PaC										

ໃນເວລາດຳເນີນການຄົ້ນຄວ້າໃນປີ 2007 ກໍ່ຜ່ານໄປໄດ້ເລີ່ມປີແລ້ວ, ສະນັ້ນ ພວກເຮົາຈຶ່ງເລືອກຄົ້ນຄວ້າໃນ 2 ປີເລີຍ 2006-2007 ຫລວມເປັນ 18 ເດືອນ ພວກເຮົານັບເອົາຈຳນວນນູ່ບ້ານໃນ 12 ໝູ່ບ້ານທີ່ພວກລ້ຽງສັດໄດ້ບັນທຶກການລະບາດຂອງພະຍາດ. ຖ້າພວກເຮົາສົມທຽບການລະບາດໃນລະຫວ່າງຊຸມປີ 2006-2007 ພວກເຮົາຈະບໍ່ນັບເຂົ້າຊຸມທ້າຍປີແຕ່ພັດແມ່ນໄລຍະທົບາງພະຍາດເກີດຂຶ້ນເຊັ່ນພະຍາດຂອງໄກ່.

ຕົວຢ່າງ: ພະຍາດທີ່ກ່ຽວຂ້ອງກັບໄກ່

THP	THC	HS	NT	BL	FMD
11/12	10/10	7/12	8/12	3/12	5/12

ພວກເພິ່ນໄດ້ສັງເກດເຫັນວ່າ ຜູ້ລ້ຽງສັດກຳໄດ້ພະຍາດບາງຊະນິດ ໂດຍທີ່ພະຍາດນັ້ນບໍ່ລະບາດຂຶ້ນ (ຕົວຢ່າງ ພະຍາດ FMD) ເຊິ່ງໝາຍຄວາມວ່າ ພວກເຂົາເຈົ້າມີຄວາມຮູ້ກ່ຽວກັບພະຍາດ ຍ້ອນເຄີຍເກີດະຍາດນັ້ນມາກ່ອນແລ້ວ. ນອກຈາກນັ້ນ ຜົນການວິໄຈດັ່ງກ່າວບໍ່ພຽງແຕ່ເປັນການຄາດຄະເນການລະບາດຂອງບັນດາພະຍາດຢ່າງລະອຽດກໍ່ຕາມ (ມີ/ບໍ່ມີ) ແຕ່ຕ້ອງໄດ້ສຶກສາເບິ່ງຢ່າງຖີ່ຖ້ວນ, ເພາະຂໍ້ມູນດັ່ງກ່າວກໍ່ກົງກັນກັບພວກລ້ຽງສັດເວົ້າໃຫ້ຟັງ. ມີແຕ່ເຂົາເຈົ້າມີຄວາມສັບສົນປະປົນຫຼາຍໆພະຍາດ, ດັ່ງນັ້ນ ຈຶ່ງເຮັດໃຫ້ພະຍາດໜຶ່ງຫຼາຍກວ່າພະຍາດໜຶ່ງອີກ. ອີກປະການໜຶ່ງ ພວກລ້ຽງສັດບໍ່ຈຶ່ງໄດ້ຄັກແນ່ວ່າ ໄລຍະເວລາທີ່ພະຍາດລະບາດຂຶ້ນຢູ່ໃນບ້ານຂອງເຂົາເຈົ້າ.

4.3.2 ຜົນຄົ້ນຄວ້າຕາມການວິໄຈບັນດາປັດໄຈຕ່າງໆ AFM (ການວິໄຈທີ່ມີຫຼາຍກວ່າ 2 ປັດໄຈ)

ໃນເມື່ອວິໄຈກຸ່ມສັດທີ່ຕິດພະຍາດ AFM ແລະ ການລະບາດຂອງພະຍາດພາຍໃນບ້ານ, ໃນເບື້ອງຕົ້ນ ກໍ່ບໍ່ໄດ້ກຳນົດສາຍພົວພັນຂອງບ້ານທີ່ມີສັດປະເພດດຽວກັນ ແລະ ພະຍາດ, ເວລາສຶກສາກຸ່ມບ້ານທີ່ໄດ້ຈັດຂຶ້ນເພື່ອການວິໄຈປັດໄຈຕ່າງໆ ແລະ ການປະກົດຕົວຂອງພະຍາດໃນໝູ່ບ້ານ, ເບື້ອງພວກເຮົາບໍ່ໄດ້ກຳນົດການສາຍພັນລະຫວ່າງໝູ່ບ້ານໃນກຸ່ມດຽວກັນ ແລະ ພະຍາດ ເຊິ່ງຈະສ່ອງແສງໃຫ້ເຫັນປັດໄຈຄວາມສ່ຽງທີ່ຄາດຄະເນໄວ້. ເພິ່ນສັງເກດເຫັນວ່າ ແຕ່ລະຄັ້ງບໍ່ມີພະຍາດເຕົ້າໂຮມເລືອກພາຍໃນບ້ານກຸ່ມທຶນໜຶ່ງ. ແຕ່ວ່າການເລືອກວິໄຈລະອຽດ ກໍ່ເພື່ອກຳສະພາບການທີ່ອາດມີຂຶ້ນຢູ່ໃນເຂດພູພຽງບໍລິເວນ ຕາມການກຳນົດເອົາບ້ານເປັນເປົ້າໝາຍຄົ້ນຄວ້າ ເພື່ອຊອກຫາສະພາບຂອງສຸຂະພິບານ ແລ້ວກຳນົດຈະແຈ້ງປັດໄຈສ່ຽງ. ການວິໄຈສະພາບການດັ່ງກ່າວ ຍັງເປັນແບບເບົາບາງ ນອກຈາກນີ້, ອີງໃສ່ຄວາມບໍ່ຊັດເຈນຂອງການວິໄຈກ່ຽວກັບການຕີລາຄາພະຍາດ ກໍ່ໃຫ້ມີຄວາມຫຍຸ້ງຍາກໃນການສົມທຽບການຕີລາຄາພະຍາດລະຫວ່າງ ບ້ານ ຕໍ່ ບ້ານ. ແຕ່

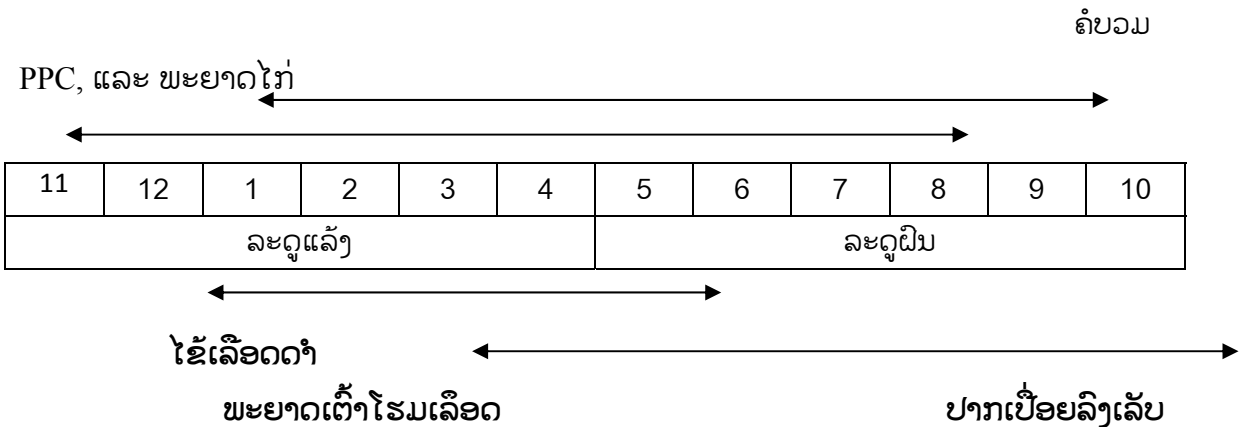
ກ່ອນໜ້ານັ້ນກໍ່ເຫັນວ່າມີຄວາມສໍາຄັນທີ່ຈະດໍາເນີນການສຶກສາຊອກຫາປັດໄຈສ່ຽງ, ຫຼັງຈາກການສຶກສາການຕີລາຄາພະຍາດທີ່ເຫັນວ່າມີການລະບາດຫຼາຍ.

ພະຍາດຂອງງົວພາຍໃນບ້ານຈັດເປັນກຸ່ມຕາມການວິໄຈປັດໄຈຕ່າງ AFM

ເມືອງປາກດີ	ດົງໃຫຍ່ X	ພູໝອນ XXX	ໜອງຫຼວງ XX
ສີຂຽງໃໝ່ X	ວັງຍາວ XXX	ພູດ້າມຂວານ X	ພູໝາກໂມ X
ຫຼັກ45	ໜອງກາ X	ໜອງແລ XXX	ຫຼັກ11 X
X ປາກເປື້ອຍລົງເລັບ	X ຄໍບວມ	X ເຕົ້າໂຮມເລືອດ	

4.3.3 ປະເພດພະຍາດເກີດຂຶ້ນຕາມໄລຍະເວລາ

ເວົ້າລວມແລ້ວ, ຖ້າເພິ່ນສຶກສາເບິ່ງປະຕິທິນຕາມການປະຕິບັດ ງານຂອງພວກລ້ຽງສັດໂດຍເອົາພະຍາດມາໃສ່ກັບໄລຍະເວລາເພິ່ນສາມາດແບ່ງພະຍາດໄດ້ດັ່ງນີ້:

ມັນກໍ່ເປັນການຍາກທີ່ຈະກຳນົດປະເພດຂອງພະຍາດຕາມໄລຍະເວລາຂອງພະຍາດລະບາດຢູ່ໃນທ້ອງຖິ່ນທີ່ເຄີຍໄປ. ຄຳສຳພາດຂອງຜູ້ລ້ຽງພາຍໃນບ້ານດຽວ ຫຼື ລະຫວ່າງບ້ານບໍ່ຄືກັນ(ຕົວຢ່າງ: ພະຍາດຍິ່ງທ້ອງ ເຊິ່ງມີການກ່ຽວພັນກັນກັບການປ່ຽນແປງອາຫານໃນຕົ້ນລະດູຝົນ ໂດຍຜູ້ລ້ຽງສັດເວົ້າວ່າ ພະຍາດດັ່ງກ່າວສາມາດເກີດຂຶ້ນໄດ້ໃນເວລາອື່ນໃນປີນັ້ນ) ເຊິ່ງດຽວກັນກັບຜູ້ລ້ຽງສັດບອກຈຳນວນສັດທີ່ຕິດພະຍາດ ໃນປີ 2006-2007 ເພາະຈຳນວນສັດແຕກຕ່າງກັບຈາກ 0 ແລ້ວເວົ້າວ່າມີການລະບາດຂອງພະຍາດ ແລະ ໃນເວລາດຽວກັນນັ້ນ, ຜູ້ລ້ຽງສັດບໍ່ໄດ້ຕິດຊື່ພະຍາດໃສ່ປະຕິທິນ. ດັ່ງນັ້ນ ເພິ່ນຈຶ່ງບໍ່ສາມາດເວົ້າໄດ້ວ່າ ມີການລະບາດຂອງພະຍາດຫຼືບໍ່ ມີຕາມປະຕິທິນທີ່ເຮັດໄວ້ນັ້ນ.

ເພິ່ນສາມາດທົດລອງວິໄຈປະກົດການດັ່ງກ່າວ ດ້ວຍວິທີການແຕກຕ່າງກັນ: ບາງເທື່ອພະຍາດ ດັ່ງກ່າວສາມາດລະບາດຂຶ້ນໃນເວລາຕ່າງກັນ, ໃນຊ່ວງທີ່ຜູ້ລ້ຽງສັດກຳລັງບັນທຶກສະພາບການຢູ່ຫຼືບໍ່ ກໍ່ແມ່ນສະພາບການອື່ນທີ່ຄ້າຍຄືກັນລະບາດຂຶ້ນ. ບາງເທື່ອກໍ່ແມ່ນການບໍ່ຈຳກັດເຫດການ.

ດັ່ງນັ້ນ, ຈຶ່ງປະກົດວ່າ ຜູ້ລ້ຽງສັດມີຄວາມຫຍຸ້ງຍາກໃນການກຳບັນຫາຢ່າງລະອຽດ ໃນໄລຍະ

ຜ່ານມາດົນເຕີບກໍ່ຄືໄລຍະໃກ້ໆ ແລະ ເຖິງວ່າຈະບໍ່ຮູ້ຄຳຕອບກໍ່ຕາມ, ພວກເຂົາເຈົ້າກໍ່ຕອບຄຳຖາມ ເລື້ອຍໆ ເຊິ່ງເຮັດໃຫ້ຂໍ້ມູນນັ້ນບໍ່ມີນ້ຳໜັກ.

ໃນສະພາບດັ່ງກ່າວນີ້, ພະຍາດລະບາດວິທະຍາແບບມີສ່ວນຮ່ວມກໍ່ມີຂໍ້ຈຳກັດໃດໜຶ່ງ ໃນການສ້າງຂໍ້ມູນ ໃຫ້ມີປະລິມານທີ່ໜ້າພໍໃຈ. ຂໍ້ມູນທີ່ພວກລ້ຽງສັດທີ່ມາຊ່ວຍໃຫ້ມີແນວຄິດໃໝ່ໃນການຊ້ຳຊາພະຍາດ, ແຕ່ ເພື່ອກຳນົດການຊ້ຳຊາໃຫ້ຊັດເຈນ ກໍ່ເຫັນວ່າ ການນຳໃຊ້ການທົບສອບຊອກຫາອາການຂອງພະຍາດໃນທ້ອງ ທົດລອງຂໍ້ມູນຜ່ານທ້ອງທົດລອງ ເພື່ອບົ່ງມະຕິຢ່າງມີປະສິດທິພາບ. ການທີ່ທ້ອງຖິ້ມບໍ່ມີທ້ອງທົດລອງ (ທ້ອງ ທົດລອງໃກ້ກວ່າໝູ່ແມ່ນຢູ່ນະຄອນຫຼວງວຽງຈັນ) ແລະ ພະແນກ ສັດຕະວະແພດທີ່ມີປະສິດທິພາບສູງ ເປັນ ຈຸດທີ່ຈຳກັດການປະຕິບັດມາດຕະການໃນການຄົ້ນຫາພະຍາດຫຼືຊອກຫາອາການຂອງພະຍາດ ແລະ ການ ບົ່ງມະຕິ.

4.4 ຄຸນລັກສະນະຂອງພະຍາດ.

4.4.1 ການພົວພັນລະຫວ່າງໝູ່ບ້ານ

ພວກລ້ຽງສັດໄດ້ຕື່ມຂໍ້ມູນໃສ່ໃນແມ່ແບບດ້ວຍການຂຽນ ອາການຂອງແຕ່ລະພະຍາດ. ອັດຕາ ສ່ວນຂອງສິ່ງທີ່ຄ້າຍຄືກັນຂອງເຄັ້ນດາລ ໄດ້ຖືກຄິດໄລ່ເພື່ອຢາກຮູ້ວ່າພວກລ້ຽງສັດມີຄວາມເປັນເອ ກະພາບກັນບໍ່ ໃນຂອງບັນທຶກຂຽນອາການຂອງພະຍາດໃດໜຶ່ງ. ໃນເມື່ອງທາກມີການຄ້າຍຄືກັນໃນ ບັນດາໝູ່ບ້ານ, ພວກ ເຮົາກໍ່ສາມາດກຳນົດບົ່ງບອກພະຍາດໄດ້.

ພະຍາດ X

ການສັງເກດ	ບ້ານທີ 1	ບ້ານທີ 2	ບ້ານ ກ
ອາການທີ 1			
ອາການທີ 2			
ອາການ ນ			

ທາກມີບ້ານໃດໜຶ່ງບໍ່ໄດ້ບົ່ງບອກອາການໜຶ່ງແຕ່ບ້ານອື່ນພັດບອກ, ບ້ານດັ່ງກ່າວຈະໄດ້ຮັບຄະ ແນນ 0 ສຳລັບອາການນັ້ນ.

W = ອັດຕາສ່ວນຂອງຄວາມຄ້າຍຄືກັນຂອງເຄັ້ນດາລ ທີ່ກວດແກ້ແລ້ວ.

H_0 = ພວກເຮົາຮັບເອົາຂໍ້ສົມມຸດຖານ ທີ່ໝູ່ບ້ານຕ່າງໆທີ່ໄດ້ກຳນົດບົ່ງບອກພະຍາດແບບວິ ທິດຽວກັນ (ມີ 5% ຂອງຄວາມເຂົ້າໃຈຜິດ). ຖ້າ $p < 5\%$ ພວກເຮົາຮັບເອົາຂໍ້ສົມມຸດຖານນັ້ນ.

H_1 = ພວກເຮົາບໍ່ສາມາດຮັບເອົາຄະແນນທີ່ບໍ່ຈະແຈ້ງຊັດເຈນ.

	W		ການອະທິບາຍຕົວຄວາມ
	0,303	0,516	ບໍ່ຮັບເອົາຂໍ້ສົມມຸດຖານ
	0,501	0,000	ຮັບເອົາຂໍ້ສົມມຸດຖານ H ₀
ປາກເປື້ອນລົງເລັບ	0,411	0,001	ຮັບເອົາຂໍ້ສົມມຸດຖານ H ₀
ຕີນຫຸ້ມເລືອດ	0,321	0,002	ຮັບເອົາຂໍ້ສົມມຸດຖານ H ₀
ພະຍາດຂອງໝູ	0,236	0,002	ຮັບເອົາຂໍ້ສົມມຸດຖານ H ₀
ພະຍາດຂອງໄກ່	0,535	0,000	ຮັບເອົາຂໍ້ສົມມຸດຖານ H ₀

ພວກເຮົາເຫັນໄດ້ວ່ານອກຈາກ....., ພວກລ້ຽງສັດໄດ້ບົ່ງບອກພະຍາດແບບດຽວກັນໝົດ. ແຕ່ລະພະຍາດ, ພວກເຮົາໄດ້ສະຫຼຸບຫຍໍ້ ເຂົ້າໃສ່ຕາຕະລາງອາການຂອງພະຍາດແລະ ຄະແນນທີ່ໃຫ້ຕາມແຕ່ລະອາການ (ການຄິດໄລ່ແບບເສັ້ນກາງ).

ບົດຝຶກຫັດຂອງແມ່ແບບນີ້ ສາມາດຕອບຄໍາຖາມບາງຈຳນວນໄດ້ ຖ້າຫາກວ່ານຳໃຊ້ຢູ່ໃນເງື່ອນໄຂໃດໜຶ່ງໂດຍສະເພາະການສ້າງແມ່ແບບໃຫ້ໄດ້ມາດຕະຖານ ແລະ ຖືກແບບໃຊ້ໄດ້ທົ່ວໄປ ເພື່ອໃຫ້ການສຶກສາເຫັນຜົນແນ່ນອນຊັດເຈນ. ໃນກໍລະນີຂອງພວກເຮົາ, ບົດຝຶກຫັດໄດ້ນຳໃຊ້ເປັນຫເທື່ອທຳອິດ ສະນັ້ນຈິ່ງຂາດຄວາມຊັດເຈນ

ສຳລັບອາການ ເຫັນວ່າມີຈຳນວນຫຼວງຫຼາຍ ແລະ ແຕກຕ່າງກັນໃນລະຫວ່າງບ້ານຕໍ່ບ້ານ. ເພື່ອໃຫ້ບົດຝຶກຫັດໄດ້ມາດຕະຖານຢ່າງຊັດເຈນ, ຄວນມີການບັນທຶກເປັນລາຍການທີ່ສະແດງອາການທີ່ສຳຄັນ(ອາການກ່ຽວກັບເສັ້ນປະສາດ, ກະເພາະດ ການຫາຍໃຈ, ທົ່ວໄປ.....) ການບັນທຶກໃນເວລາທີ່ມີການສອບຖາມກັບຊາວບ້ານທີ່ຮູ້ຈັກຊຶ່ງເຂດ ແລະ ພະຍາດຕົ້ນຕໍດີ.

ຫຼັງຈາກນັ້ນ ກໍ່ເອົາໃຊ້ແບບການບັນທຶກນີ້ໃນທົ່ວໜູ່ບ້ານທີ່ມີເປົ້າໝາຍ, ຊຶ່ງຈະສາມາດມາສົມທົບກັນຜົນຕ່າງໆ (ກາເລ, ມາຮິເນ, 2002ອີກປະການໜຶ່ງ ຊຶ່ງເປັນໜ້າສົນໃຈທີ່ຄິດໄລ່ອັດຕາສ່ວນອາການຄ້າຍຄືກັນສຳລັບອາການໜຶ່ງທີ່ມີການຄ້າຍຄືກັນໃນບັນດາພະຍາດອື່ນໆ ເພື່ອຊອກເບິ່ງວ່າພວກລ້ຽງສັດເຫັນຄວາມແຕກຕ່າງແບບດຽວກັນຂອງພະຍາດ.

ພະຍາດ X

ການສັງເກດ	ບ້ານທີ 1	ບ້ານທີ 2	ບ້ານ ກ
ອາການທີ 1			
ອາການທີ 2			
ອາການ ນ			

ຮ່າງການຄົ້ນຄວ້ານີ້ບໍ່ໄດ້ສ້າງຂຶ້ນໃນກອບຂອງການສຶກສາໃນເທື່ອນີ້ ເພາະວ່າກໍ່ບ້ານໄດ້ບັນທຶກພະຍາດກຸ່ມດຽວກັນ, ຖ້າຮູ້ວ່າອາການ ຂອງພະຍາດນັ້ນບໍ່ຄືກັນ.

ເພື່ອປະເມີນການທີ່ບໍ່ມີຮ່າງນີ້ ຕາມມາດຕະຖານການເຮັດວຽກ ແລະ ເພື່ອວິໄຈໄດ້ໝົດຂໍ້ມູນທີ່ມີໃນໂຄງຮ່າງ, ພວກຂ້າພະເຈົ້າ ຍັງໄດ້ຊອກຫາການບັນທຶກທີ່ພໍເຊື່ອຖືໄດ້ໃນແຕ່ລະບ້ານ, ເພື່ອກຳໄດ້ວ່າຈະເຮັດແນວໃດໃນຂໍ້ມູນດັ່ງກ່າວຈະສາມາດນຳໃຊ້ໄດ້. ເພື່ອເອົາບົດບັນທຶກກ່ຽວກັບການຮັບຮູ້ ຫຼື ບໍ່ ກ່ຽວກັບພະຍາດຂອງຜູ້ລ້ຽງສັດ, ພວກຂ້າພະເຈົ້າໄດ້ນັບເບິ່ງອາການຂອງພະຍາດຢ່າງຖືກຕ້ອງ, ບາດແຜນທີ່ໄດ້ສັງເກດ ແລະ ຂໍ້ມູນອື່ນໆຕາມອາຍຸຂອງສັດທີ່ຕິດເຊື້ອ ໄລຍະເວລາ ແລະ ເຫດຜົນທີ່ຜູ້ລ້ຽງສັດຄາດຄະເນໄວ້.

ໃນແຕ່ລະຄັ້ງ, ພວກເຮົາໄດ້ສະເໜີໃຫ້ມີບົດບັນທຶກທີ່ເຊື່ອໝັ້ນໄດ້ ເພາະແຕ່ລະບ້ານ, ຈຳນວນອາການຂອງພະຍາດທີ່ມີຕົວຈິງ ແລະ ບາດແຜນທີ່ກ່າວມານັ້ນມີລັກສະນະຄ້າຍຄືກັນ ກົງກັນຂ້າມ, ຜູ້ລ້ຽງສັດບໍ່ໃຫ້ຄຳຕອບ ຫຼື ໃຫ້ຄຳຕອບບໍ່ກົງກັນ ຕໍ່ບັນຫາໃດບັນຫາໜຶ່ງ. ມັນກໍ່ມີຄວາມຫຍຸ້ງຍາກທີ່ຈະມາຈຳແນກຕາມການບັນທຶກ ແລະ ກ່ອນອື່ນໝົດເພິ່ນສາມາດສະຫຼຸບໄດ້ວ່າ ການຮັບຮູ້ຂອງພະຍາດໃນແຕ່ລະບ້ານນັ້ນຄ້າຍຄືກັນ ແລະ ຖືກຕ້ອງຕາມພະຍາດທີ່ລະບາດ.

ຈາກນັ້ນກໍ່ມີບັນຫາອື່ນ ທີ່ບໍ່ຖືກຕ້ອງຕາມຄວາມເປັນຈິງ, ເຊິ່ງແມ່ນຄວາມຮູ້ສຶກຂອງໜ່ວຍ ງານທີ່ຈະໄດ້ຊອກຫາ ແລະ ຄວາມເຊື່ອໝັ້ນທີ່ໜ່ວຍງານ ຄິດວ່າຈະຕົກລົງເອົາຕາມຂໍ້ມູນທີ່ໄດ້ມາ. ຍ້ອນມີຄວາມຮູ້ສຶກວ່າຍັງຂາດຕົວເລກໜ່ວຍງານ ຈຶ່ງຄິດວ່າພໍມີການລົງຕົວພາຍໃນ ແລະ ພາຍໃນ ບ້ານທາງດ້ານການຮັບຮູ້ ແລະ ເຂົ້າໃຈຕໍ່ພະຍາດ.

ຖ້າວ່າ: ໄດ້ມາດຕະຖານຂອງໂຄງຮ່າງໄດ້ຖືກສົ່ງຄືນ, ຈະເຮັດໃຫ້ກົດຈະກຳທີ່ເປັນໜ້າສົນໃຈ ແລະ ຂໍ້ມູນທີ່ມີຄຸນຄ່າທີ່ເປັນໜ້າເຊື່ອຖື. ແຕ່ລະຄັ້ງ, ໃນການນຳໃຊ້ຂໍ້ມູນຄັ້ງທີໜຶ່ງຈະຊ່ວຍໃຫ້ຮູ້ຈັກກັບວິທີການ ແລະ ບັບບຸກການນຳໃຊ້ໃນ ອານາຄົດ.

4.4.2 ພະຍາດ ຂອງງົວ.

- ຍ້ອນມີຄວາຍຈຳນວນໜ້ອຍ ໃນເຂດພູພຽງບໍລິເວນ ເພິ່ນຈຶ່ງສົນໃຈສຶກສາງົວ.
- 5 ພະຍາດຂອງງົວໄດ້ຖືກບັນທຶກໄວ້ ແລະ ມີອາການເຊັ່ນພະຍາດເຕົ້າໂຮມເລືອດ, ພະຍາດໂຄບວມ, ພະຍາດປາກເປື້ອຍລົງເຫຼັບ, ຫ້ອງໄຂ່ ແລະ ພະຍາດທີ່ຕິດຕໍ່ຈາກເຮັບ. ສັງເກດໄດ້ວ່າພະຍາດຕິດຕໍ່ຈາກເຮັບໄດ້ລະບາດໃສ່ງົວຈຳນວນໜຶ່ງ, ໂດຍສະເພາະສັດທີ່ມີອາຍຸ ຈະມີລັກສະນະຊຳເຮື້ອ ແລະ ກໍ່ບໍ່ເປັນຕົ້ນເຫດໃຫ້ສັດຕາຍຫຼາຍແຕ່ຢ່າງໃດ. ນອກເໜືອໄປກວ່ານັ້ນ, ພະຍາດດັ່ງກ່າວເປັນທີ່ຮູ້ກັນດີໃນພວກລ້ຽງເທົ່ານັ້ນ ແລະ ການບັນທຶກ

ອາການກໍ່ມີພຽງແຕ່ເລັກນ້ອຍ. ພະຍາດດັ່ງກ່າວບໍ່ມີການຂະຫຍາຍຂຶ້ນ ໃນເວລາສຶກສາ ເລື້ອງນີ້.

- ບັນດາພວກລ້ຽງສັດໄດ້ບັນທຶກພະຍາດທີ່ພວກເຂົາເຈົ້າຮ້ອງວ່າ ຍິ່ງທ້ອງ. ພະຍາດນີ້ ລະບາດເປັນລະດູການເຊັ່ນ: ລະດູຝົນ ແລະ ສົມທົບກັບບັນດາພວກລ້ຽງສັດທີ່ປ່ອຍສັດກິນ ຫຍ້າ. ພະຍາດດັ່ງກ່າວເຮັດໃຫ້ສັດມີທ້ອງໄຄ່ຫຼາຍ ຈົນເຖິງແກ່ການຕາຍຢ່າງກະທັນຫັນບໍ່ພໍ ເທົ່າໃດຊົ່ວໂມງ, ໂດຍບໍ່ທັນໄດ້ປິ່ນປົວຊັ້. ຫຼັງຈາກປະກົດການດັ່ງກ່າວເພິ່ນກໍຄິດວ່າ ແມ່ນ ປະກົດການຂອງພະຍາດທ້ອງໄຄ່ ຫຼື ຍິ່ງທ້ອງ. ຍ້ອນມີການປ່ຽນແປງອາຫານທີ່ສາມາດເຮັດ ໃຫ້ມີການບົ່ມດົນຢູ່ໃນກະເພາະ ຂອງສັດ ແລະ ມີທາດອາຍຫຼາຍເຮັດໃຫ້ສັດຫາຍໃຈບໍ່ໄດ້.
- ພະຍາດປາກເປື້ອຍລົງເລັບມີອາການຢູ່ໃນງົວ ແລະ ກໍ່ມີຢູ່ໃນໝູ່ແບັຄີກັນ ເຊິ່ງເປັນທີ່ຮູ້ດີໃນ ທ້ອງຖິ່ນ, ບາງກຸ່ມໄດ້ກັບຄືນໄປເບິ່ງສະພາບການໃນຫຼາຍໆປີຜ່ານມາ, ໃນຂະນະທີ່ບ້ານອື່ນ ຮູ້ຈັກພະຍາດດັ່ງກ່າວດີທີ່ສຸດ, ພວກເຮົາກໍໄດ້ສັງເກດກໍລະນີດັ່ງກ່າວໃນບ້ານໜອງຫຼວງ.

ຫຼັງຈາກມີການບັນທຶກ ແລະ ຂໍ້ສັງເກດຂອງພວກລ້ຽງສັດ ກໍ່ມີຕາຕະລາງສະຫຼຸບອາການທີ່ ຈະຊ່ວຍໃຫ້ເຫັນຄວາມແຕກຕ່າງລະຫວ່າງພະຍາດ ແລະ ການຈັດສັນຕາມລຳດັບຄວາມສຳຄັນ ຕາມແນວຄວາມຄິດຂອງພວກລ້ຽງສັດ.

	ອາການບົ່ງບອກພະຍາດ	ຈັດລຳດັບຕາມຄວາມສຳຄັນຂອງພະຍາດ
ບວມ	ທ້ອງໄຄ່,ພະຍາດຂະຫຍາຍຕົວໄວ	+++ປົວໄດ້ແຕ່ຕາຍໄວແລະ ເກີດຂຶ້ນເລື້ອຍ
ເຕົ້າໂຮມເລືອດ	ຄໍໄຄ່,ນ້ຳຕາໄຫຼ,ດັງໄຫຼ,ປາກມີນ້ຳລາຍໄຫຼ	+++ ປົວຍາກ ແລະ ມີການຕາຍຫຼາຍ
ຄໍບວມ	ຂາໃດໜຶ່ງໄຄ່ ແລະ ເຍິກຂາ	++ ປົວຍາກ,ຕາຍໄວ ລະບາດບໍ່ລາຍ
ປາກເປື້ອຍລົງເລັບ	ຕີເປື້ອຍ ແລະ ປາກເປື້ອຍ	+ ປົວຍາກແຕ່ມີສັດຕາຍໜ້ອຍ

ມີບ້ານທີ່ພົບພະຍາດແຕ່ບັນຫາດຽວ, ແຕ່ບາງອາການທີ່ເຂົາເຈົ້າຍົກຂຶ້ນພັດສະແດງໃຫ້ເຫັນ ອາການຂອງພະຍາດອື່ນ (ຕົວຢ່າງ: ອາການບົ່ງບອກທ້ອງໄຄ່ ພັດເວົ້າເຖິງພະຍາດເຕົ້າໂຮມເລືອດ, ເຊິ່ງອາການດັ່ງກ່າວ ບົ່ງບອກເຖິງພະຍາດ ທ້ອງໄຂ່ ຫຼື ຍິ່ງທ້ອງ).

- ເພິ່ນສາມາດຄິດວ່າໝົດທຸກບ້ານບໍ່ໄດ້ແຍກພະຍາດໄດ້ ສະເໜີອາການຂ້າງຄຽງ. ດັ່ງນັ້ນ ຖ້າ ຈະປະເມີນຄວາມຮ້າຍແຮງຂອງພະຍາດໂດຍສົມທຽບໃສ່ເທື່ອທີ່ເຂົາເຈົ້າບັນທຶກ ເພິ່ນກໍສ່ຽງ ຕໍ່ການຄາດຄະເນບໍ່ຖືກ ຕົວຢ່າງ: ພະຍາດບວມ ເຊິ່ງໄດ້ບັນທຶກສາມເທື່ອຕໍ່ສິບສອງ ແຕ່ ບາດເພິ່ນ ເວົ້າກ່ຽວກັບອາການຂອງມັນເປັນລັກສະນະ (ອາຈົມແຫຼວ, ກ້ອນຊີ້ໄຄ) ຊາວບ້ານ ບາງຄົນກໍຮູ້ຈັກພະຍາດນັ້ນໂລດ.

- ພວກຜູ້ລ້ຽງສັດເປັນເອກະພາບກັນວ່າ ພະຍາດລະບາດຫຼາຍ ອັນເປັນຕົ້ນເຫດໃຫ້ສັດຕາຍຫຼາຍ ເຊັ່ນດຽວກັນກັບພະຍາດປາກເປື້ອຍລົງເລັບ ທີ່ລະບາດຢູ່ໃນຫ້ອງຖິ້ນ, ແຕ່ບໍ່ສ້າງບັນຫາຫຼາຍໃຫ້ແກ່ຊາວຜູ້ລ້ຽງສັດ. ກົງກັນຂ້າມ ພະຍາດບວມ, ພະຍາດເຕົ້າໂຮມເລືອດ ແລະ ພະຍາດບວມ ສາມາດລະບາດຂຶ້ນບາງຄັ້ງຄາວ ແລະ ເຮັດໃຫ້ສັດຕາຍຫຼາຍ ແລະ ການປິ່ນປົວພະຍາດດັ່ງກ່າວຍາກຫຼາຍ. ໃນແຕ່ລະຄັ້ງຈຶ່ງຕິດພະຍາດນີ້ມີໜ້ອຍ ອີງໃສ່ຈຳນວນສັດຂອງຜູ້ສັດ, ຜົນສະທ້ອນຂອງການລ້ຽງສັດນີ້ມີໜ້ອຍກວ່າການລ້ຽງສັດນ້ອຍ.
- ສິ່ງສຳຄັນກໍ່ຄວນມີການຕັດສິນໃຈ ສັກຢາຕ້ານພະຍາດ ຕ້ານພະຍາດບວມຫຼາຍ ສັກຢາກັນພະຍາດເຕົ້າໂຮມເລືອດ ແລະ ເພື່ອຫຼີກເວັ້ນພະຍາດບວມ, ໃນລະດູຝົນຄວນປ່ຽນແປງອາຫານສັດຕາມລຳດັບ.
- ສຸດທ້າຍ <<ເລືອດໃນພິກຍ່ຽວ>> ເຊິ່ງຜູ້ລ້ຽງສັດໄດ້ຖ່າຍທອດມາຈາກແມງໄມ້ທີ່ເພິ່ນຄວນເອົາໃຈໃສ່ໃນຂັ້ນຕໍ່ໄປ. ພະຍາດດັ່ງກ່າວອາດລະບາດແຕ່ຕອນສັດເກີດ ແຕ່ກໍ່ສາມາດລະບາດໄດ້ຍ້ອນຈູຕອດ ຫຼື ໜາມປັກ (Blood et ol 1990) ນອກຈາກນັ້ນຖ້າຜູ້ລ້ຽງສັດນ້ອຍຍັງມີສະຕິ, ພະຍາດແມ່ນກາຝາກພາຍໃນ (ກະເພາະທຳງານໜັກ) ແລະ ທາງນອກ (ແມງໄມ້ຕອດ ປົງຂົບ) ກໍ່ມີຫຼາຍ, ອີງໃສ່ເງື່ອນໄຂສະພາບແວດລ້ອມ, ເຖິງວ່າໃນລະດູຝົນແຫຼ່ງອາຫານສັດມີຫຼາຍ ກໍ່ຕາມອາດມີຈຳນວນໜຶ່ງຈ່ອຍ ຫຼື ໝົດຜູ້ກໍ່ຈ່ອຍ.
- ນອກຈາກນັ້ນ, ໃນບັນດາພະຍາດທີ່ຜູ້ລ້ຽງສັດບັນທຶກໄວ້ນັ້ນ ບໍ່ມີອາການໃດສ່ອງແສງເຖິງພະຍາດຄໍບວມ, ເພິ່ນກໍ່ບໍ່ສາມາດເວົ້າໄດ້ວ່າບໍ່ມີພະຍາດນີ້. ພະຍາດປອດບວມຂອງງົວນ້ອຍຈ່ອຍໆໄດ້ຖືກຍົກຂຶ້ນມາ ໂດຍຜູ້ຮັບຜິດຊອບການລ້ຽງສັດ, ແຕ່ກໍ່ບໍ່ມີຫ້ອງທົດລອງໃດເອົາໄປຄົ້ນຄວ້າ.

4.4.3 ພະຍາດໄກ່

ມີພະຍາດດຽວທີ່ຮ້ອງຕ່າງໝູ່ຕາຍຮ່າໄກ່ ອະຫິວາໄກ່ ເຊິ່ງເປັນທີ່ຮູ້ດີໃນໝົດທຸກບ້ານ.

- ຖ້າວ່າເພິ່ນບໍ່ໄຈ້ແຍກ ລະຫວ່າງ ສັດປີກ, ພວກຜູ້ສັດລ້ຽງສັດໄດ້ບັນທຶກອາການມາຫຼາຍຢ່າງທີ່ຖືກຕ້ອງ ແລະ ຊ່ວຍໃຫ້ຮູ້ຈັກພະຍາດເຫຼົ່ານີ້.
- ບາດແຜທີ່ບັນທຶກໄດ້ມີ (ໄສ້ຕິ່ງ, pétéchie, ເຕົ້າໂຮມເລືອດ ຫຼາຍແບບ ອະໄວຍະວະພາຍໃນ, ຊຶ້ນແດງ) ເຊັ່ນດຽວກັນ, ຕາບອດ, ການຕາຍ ແລະ ການຕິດຕໍ່ຂອງພະຍາດ ຕາຍຮ່າ ບໍ່ສາມາດໃຫ້ຮູ້ໄດ້ວ່າແມ່ນພະຍາດຫຍັງ?.

- ຫຼັງຈາກອາການຊຳເຮື້ອທີ່ໄດ້ບັນທຶກໄວ້ ເພິ່ນສາມາດຄິດໄດ້ວ່າມັນແມ່ນພະຍາດຫຼາຍຊະນິດ, ທຸກໆຄັ້ງ ຄວາມຫຍຸ້ງຍາກຢູ່ທີ່ບ່ອນນັ້ນມີຫຼາຍອາການທີ່ຄ້າຍຄືກັນ ຂອງບັນຫາພະຍາດສັດປີກ ແລະ ຖ້າບໍ່ວິນິດໄສຕື່ມ, ເພິ່ນກໍ່ຈະສະຫຼຸບຫຍັງບໍ່ໄດ້.

ຕ້ອງເຂົ້າໃຈວ່າບັນດາອາການຖອກທ້ອງລ້າໆກໍ່ແມ່ນຜົນສະທ້ອນຈາກ ano ແລະ ການເສຍນ້ຳ ໂດຍການເຄັ່ງຕຶງຂອງໄຄ່ຫຼັງ.

ບັນທຶກອາການ	ອາການລວມ ຂອງພະຍາດສັດປີກ	ອາການສະເພາະຂອງພະຍາດກາລະໂລກຂອງສັດປີກ	ອາການສະເພາະຂອງພະຍາດ
ທົ່ວໄປ	ນອນ, ບໍ່ກິນອາຫານ, ຂົນຊີ້, ຕົວສັ່ນ	ຕ້າງດຳ, ຫອນດຳ, ຫົວດຳ (ແຕ່ພະຍາດ ກໍ່ເປັນຄືກັນ)	ຕາໄຄ່
ການຫາຍໃຈ	ຫອບ, ຫາຍໃຈຍາກ, ມີນ້ຳລາຍຍ້ອຍດັງ ແລະ ປາກ	ກະດັນ (ຫຼູໄຄ່ເຄັ່ງໜຶ່ງ)	
ໃຈຮ້າຍ			ການຊິງຕົວບໍ່ທ່ຽງ, ລ່ອຍ, ເຊ, ຊັກ
ລະບົບຍ້ອຍອາຫານ	ອາຈົມມີເລືອດ, ອາຈົມຂາວ		
ອື່ນໆ			
ລະດູການ		ການປ່ຽນແປງອາກາດ (ລະດູຝົນ, ໜາວ)	ລະດູຮ້ອນ
ອາຍຸ		ສັດໃຫຍ່ ແລະ ສັດນ້ອຍ	ບໍ່ເລືອກຊຳອາຍຸ
ສັດຕິດພະຍາດ	ໄກ່	ເປັດ	

- ເພິ່ນບໍ່ສາມາດຫຼີກລ້ຽງຂໍ້ສົມມຸດຖານວ່າ ມີການຕິດແປດຂອງພະຍາດສັດປີກ, ອາການຂອງພະຍາດນີ້ກໍ່ຄືກັນກັບພະຍາດທີ່ໄດ້ກ່າວມາຂ້າງເທິງນັ້ນ. ການສຶກສາ ຂອງພວກເຮົາບໍ່ສາມາດຢັ້ງຢືນໄດ້ຕາມຂໍ້ສົມມຸດຖານ, ທຸກໆຄັ້ງສັງເກດເຫັນວ່າ ອຳນາດການປົກຄອງໄດ້ເລີ້ມເອົາມາດຕະການໃນການດູແລພະຍາດດັ່ງກ່າວ ໃນກໍລະນີທີ່ມີສັດປີກຕາຍ, ຫຼັງຈາກມີການລະບາດ ຂອງໄຂ້ຫວັດສັດປີກ. ເຖິງວ່າມີຫຼາຍກໍລະນີບໍ່ມີການຕິດແປດກໍ່ຕາມ, ເພິ່ນກໍ່ຍັງຄິດວ່າ ການວິໄຈທີ່ຊອກຫາພະຍາດທີ່ສົ່ງເຊື້ອຕິດແປດຈະຊ່ວຍໃຫ້ຮັບຮູ້ການຕິດແປດຂອງພະຍາດອື່ນນັ້ນໄດ້..
- ບັນດາພະຍາດທີ່ສຸ່ມໃສ່ການສັກຢາກັນ ຄື: ພະຍາດກາລະໂລກທີ່ເກີດຂຶ້ນໃນທ້ອງຖິ່ນ, ພະຍາດດັ່ງກ່າວມີການຢັ້ງຢືນວ່າ ມີການຕິດແປດໄວ ແລະ ພາໃຫ້ສັດຕາຍຫຼາຍ. ໜ້າເສຍດາຍ, ທີ່ລັດຖະບານໃຊ້ມາດຕະການສັ່ງຂ້າສັດປີກທີ່ຕິດເຊື້ອ, ຫຼັງຈາກທີ່ຄົ້ນພົບໄຂ້ຫວັດສັດປີກ H5N1 ຢູ່ອ້ອມແອ້ມນະຄອນຫຼວງວຽງຈັນ ເຊິ່ງມີປະສິທິຜົນໂດຍກົງຕໍ່ການສະກັດກັ້ນການ

ສັກຢາໃຫ້ສັດປົກຫັນອນຢູ່ໃນໂຄງການ (ຜູ້ລ້ຽງສັດບໍ່ສັກຢາໃຫ້ສັດປົກທີ່ຈະເອົາໄປຂ້າ). ດັ່ງນັ້ນ, ຖ້າການຂ້າສັດປົກເປັນໄປຕາມລະບົບກໍຈະບໍ່ມີການຂ້າສັດປົກຢູ່ພູພຽງ, ບໍ່ມີການສັກຢາໃຫ້ສັດປົກ. ບັນດາສັດປົກກໍບໍ່ຖືກປ້ອງກັນຕໍ່ກັບພະຍາດທີ່ໄດ້ກ່າວມາກ່ອນນັ້ນ ເພິ່ນກໍມີພຽງແຕ່ສັ່ງໃຫ້ສັກຢາໃຫ້ສັດປົກໄວເທົ່າທີ່ຈະໄວໄດ້.

4.4.4 ພະຍາດຂອງໝູ

ພະຍາດຕົ້ນຕໍທີ່ບົ່ງບອກນັ້ນແມ່ນ ພະຍາດອະຫິວາ ໝູທີ່ເຮັດໃຫ້ໝູຕາຍຫ່າ ເປັນປະຈຳໃນພູພຽງນີ້. ການລ້ຽງເກືອໝູນັ້ນກໍເປັນປັດໄຈສຳຄັນຈຶ່ງເຮັດໃຫ້ພວກລ້ຽງສັດບໍ່ຍອມລ້ຽງໝູ.

ເຖິງວ່າມີໝູບ້ານຈຳນວນນ້ອຍໜຶ່ງໄດ້ບົ່ງບອກໂດຍຊັດເຈນ ພະຍາດສານໝູ, ແຕ່ໝູບ້ານສ່ວນຫຼາຍໄດ້ກ່າວເຖິງພະຍາດດັ່ງກ່າວໃນການສົນທະນາ ແລະ ເຫັນໄດ້ວ່າ ການໃຫ້ນ້ຳໜັກພະຍາດນີ້ສູງ ໝາຍວ່າ ພະຍາດດັ່ງກ່າວກໍແຜ່ຫຼາຍ. ພວກລ້ຽງສັດ ບໍ່ຮູ້ທີ່ວ່າເປັນນ້ອນອັນໃດ ໝູຈຶ່ງຕິດພະຍາດນີ້. ປັດໃຈສ່ຽງຕໍ່ ການຕິດແປດພະຍາດສານໝູ ກໍຍ້ອນສະພາບການດຳລົງຊີວິດ ຂອງຊາວບ້ານ. ບໍ່ມີວິດໄປຖ່າຍຊະຊາຍ, ໝູບໍ່ໄດ້ຖືກຂັງຊອບດູດກິນໂລເລ, ປະຊາຊົນກິນຊີ້ນໝູດິບ ເພິ່ນໄດ້ກວດເຫັນພະຍາດສານໝູ ເວລາມີການສົນທະນາກັບແພດທີ່ເມືອງປາກຊ່ອງ.

ຖ້າພາຍຫຼັງມີການສຶກສາຄົ້ນຄ້ວາກ່ຽວກັບພະຍາດສານໝູ ກໍເປັນການດີ ເພາະສາມາດຈັດຕັ້ງ ການເຜີຍແຜ່ ແລະ ຈັດການ ປ້ອງກັນພະຍາດນີ້.

ຍົກເວັ້ນ ກໍລະນີສົງໄສການເປັນພະຍາດປາກເປື້ອນລົງເລັບແລ້ວ, ກໍບໍ່ມີການບົ່ງບອກເຖິງພະຍາດອັນເພື່ອຍັງຢືນອາການທີ່ໄດ້ບົ່ງບອກໄວ້. ແຕ່ກໍເຫັນວ່າມີບາງພະຍາດເກີດຂຶ້ນ ແຕ່ອາການທີ່ບົ່ງບອກໄວ້ ບໍ່ຈະແຈ້ງ ຊັດເຈນ ກ່ຽວກັບພະຍາດທີ່ເກີດຂຶ້ນ. ການຂັດຈ້ອນຕິດຕາມ ດ້ວຍການວິເຄາະ ກໍສາ ມາດຍັງຢືນຊໍ່ສົມມຸດຖານຂອງພວກເຮົາໄດ້.

ເພື່ອສະຫຼຸບໄດ້ ກ່ຽວກັບບັນຫາສຸຂາພິບານໃນໝູສັດລ້ຽງ, ເພື່ອສົ່ງເສີມ ພັດທະນາການລ້ຽງສັດ ທີ່ພູພຽງບໍລິເວນ ຕ້ອງໄດ້ເອົາໃຈໃສ່ປັດໃຈອື່ນອີກ ນອກຈາກພະຍາດ ປັດໃຈນັ້ນ ຄືການລ້ຽງເກືອ. ໝູບໍ່ໄດ້ກິນດີ ແລະ ພຽງພໍ ດັ່ງນັ້ນ ບັນຫາການລ້ຽງເກືອ ກໍເປັນປັດໃຈສຳຄັນ ບໍ່ດັ່ງນັ້ນ ໝູກໍສາມາດຕິດພະ ຍາດໄດ້ງ່າຍ. ສະນັ້ນ ເພື່ອປັບປຸງດ້ານສຸຂາພິບານ ໃຫ້ແກ່ສັດລ້ຽງຕ້ອງໄດ້ເອົາໃຈໃສ່ຕໍ່ການລ້ຽງເກືອມັນ.

4.5. ຜົນກະທົບຂອງພະຍາດ.

ພວກເຮົາໄດ້ເຮັດອັດຕາສ່ວນການປ່ວຍ ແລະ ການຕາຍຂອງສັດລ້ຽງ ໂດຍອີງໃສ່ຄຳຕອບຂອງພວກຊາວບ້ານ ທີ່ເຂົາເຈົ້າຕື່ມໃສ່ຕາຕະລາງ ກ່ອນເລີ່ມປະຊຸມ.

ຈຳນວນສັດທັງໝົດຕໍ່ກວ່າ 100 ເພິ່ນຂຽນເປີເຊັນເປັນຕົວເລກເຕັມ.

ຊື່ບ້ານ	ປີ	ງົວແມ່		ໝູ		ໄກ່	
		% ປ່ວຍ	% ຕາຍ	% ປ່ວຍ	% ຕາຍ	% ປ່ວຍ	% ຕາຍ
ຫຼັກ 45	2006					1	3
	2007					0	0
ໜອງກາ	2006				52		
	2007				50		
ໜອງແຫຼ້	2006						
	2007	6	6	78	39	25	25
ສີຊຽງໃໝ່	2006			0	0	0	
	2007			0	0	0	
ເມືອງປາກດີ	2006			47	47	44	39
	2007			25	0	5	5
ວັງເຍົາ	2006	6	6	25	21	11	11
	2007	6	6	10	7	3	2
ພູຕໍ່ກວນ	2006	11	9	46	46	38	38
	2007	1	1	18	18	34	34
ໜອງເຫຼືອງ	2006	7	7	ບໍ່ມີໝູ		100	0
	2007	2	1			100	0
ພູໝາກນາວ	2006	3	3			86	9
	2007	2	2			70	5

ຂໍ້ມູນທີ່ໄດ້ນັ້ນສາມາດຄິດໄລ່ອັດຕາສ່ວນການປ່ວຍຂອງສັດໃນປີ 2006 ແລະ 2007 ໄດ້ແຕ່ສະເພາະບາງບ້ານເທົ່ານັ້ນ (ໄດ້ພຽງ 45 ໝູ່ບ້ານ ຕໍ່ 12 ໝູ່ບ້ານ ເປົ້າໝາຍສຳລັບງົວແມ່ 3/12 ສຳລັບໝູ ແລະ 6/12 ສະລັບໄກ່) ທັງນີ້ກໍ່ເພາະວ່າໝູ່ບ້ານຈຳນວນຫຼວງຫຼາຍທີ່ລົງໄປນັ້ນຂາດຂໍ້ມູນ (ຈຳນວນສັດທັງໝົດ) ຫຼື ມີຂໍ້ມູນທີ່ບໍ່ຖືກຕ້ອງ (ຈຳນວນສັດຕາຍຫຼາຍກວ່າຈຳນວນສັດທີ່ມີທັງໝົດ).

ໝູ່ບ້ານທີ່ພວກເຮົາໄດ້ຂໍ້ມູນທີ່ຫຼວງຫຼາຍນັ້ນແມ່ນໝູ່ບ້ານທີ່ມີຊາວບ້ານໄປຮ່ວມປະຊຸມ ແລະ ໄດ້ໃຫ້ຂໍ້ມູນກ່ຽວກັບສັດລ້ຽງ ຂອງເຂົາ. ນອກຈາກນັ້ນແລ້ວ, ຊາວບ້ານທີ່ມີສ່ວນຮ່ວມນັ້ນມີຈຳນວນແຕກຕ່າງກັນ (ແຕ່ 8 ຫາ 15 ຄົນ)ສະນັ້ນ ຈຳນວນດັ່ງກ່າວ ບໍ່ສາມາດປະເມີນຕີລາຄາໄດ້ສະເພາະຂອງໝູ່ບ້ານ ບໍ່ກັບບັນຫາທີ່ພວກເຮົາຢາກຮູ້. ອີກປະການໜຶ່ງ, ໃນບາງໝູ່ບ້ານ, ເພິ່ນໄດ້

ສຶກສາຫາເຫດຜົນຕາມຈຳນວນສັດທັງໝົດ (ແຕ່ຕົວເລກຕໍ່າ). ສະນັ້ນ ຈຳນວນ ສັດປ່ວຍ ຫຼື ຕາຍນັ້ນ ຄືວ່າສູງ ຫຼື ມີຫຼາຍ. ບັນຫານີ້ ສາມາດອະທິບາຍຄວາມແຕກຕ່າງດ້ານອັດຕາສ່ວນລະຫວ່າງໝູ່ບ້ານ ຕ່າງໆ.

ອີກດ້ານໜຶ່ງ ຍ້ອນການວາງແຜນ ວິທີເຮັດວຽກບໍ່ຈະແຈ້ງ, ຍ້ອນບໍ່ເຂົ້າໃຈດີ ບັນຫາຕ່າງໆ ຫຼື ຍ້ອນການບໍ່ຮູ້ຈັກ, ພວກລ້ຽງສັດ ຈຳນວນໜຶ່ງບໍ່ໄດ້ບອກຢ່າງແຈ້ງວ່າສັດລ້ຽງຂອງເຂົາເຈົ້ານັ້ນ ຕິດພະຍາດໃດ. ສະຫຼຸບແລ້ວ ເພິ່ນຄິດໄລ່ແຕ່ອັດຕາສ່ວນລວມຂອງສັດປ່ວຍແທນ ທີ່ຈະຮູ້ຈັກອັດຕາ ສ່ວນ ທີ່ກ່ຽວຂ້ອງກັບພະຍາດທີ່ບົ່ງບອກໄດ້ຢ່າງຊັດເຈນ.

ຜົນການສຶກສາຄົ້ນຄວ້າເຫຼົ່ານີ້ ບໍ່ສາມາດນຳມາໝູນໃຊ້ໄດ້ຢ່າງກວ້າງຂວາງ ແລະ ກໍ່ກຳນົດ ຜົນ ກະທົບຂອງພະຍາດໃດໜຶ່ງ ບໍ່ທັນໄດ້. ທັງໝົດນີ້ສາມາດອະທິບາຍໄດ້ວ່າຍ້ອນໄດ້ນຳເອົາບົດຝຶກຫັດມາ ທົດສອບ ແລະ ດັດແປງໄປໃນແຕ່ຄັ້ງທີ່ມີການປະຊຸມ ເມື່ອໄດ້ມາຕາຕະລາງທີ່ນຳສະເໜີກ່ອນ.

ໝູ່ບ້ານເປົ້າໝາຍທີ່ໄດ້ລົງໄປເທື່ອທຳອິດນັ້ນ ບໍ່ໄດ້ເຮັດບົດຝຶກຫັດທີ່ປັບປຸງດັດແປງ ແລ້ວ, ຍ້ອນ ແນວນີ້ ພວກເຮົາບໍ່ໄດ້ນັບມືຜົນການສຶກສາຄົ້ນຄວ້າ. ອີກບັນຫາໜຶ່ງ ຖ້າວ່າໃຊ້ເວລາພຽງພໍ ໃນການສ້າງ ບົດຝຶກຫັດ ກໍ່ຈະໄດ້ຂໍ້ມູນຢ່າງຫຼວງຫຼາຍ ແລະ ຊັດເຈນ. ນອກນັ້ນກໍ່ຕ້ອງໄດ້ອະທິບາຍຢ່າງລະອຽດຕາຕະ ລາງທີ່ພວກເຮົາມີສ່ວນຮ່ວມນັ້ນຕ້ອງໄດ້ຕື່ມຂໍ້ມູນຕ່າງໆໃສ່ໃນຕາຕະລາງ ດັ່ງກ່າວ ພ້ອມກັນນັ້ນກໍ່ຕ້ອງ ໃຫ້ເວລາແກ່ເຂົາເຈົ້າ ເພື່ອໃຫ້ເຂົາເຈົ້າມີເວລາທົບທວນຄືນ ເຫດການຕ່າງໆ ທີ່ກ່ຽວຂ້ອງ ກັບສັດລ້ຽງຂອງ ເຂົາເຈົ້າ. ສະຫຼຸບແລ້ວ ເວລາກໍ່ເປັນປັດໃຈໜຶ່ງທີ່ຈຳເປັນແຕ່ຖືກຈຳກັດ. ແຕ່ສຳລັບບົດຝຶກຫັດທີ່ມີແມ່ ແບບ, ການສຶກສາຄົ້ນຄວ້າເທື່ອນີ້ ໄດ້ທົດສອບວິທີດັ່ງກ່າວ ເຊິ່ງຖ້າມີການສຶກສາຄົ້ນຄວ້າຕໍ່ໄປໃນພາຍ ໜ້າເພິ່ນສາມາດນຳມາໝູນໃຊ້ໄດ້ຢ່າງມີປະສິດທິຜົນ.

ວິທີດັ່ງກ່າວໄດ້ຖືກນຳມາໃຊ້ເຂົ້າໃນການຄົ້ນຄວ້າເທື່ອນີ້ເພື່ອບັນລຸຈຸດປະສົງເປົ້າໝາຍ ທີ່ໄດ້ ວາງໄວ້. ນອກຈາກຈະສຶກສາຄົ້ນຄວ້າຈຸດປະສົງນີ້ແລ້ວ ກໍ່ແມ່ນເພື່ອເບິ່ງວ່າໃນກໍລະນີໃດ ວິທີ ດັ່ງກ່າວຈະເໝາະສົມໃນ ການນຳມາໝູນໃຊ້ໄດ້.

ໃນຕໍ່ໄປນີ້, ພວກເຮົາຈະໄດ້ນຳສະເໜີ ຈຸດດີ ແລະ ຈຸດອ່ອນຂອງວິທີດ້ານພະຍາດລະບາດ ວິທະຍາ ແບບມີສ່ວນຮ່ວມ ໃນຂອບເຂດ ການສຶກສາຄົ້ນຄວ້າ ທີ່ປະເທດລາວ ຊຶ່ງຈະໄດ້ຫຍໍ້ເນື້ອໃນ ຕາມຕະລາງ ລຸ່ມນີ້:

	ຜົນທີ່ໄດ້	ຂໍ້ຈຳກັດ
ຮູບແບບສາມຫຼ່ຽມ	- ເພີ່ມຄວາມຊັດເຈນແນ່ນອນຂອງຂໍ້ມູນ.	- ຕ້ອງໃຊ້ເວລາ, ກຳລັງວັງຊາ. - ຄົ້ນຄວ້າ ເບິ່ງຄືນຂໍ້ມູນ ແລະ ເກີດມີຄວາມສິ່ງໃສ ສຳລັບພວກລົງເກັບກຳຂໍ້ມູນ. ຈະເຊື່ອໃຜ?
ມີການປະຊຸມຫຼາຍໆຄັ້ງຕາມແຕ່ລະໝູ່ບ້ານ.	- ສ້າງສາຍການພົວພັນ ແລະ ຄວາມເຊື່ອໝັ້ນ ກັບຊາວບ້ານ. - ລົງໄປສູ່ໝູ່ບ້ານ ໃນໄລຍະເວລາທີ່ແຕກຕ່າງກັນ. - ຖອຍຫຼັງ, ຍັບອອກຮ່າງຂໍ້ມູນ ເພື່ອຄົ້ນຄິດຄືນ ແລະ ເຮັດໃຫ້ຂໍ້ມູນອຸດົມສົມບູນ.	- ຮຽກຮ້ອງ ໃຫ້ມີເວລາ ແລະ ມີການຈັດຕັ້ງ.
ກົດລະບຽບ ແລະ ຫຼັກການໃນການເຮັດວຽກ.	- ເພີ່ມເຕີມ ແລະ ປັບປຸງໄປເທື່ອລະນ້ອຍ.	- ຂາດຂໍ້ມູນບາງຢ່າງສຳລັບໝູ່ບ້ານທີ່ໄດ້ລົງໄປເປັນເທື່ອທຳອິດ (ບໍ່ທັນມີຂໍ້ເພີ່ມເຕີມ ແລະ ດັດແປງ).
ການພົວພັນ - ພາສາ - ສົນທະນາ ແບບເປີດກ້ວາງ	- ຜູ້ມີສ່ວນຮ່ວມ ປະກອບຄຳເຫັນ.	- ໃນເວລາແປພາສາ ຈະມີການສູນເສຍຄວາມໝາຍສຳຄັນ ຂອງຂໍ້ມູນໄດ້. - ບາງຄຳຖາມຖືກຫຼົງລືມ.
ກຸ່ມທີມງານ	- ຖືກຕ້ອນຮັບເປັນຢ່າງດີໃນໝູ່ບ້ານພາຍໃນກຸ່ມ. - ມີຄວາມເຂົ້າໃຈກັນ. - ມີການແລກປ່ຽນ. ດ້ານວັດທະນະທຳ: ຄົ້ນພົບຮີດຄອງປະເພນີຂອງຂົງເຂດທີ່ລົງໄປ. - ມີການແລກປ່ຽນດ້ານຄວາມຮູ້. - ມີການແລກປ່ຽນບຸກຄົນ.	- ກຸ່ມໜ້ອຍຄົນໂພດ ມີພຽງ 2 ຄົນ. - ເຮັດໃຫ້ຂາດຂໍ້ມູນບາງຢ່າງ ເພາະແຕ່ລະຄົນບໍ່ໄດ້ຄິດເຖິງ. - ວິທີບໍ່ກວ້າງ ເທົ່າກັບມີຫຼາຍຄົນ ທີ່ມີວິຊາຄວາມຮູ້ ແຕກຕ່າງກັນ.
ບົດຝຶກຫັດ	- ຊຸກຍູ້ການມີສ່ວນຮ່ວມ. - ເຮັດໃຫ້ໄດ້ຂໍ້ມູນຈະແຈ້ງ.	- ຕ້ອງໄດ້ໃຊ້ເວລາໃນການອະທິ ບາຍ ບາງບົດຝຶກຫັດ ບາງອຸປະ ກອນຕ້ອງໄດ້ຊອກ ຫຼື ຄົ້ນຄິດສ້າງ.
ສ່ວນຮ່ວມ	- ດຳເນີນດ້ວຍດີ. - ພວກລ້ຽງສັດມີການຮ່ວມມືເປັນຢ່າງດີ.	- ມີແຕ່ຜູ້ດຽວ ຫຼື ຈຳນວນໜ້ອຍ ທີ່ຕອບ ຫຼື ປາກເວົ້າກວ່າໝູ່ຜູ້ອື່ນ.
ຂໍ້ມູນທີ່ໄດ້ຮັບ	- ມີຂໍ້ມູນບາງຢ່າງທີ່ເຮົາບໍ່ຄາດຄິດວ່າຈະໄດ້ຮັບ.	- ທຸກໆຂໍ້ມູນບໍ່ສາມາດນຳມາໃຊ້ໃນການສຶກສາຄົ້ນຄວ້າ.

ຂໍ້ສັງເກດ

ວິທີຮູບແບບສາມຫຼ່ຽມ: ຕ້ອງໄດ້ປະຕິບັດຫຼັກການຂອງແບບນີ້ຢ່າງເຂັ້ມງວດ, ພວກເຮົາເຫັນ ວ່າຄຳຖາມດຽວສາມາດໄດ້ຮັບຄຳຕອບທີ່ແຕກຕ່າງກັນ ແລະ ກົງກັນຂ້າມກັນ. ສິ່ງນີ້ເກີດຂຶ້ນໄດ້ນັ້ນ ຍ້ອນວ່າຄຳຖາມດຽວໃນໄລຍະເວລາ ຫຼື ແບບທີ່ແຕກຕ່າງກັນໃຫ້ຄົນຜູ້ດຽວຕອບ ຫຼື ຍ້ອນວ່າຄຳຖາມອັນດຽວກັນໃຫ້ສອງຄົນຕອບ.

ຕາມທຳມະດາ ຄວນຢັ້ງຢືນຂໍ້ມູນທີ່ໄດ້ມາທັງໝົດນັ້ນ ແຕ່ຍ້ອນເວລາທີ່ກຳນົດໃຫ້ໃນການຄົ້ນຄວ້ານັ້ນບໍ່ພຽງ ພໍ, ສະນັ້ນ ເຮົາຈຶ່ງຈຳເປັນຮັບຄຳຕອບພຽງອັນດຽວ. ໃນເວລາປະຕິບັດການຄົ້ນຄວ້າ ດ້ວຍຮູບແບບສາມຫຼ່ຽມ ແລະ ເນື່ອງຈາກໄດ້ຂໍ້ມູນທີ່ແຕກຕ່າງກັນ ກ່ຽວກັບບັນຫາໃດໜຶ່ງ ຈຶ່ງເຮັດໃຫ້ການເຂົ້າໃຈນັ້ນ ຍາກ. ໃນກໍລະນີນີ້ ຈຶ່ງຕ້ອງໄດ້ຄົ້ນຄວ້າຄືນໃໝ່ ແລະ ສົນທະນາຄືນໃໝ່ ຜົນຂອງການຄົ້ນຄວ້າ. ຢ່າງ ໃດກໍດີ ຂໍ້ມູນທີ່ເຫັນວ່າບໍ່ຊັດເຈນຄົບຖ້ວນ, ພວກເຮົາກໍຊອກຄຳຢັ້ງຢືນ ດ້ວຍແບບອື່ນ (ຖາມຜູ້ຮັບຜິດ ການລ້ຽງສັດ, ອາຈານຂອງຄະນະກະເສດນາບົງ, ຊອກເບິ່ງບົດລາຍງານຕ່າງໆ...).

- **ການພົວພັນ**

ຫຼັກການຂອງວິທີຄົ້ນຄວ້າ ແມ່ນອີງໃສ່ການສົນທະນາກັບຜູ້ມີສ່ວນຮ່ວມ ແລະ ຊຸກຍູ້ໃຫ້ເຂົາເຈົ້າໄດ້ສົນທະນາກັນ. ສະນັ້ນ ພາສາກໍເປັນຈຸດໜຶ່ງທີ່ສຳຄັນ.

ດັ່ງນັ້ນ, ນັກສຶກສາຄົນລາວທີ່ຮ່ວມໃນວຽກງານຄົ້ນຄວ້ານີ້ຈະເປັນຜູ້ແປພາສາ (ລາວ/ຝຣັ່ງ - ຝຣັ່ງ/ລາວ) ແລະ ລາວກໍເປັນຜູ້ສົ່ງຂໍ້ມູນໃຫ້ທັງ 2 ຝ່າຍ. ຄວາມສຳເລັດຂອງການຄົ້ນຄວ້າຂຶ້ນກັບ ຂໍ້ມູນຕ່າງໆທີ່ເກັບກຳໄດ້ ດັ່ງນັ້ນ ຕ້ອງຮັບປະກັນການແປ ຊຶ່ງຈະດີຫຼືບໍ່ດີຂຶ້ນກັບອາລົມຂອງຜູ້ແປ.

ເປັນທີ່ແນ່ນອນແລ້ວວ່າຂໍ້ມູນຈະບໍ່ຄົບຖ້ວນ ເພາະອາດຈະຕົກເຮ່ຍ ຫຼື ລືມໄດ້ໃນເວລາແປ ເປັນພາສາໜຶ່ງໄປຫາພາສາໜຶ່ງ ຫຼືວ່າ ບາງຂໍ້ມູນຜູ້ແປເຫັນວ່າບໍ່ສຳຄັນກໍບໍ່ແປຊຳ. ສະນັ້ນ, ກ່ອນເຮັດການຄົ້ນຄວ້ານັ້ນຕ້ອງປ່ອຍເວລາໃຫ້ນັກສຶກສາທັງສອງທີ່ເຮັດວຽກຮ່ວມກັນເຂົ້າໃຈ ແລະ ກຳໄດ້ຈຸດປະສົງເປົ້າໝາຍຂອງການຄົ້ນຄວ້າ ທັງນີ້ກໍເພື່ອບໍ່ປະຖິ້ມທຸກຂໍ້ມູນທີ່ກ່ຽວຂ້ອງ.

ຢ່າງໃດກໍຕາມ ເປັນໂອກາດທີ່ຕ້ອງໄດ້ສະເໜີວ່າ ຜົນສຳເລັດຂອງກອງປະຊຸມ ແລະ ການໄດ້ຮັບການຮ່ວມມືຈາກພວກລ້ຽງສັດ ແມ່ນພົວພັນກັບຄວາມສາມາດຂອງນັກສຶກສາລາວ. ໂດຍສະເພາະໃນກອງປະຊຸມເທື່ອສຸດທ້າຍ ທີ່ເວົ້າເຖິງການສັກຢາປ້ອງກັນ ແລະ ລັກສະນະຂອງການສ່ຽງການສົ່ງຄວາມຮູ້ແມ່ນເຮັດໄດ້ດີ ຈຶ່ງ ສາມາດດຶງດູດຄວາມສົນໃຈຂອງພວກລ້ຽງສັດ ສິ່ງທີ່ຢັ້ງຢືນກໍຄືຂໍ້ສັງເກດຂອງເຂົາເຈົ້າທີ່ກ່ຽວກັບບັນຫາຕ່າງໆ ທັງຄຳຕອບກໍສຳຄັນແລະຊັດເຈນ ຄຳຕອບຕໍ່ຄຳຖາມຂອງພວກເຮົາກໍເພື່ອກວດເບິ່ງຄວາມຮູ້ ຂອງເຂົາເຈົ້າ.

• **ຄວາມຮັບຜິດຊອບຂອງການຈັດຕັ້ງ**

ຮູບແບບການຕ້ອນຮັບຂອງໂຄງການ ໄດ້ຊ່ວຍຈັດຕັ້ງກອງປະຊຸມແບບມີສ່ວນຮ່ວມ. ນອກນັ້ນກໍໄດ້ສະໜອງທຸກສິ່ງຢ່າງແກ່ພວກເຮົາ ເພື່ອສະດວກໃນການເຮັດວຽກ.ພວກເຮົາ ບໍ່ໄດ້ເສຍເວລາໃນການ ວາງແຜນຈັດຕັ້ງກອງປະຊຸມ ຍ້ອນການຈັດຕັ້ງມີຄວາມຮູ້ກວ້າງຂວາງກ່ຽວກັບເຂດນີ້ ແລະ ທັງໝູ່ບ້ານເປົ້າໝາຍ. ມີອຸປະກອນແຈກໃຫ້ ເພື່ອແກ້ໄຂເຮັດບົດຝຶກຫັດຕ່າງໆ (ເຈ້ຍແຜ່ນໃຫຍ່, ບົກຂຽນກະດານ, ສະກຳອດ...).

ສະຫຼຸບ:

ຂໍ້ມູນຕ່າງໆ ແມ່ນໄດ້ມາຈາກ 12 ໝູ່ບ້ານ ເທົ່ານັ້ນ, ສະນັ້ນ ການສະຫຼຸບຜົນການຄົ້ນຄວ້າຈະບໍ່ໄດ້ກວມເອົາໝູ່ບ້ານອື່ນໆ ຂອງເຂດພູພຽງ ບໍລິເວນນີ້. ແຕ່ພວກເຮົາສາມາດຖືວ່າບາງຂໍ້ມູນຈຳນວນໜຶ່ງ ແມ່ນຄ້າຍຄືກັນ.

- ການລ້ຽງສັດໃນທີ່ນີ້ດຳເນີນແບບທຳມະຊາດ ທີ່ມີຜົນໄດ້ຕໍ່າ. ເຖິງວ່າພະຍາດຂອງສັດຈະເປັນອຸປະສັກ ໃນການລ້ຽງສັດ ແລ້ວກໍຍັງມີບັນຫາອື່ນທີ່ຕ້ອງໄດ້ເອົາໃຈໃສ່ໂດຍສະເພາະ ການລ້ຽງເກືອສັດລ້ຽງ. ງົວຖືກປ່ອຍໄປຊອກກິນເອງໃ ໃນຍາມແລ້ງ, ມັນຊອກຫາຫຍັງກິນ ບໍ່ມີ, ກໍເກີດການຂາດອາຫານ ຈຶ່ງເປັນເຫດໃຫ້ຕິດພະຍາດໄດ້ໄວ. ນອກຈາກນັ້ນ ສັດລ້ຽງໄດ້ສູນເສຍພະລັງຫຼາຍໃນການໄປຊອກກິນຫຍ້າ ໂດຍສະເພາະ ໃນຍາມແລ້ງ.
  - ຄຽງຄູ່ກັບການສັກຢາ ປ້ອງກັນ, ການລ້ຽງເກືອສັດກໍເປັນຈຸດສຳຄັນໃນການພັດທະນາການລ້ຽງສັດ ໃນເຂດພູພຽງນີ້. ບັນຫາການລ້ຽງເກືອສັດນີ້ ກໍເປັນປັດໃຈໜຶ່ງທີ່ສະກັດກັ້ນການລ້ຽງໝູ (ເຮີນາກ, 2006)
  - ການຊອກຫາຂໍ້ມູນຕ່າງໆ ໄດ້ຊີ້ໃຫ້ເຫັນວ່າມີພະຍາດຈຳນວນໜຶ່ງ ເກີດແຜ່ລະບາດເປັນປະຈຳ ແລະ ຕິດແປດໃສ່ສັດລ້ຽງ. ສະນັ້ນ ພວກລ້ຽງສັດ ຈຶ່ງຖືວ່າພະຍາດຕ່າງໆນັ້ນ ເປັນອຸປະສັກຕົ້ນຕໍໃນການລ້ຽງສັດ.
    - ສຳລັບງົວ ພະຍາດສາມາດເກີດຂຶ້ນໄດ້ຫຼາຍໆເທື່ອ ຕໍ່ປີ, ໂດຍສະເພາະ ໃນທ້າຍຂອງລະດູແລ້ງ ແລະ ຕົ້ນລະດູຝົນ ຈະເກີດມີພະຍາດດັ່ງຕໍ່ໄປນີ້: ເຕົ້າໂຮມເລືອດ, ອາການທີ່ກ່ຽວຂ້ອງກັບຊາກບົງ ແລະຫອ້ງໃຂ່
- ພະຍາດປາກເປື້ອຍ ລົງເລັບ ກໍແຜ່ລະບາດເປັນປະຈຳ ໃນເຂດນີ້ .
- ສຳລັບໄກ່, ພວກເຮົາບໍ່ສາມາດຢັ້ງຢືນໄດ້ວ່າພະຍາດເກີດແຜ່ລາມໄດ້ແນວໃດ ແຕ່ໄດ້ມີການສັກຢາປ້ອງກັນພະຍາດອະຫິວາ ແລະ ນິວກາສເຕີເລີທີ່ແຜ່ລາມເປັນປະຈຳ ເຮັດໃຫ້ໄກ່ຕ່າຍຫ່າ ຫຼາຍໃນທ້າຍລະດູແລ້ງ ແລະ ຕົ້ນລະດູຝົນ.

- ສຳລັບໝູ ຕາມອາການທີ່ບົ່ງບອກ ແມ່ນພະຍາດອະຫິວາໝູແບບເກົ່າ, ສ່ວນພະຍາດສານໝູກໍ່ເກີດແຜ່ລາມເຊັ່ນດຽວກັນ.
- ຄວນຈັດຕັ້ງຄົ້ນຄວ້າວິໃຈສັດທີ່ປ່ອຍເປັນພະຍາດ ເພື່ອຢັ້ງຢືນໄດ້ຜົນຂອງການຄົ້ນຄວ້າຂອງພວກເຮົາ.

ໂດຍກ່ຽວພັນກັບພະຍາດ ໝູ່ານີ້, ວິທີການລ້ຽງສັດ ທີ່ສັງເກດເຫັນ ແລະ ເວົ້າເຖິງ ນັ້ນ ບົ່ງບອກການສ່ຽງຕໍ່ກັບການນຳພະຍາດ ເຂົ້າມາໝູ່ບ້ານ ແລະ ແຜ່ລາມໄປທາງທີ່ອື່ນ. ພຶດຕິກຳຂອງພວກລ້ຽງສັດ ດັ່ງການປະປົນສັດຂອງບ້ານຕົນ ແລະ ບ້ານອື່ນ, ການຊື້ຂາຍສັດໃນຍາມແຜ່ລະບາດຂອງພະຍາດ, ການກິນສັດຕາຍ ຫຼື ຕິດພະຍາດ) ລວມແຕ່ມີເຫດຜົນເພາະໝາຍເຖິງສິດຜົນປະໂຫຍດຂອງພວກເຂົາເຈົ້າ.

ຈາກສິ່ງທີ່ກ່າວມາກ່ອນນັ້ນ, ພວກເຮົາເຫັນວ່າ ຄຳຕອບຂອງພວກລ້ຽງສັດຍັງບໍ່ທັນຈະແຈ້ງເທື່ອ ແລະ ຄວາມຈິຈຳເຫດການຕ່າງໆກ່ຽວຂ້ອງກັບພະຍາດກໍ່ບໍ່ດີ. ໃນແຕ່ລະກອງປະຊຸມ, ພວກເຮົາກໍ່ໄດ້ບັນທຶກບາງຂໍ້ມູນທີ່ສຳຄັນແຕ່ກໍ່ມີ ຂໍ້ຂັດແຍ່ງ ລະຫວ່າງ ຄຳຖາມທີ່ຄ້າຍຄືກັນ, ຕ້ອງໄດ້ໃຫ້ເວລາພຽງພໍແຕ່ພວກລ້ຽງສັດເພື່ອຄິດໄລ່ຈຳນວນສັດຂອງພວກເຂົາເຈົ້າ: ຈຳນວນທັງໝົດ, ຈຳນວນປ່ວຍ, ຈຳນວນທີ່ຂາຍອອກ, ຈຳນວນທີ່ຖືກລັກ... ສິ່ງເຫຼົ່ານີ້ສະແດງໃຫ້ເຫັນວ່າການລ້ຽງສັດແມ່ນກິດຈະກຳສຳຮອງໃນເຂດນີ້ ສົມທຽບໃສ່ການປູກໝາກກາເຟ, ເຫັນໄດ້ວ່າພວກລ້ຽງສັດບໍ່ໄດ້ໃຫ້ຄວາມສົນໃຈກັບເຫດການທີ່ກ່ຽວຂ້ອງກັບການລ້ຽງສັດ. ນີ້ກໍ່ສະແດງວ່າ ເຂົາເຈົ້າບໍ່ໄດ້ໃຫ້ຄວາມສຳຄັນໃຫ້ແກ່ດ້ານນີ້ເລີຍ.

ເຖິງວ່າການລ້ຽງສັດບໍ່ແມ່ນກິດຈະກຳຕົ້ນຕໍຄືກັນກັບການປູກກາເຟ, ແຕ່ຈະເຮັດແນວໃດເພື່ອໃຫ້ພວກລ້ຽງສັດພັດທະນາກິດຈະກຳດັ່ງກ່າວ? ເຂົາເຈົ້າໄດ້ຮັບຜົນປະໂຫຍດອັນໃດແດ່ໃນການສັກຢາປ້ອງກັນພະຍາດແກ່ສັດ ເຊິ່ງໄດ້ໃຊ້ການລົງທຶນຫຼາຍ ບໍ່ວ່າທາງດ້ານເງິນກໍ່ຄືດ້ານແນວຄິດ.

ພວກເຮົາເຫັນວ່າເບິ່ງການລ້ຽງງົວ ຫຼື ສັດທີ່ນ້ອຍກວ່າ (ໝູ, ສັດປີກ) ແມ່ນສືບທອດກັນມາແຕ່ດົນນານແລ້ວ, ແຕ່ເຖິງວ່າການລ້ຽງສັດຈະບໍ່ສຳຄັນກໍ່ຕາມ, ພວກລ້ຽງສັດຖືວ່າການລ້ຽງງົວເປັນແລ່ງລາຍຮັບທ່ອນເງິນໄວ້ໃຊ້ໃນກໍລະນີຈຳເປັນ. ໃນວາລະກອງປະຊຸມຕ່າງໆ ພວກເຂົາຮ່ວມໃຫ້ຄວາມສົນໃຈການລ້ຽງງົວພິເສດແມ່ນງົວແມ່.

ການຝຶກຫັດນີ້ເປັນໂອກາດໄດ້ນຳໃຊ້ວິທີໃໝ່ອຸ່ມ: ວິທີການດ້ານພະຍາດລະບາດວິທະຍາແບບມີສ່ວນຮ່ວມ. ວິທີດັ່ງກ່າວອາດຈະໄດ້ໝາກຜົນກວ່າ ຫາກແມ່ນກຸ່ມນັກຄົ້ນຄວ້າທີ່ມີປະສົບການນຳໄປປະຕິບັດໃນບ່ອນທີ່ໃຫ້ຄວາມສຳຄັນແກ່ການລ້ຽງສັດ. ຢ່າງໃດກໍ່ດີ ວິທີດັ່ງກ່າວກໍ່ສາມາດປະຕິບັດໄດ້ດີໃນສະພາບຂອງເມືອງລາວ ເຊິ່ງສາມາດໄດ້ຂໍ້ມູນທີ່ສຳຄັນ ແລະເຮັດໃຫ້ໄດ້ຄຸ້ນເຄີຍກັບວິທີດັ່ງກ່າວ ເພາະໄດ້ເຂົ້າໃຈຈຸດດີ ແລະ ຂອບເຂດຈຳກັດຂອງມັນ.

ກ່ອນຈະຈົບ ໃນສ່ວນຕົວແລ້ວ, ການມາຝຶກຫັດເທື່ອນີ້ໄດ້ຄົ້ນພົບປະເທດໜຶ່ງທີ່ມີແຕ່ຄວາມ
ປະທັບໃຈ ແລະ ຄວາມອ່ອນຫວານ. ຍ້ອນສະຖານະການເອື້ອອຳນວຍ, ຂ້າພະເຈົ້າໄດ້ມີໂອກາດມາ
ຄົ້ນຄວ້າ ແລະ ນຳໃຊ້ວິທີແບບມີສ່ວນຮ່ວມ ແລະ ໄດ້ໃຊ້ຊີວິດໃນປະເທດກຳລັງມີການວິວັດທະນາ
ການ.